
О Д Б И Р
Поетски записи пљеваљски

Приредио:
Др Радисав Цуверовић

Издавач:
Општина Пљевља

За издавача:
Драјан Палдрмић

Уредник:
Милорад Јокнић

Рецензент:
Драјомир Брајковић

Припрема за штампу:
Раде Кнежевић

Штампа:
„Графичар”, Ужице

Тираж:
500 примјерака

О Д Б И Р

Поетски записи ѓреварски

ПЉЕВЉА, 2007.

Ријеч приређивача

Избор који нуди књига није обичан, он је помало антологијски, помало панорамски, није генерацијски. Једноставно то је књига пјесника Пљевљака, пјесника из других мјеста а који су се школовали, службовали или живјели у Пљевљима.

Књига је рађена тако што је састављач вршио одабирање, али увећано и уважавао одбир самих аутора, како поетске ријечи, тако и извода из приказа и рецензија. Дакле, субјективност није искључена.

Ријеч је о пјесницима који су имали и имају запажен утицај на популаризацију писане ријечи, што је у Пљевљима врло изражено.

Има, свакако, и оних који су завриједили да се нађу у овој књизи, али једноставно су своје књиге штампали у другим мјестима, а више не живе у Пљевљима и познато, те се није могло доћи ни до аутора, нити њихових дјела.

Хронолошким избором састављач је настојао да прикаже развојни пут како појединих стваралаца, тако и укупног поетског казивања везаног по било ком основу за Пљевља.

У књизи су познате, али и мање познате пјесме афирмисаних и мање афирмисаних аутора, које карактерише мотивска разноликост, те их и не треба посматрати, тумачити и сврставати у одређену врсту, хоћу да кажем, да се није осјећала потреба за систематизацијом, јер поједине пјесме прелазе оквиру одређене врсте и понекад се противе општим теоријским захтјевима, иако у многим има назнака видљивијих одређеног метода одређеног књижевног правца. У сваком случају, слободно мотивско преплитање допринијело је слојевитости стиха и одређеној мисаоној дубини која произилази из мотивске разноликости.

Карактеристично је да готово код свих аутора не-

ма границе између стварног и нестварног, јаве и сна, између свакидашњице и других тенденција.

Врло је примјетна и присутна мотивска и тематска везаност за ужи завичај прожета најинтимнијим осјећањима постојања и симбола завичаја кроз које се препознаје и наслућује сва сложеност живљења, могућност зближавања феномена времена и простора у садашњост.

Карактеристична је, такође, одсутност епског разлагања, класичних родољубивих стихова, љубавног заноса, еротике - у свему овоме налазимо одредницу универзума, модеран осјећај за савремени животни тренутак, понекад физичке и метафизичке представе постојања, али и увијек и мисао да поезија враћа вјеру у властите моћи и могућности, упркос, понекад, стрепњи о угрожености достигнућа овог доба.

Др Радисав Раде Цуверовић

У овом граду песничка реч
увек била жива...

Необичну је, особену и занимљиву књигу склопио др Радисав Раде Џуверовић. Овакве књиге права су реткост, а аутор ових редова није имао прилику да се са сличном сусретне. Није, наиме, уобичајено да се у једној овако занимљивој књизи, панорамском али у извесним елементима и антологијском избору поезије, нађу и критички осврти на дела заступљених песника. Џуверовић се одлучио за овакав приступ и он је не само нов већ и вишеструко користан. На овај начин приређивач читаоцу пружа вишеструко задовољство. Осим истанчаног укуса и осећања за посебности, песничке индивидуалности и њихове домете Џуверовић је показао изузетну обавештеност, упућеност у стваралачке токове, прегнућа и домете сваког од у овај избор заступљених песника. Представљајући у овом избору заступљене песнике њиховим најбољим и најкарактеристичнијим песмама он је и свој суд ставио на про веру.

Пратећи развој и токове песничког стваралаштва у Пљевљима у последњој половини прошлог века Џуверовић овим избором показује да је у овом граду песничка реч увек била жива, да је песнички израз и овде живео час у сагласности са временом и околностима час упркос њима али увек у дослуху са певањем на ширем простору. Показујући својим избором континуитет певања у овом граду приређивач истовремено показује богатство и разноврсност песничких поступака, што подразумева да се опредељивао за песме оних песника који су својим делом изразите стваралачке индивидуалности. Многи од њих су својим певањем не само обележили време у коме су живели већ су прекорачили његове границе, а они који су наши савременици дају драгоцен допринос савременим

књижевним токовима потирући певањем границе локалног и временски лимитираног.

Ваља нагласити да, и поред тога што је свој избор везао за одређени град и одређено временско раздобље, приређивач је како бирањем песника тако и њихових песама, показао да ово песништво ни по чему није локално. Напротив, дух његов и поруке - универзални су. Па и тамо где се препознаје локални колорит, где се у тематским, мотивским или лексичким елементима препознаје одређени простор, ово се певање уздиже изнад локалног универзалним порукама, модерним изразом, суптилношћу осећања постаје оно што поезија и јесте - опште добро.

Није Џуверовић заобишао ни оне песме које су обожене локалним колоритом, које носе обележја завичајног миљеа и симболике али је и у њима (нарочито у оним најбољим и најкарактеристичнијим не само за поједине песнике већ и за период у коме су настајале), трагао за оним што потиरे границе времена и простора и певању даје значење непролазног, општег...

Ову необично замишљену и доследно остварену књигу отварају стихови Богомира Аћимовића Далме, рођеног у последњој години претпрошлог века, а затварају стихови Жељане Андрић рођене у претпоследњој деценији прошлог века.

То је широк временски распон па је и природно да су у њој песме остварене у

различитим метричким језичким, мелодијским обрацима али и лексички бојене. Различитост ову књигу чини привлачном и за тумачења подстицајном.

Овај венац песама срећно отвара песма “Венац за Пљевље” Богомира Аћимовића Далме а затвара песма Жељане Андрић “Моја мајка”. Између ове две песме, настале у различитим временским периодима, венац је стихова који не репрезентују само своје творце већ су многе песме карактеристичне за доба у коме су

настајале. Гледано како у целини тако у појединости-ма, ово је певање у дослуху са доминантним песничким токовима, у њему је препознатљив одређени мисле, а они склонији тананијем и суптилнијем доживљају, могу у овим песмама ослушнути шум времена.

Необичност овој књизи дају и пробрани критички текстови и осврти на књиге песника заступљених у овом зборнику па је то сада двострука провера: и ових стихова и судова изрицаних о њима. Опредељујући се за хронолошки принцип приређивач је читаоцу омогућио да прати токове и домете певања песника заступљених у овој књизи показујући како су референтна кретања увек налазила одјека код њих и како су се традиција и модерна струјања срећно сусретала и стваралачки продуктивно прожимала у овом песништву.

Реч је о књизи која ће бити подстицај новим истраживачима, антологичарима и књижевним историчарима јер, и поред тога што је засновао широко, приређивач је књигу сводио доследно, умешно приближавајући и мирећи панорамску обухватност и антологичарску критичност.

Џуверовић је овим избором показао да је песничка реч у Пљевљима жива и да она активно кореспондира са ширим књижевним токовима.

Драгомир Брајковић

Богомир Аћимовић Далма (1899 - 1963)

Венац за Плевље

Нов се месец диже иза тамног грања
Бескрајношћу неба лутају облачја.
Под бледилом модрим моје Плевље сања,
Кровове му срме месечева зрачја.

Голубиња сличи на вилинске дворе,
И чежње се топе у санџачкој ноћи.
Облици и боје мом срцу говоре.
Неслућен је извор: душа у самоћи.

***

Ко расута зрна бисерних ћердана,
Старински домови мога родног места,
Тону у морима цветних јоргована:
Мирисног украса за ћерћев невести.

Нехајем вечерас за раскоши света,
Безумним жељама за пролазним благом.
Под сунцем Сећања, усред мушког лета,
Ја замишљен идем за детињим трагом.

***

Пењасмо се често на врх Божишевца
Да пијемо очима Дурмитор плави;
И Љубишњу горду, чардаке Моћевца,
Сиви теснац где се Ћехотина дави.

О Таслићо древна, престолнићо духа.
Синови се твоји разишли по свету;
Да часно зараде кришку горка круха,
Плевљу своме венац од поноса сплету.

Стара љубав зрачи кроз песму весника,
Ког су напојили хоризонти страни.
О, разумете јецај прогнаног песника:
Срце ми цепају преминули дани.

„Очи вјечности” (1945)

Признање

Ја богатих њива немам,
Жетвице су моје мале.
Ја небеску жетву спремам,
За мене се звезде пале.

Моје руке нису крале,
Златно воће туђег врта;
Све су моје лађе стале
Пред стенама сивог рта.

Многе су ми усне дале
Горак нектар, отров медан...
Кад су прве жртве пале
Само глас је осто чедан.

Ах, мени је баш свеједно
Дал ме куде или хвале!
Ја познајем срце бедно
И разорне људске вале.

„Очи вјечности” (1945)

Пазарни дан

*Првославу Караматијевићу
Сликару моје нахије*

Плетени опанци висе код сарача,
И папуче меке, сребрнатих шара;
Погача се пече испод врелог сача,
Падају товари с високих самара.

Кантаром се мери кукуруз у торби,
Угасита хељда и пшеница смеђа.
Телал јечменицу голубима дроби,
А хамал је врећу ставио на леђа.

Жене у чабрици нуде белог сира,
А брдски коњици донели су сено.
Бакалин продаје урме из Мисира,
Сказаљке шетају досадно и лено.

Бегови уз кафу и парченце мрса,
Гледају са трема Пљеваљскога хана;
Са тигровом кожом око снажних прса,
Шејтанске скокове витког пехливана.

Газда у магази за хануму сече,
Три аршина свиле јасписове боје,
Три лакта кадифе за кратко јелече,
Које веште руке на тенане кроје.

Сељак ће купити двије оке соли,
Бочицу зејтина и лојану свећу.
Често се стидљиво вересија моли:
Гајтане и копче за скромну одећу.

Треба још узети калем танког конца,
Дугмад од седефа, напрстак и игле;
Код Стеве лончара, два дубока лонца;
Леблебије што су из Азије стигле.

Кад на Сахат-Кули ињиндија звони,
Планинци пожуре свом убавом селу
Стрменитом џадам, где се груди рони:
Дерт се нагомила на знојаву челу.

„Очи вјечности” (1945)

Богомир Аћимовић Далма

Француски књижевни критичар Жорж Галиније написао је о Богомиру Аћимовићу Далми:

“Прозаиста и пјесник Богомир Далма се спријатељио са многим Французима из свијета књижевности. Ако је Грчка дала Француског генијалног Жана Мореа, Куба сјајног Жозе Мариа де Хередиа, Југославија, уствари Стара Србија, подарила је Француској Богомира Далму.

Искрцао се у Француској 1916. године послије трагичног повлачења Срба из Албаније и почео страшно да воли Француску, као да је у њој живио њеним ранијим животом. Студирао је у Марсељу, Монпелијеу и најзад у Паризу. Његове прве везе са Салоном у Паризу почињу 1923. године када је излагао бисту “Млади патриције” и изврсног “Бетовена”. Од тада је редовно излагао, а 1932. године постао је члан Националног друштва Академије умјетности у Паризу. Од 1924. године имао је сваке године по једну изложбу у најчувенијим париским галеријама, сам или у групи, као у галерији Жорж Пети, галерији Жавал

Бурдо, галерији Андре, галерији госпође Веј и са групом савремених умјетника и Југословена код Берне на млађег. Сваки пут најпознатији критичари били су пуни похвала за његово стваралаштво, како за скулптуре тако и за слике, пејсаже, цртеже и пастеле.”

Тако је Галиније писао о Богомиру Далми сликару и скулптору. А о Богомиру Далми пјеснику, поводом његове збирке стихова “Очи вјечности”, писао је:

“Богомир Далма одсада заузима у књижевности своје земље, збирком “Очи вјечности” објављеној у Лондону 1945. године, једно необично високо мјесто. Богомир Далма је заљубљен у ону умјетност у којој ријечи свијетле као драго камење, али које су у исто вријеме и потпуно прожете душом и осјећањем. Он је као нека средина између Верлена и Пола Валерија.”

Живио је од сјећања на прошлост Богомир Далма. А та сјећања су била болна, рањавала су већ рањено срце, цијепала душу. Слика његове родне Таслице, слика која је и лијечила и рањавала у исто вријеме, била му је увијек пред очима. Ти контрасти су лагано убијали Богомира Далму и он је умирао полако, далеко од своје Таслице, у туђини гдје је стекао славу великог пјесника али ипак остао странац са “залеђењим осмијехом на уснама”.

Исти мотив налазимо и у најпознатијем Далмином дјелу, књизи путописа “Midi... Terre de Beaute”, објављеном на француском језику, за које је добио награду француске Академије Гонкур. У предговору овој књизи позната списатељица Жан Галзи је написала да је Далмина љубав према Југу, земљи љепоте, “убрала своје прекрасне плодове и ми смо изненађени ширином Вашег умјетничког, визуелног, медитативног и живог познавања нашег Југа у коме се Ви уопште не осјећате странцем него духовним сином сунца и Маестрала”. А када је француска Академија наградила Далмину књигу, Жозеф Делтеј му је написао: “Хвала,

хвала, хвала на овако лијепој књизи у којој, узбуђен, налазим Ваше дивно одушевљење, Ваш племенити жар и хиљаду квалитета за које се каже да су особито француски али који су и само Ваши не зна се којим чудом”.

М. С. Бојовић

Душан Грбовић (1918 - 1945)

Аутобиографија*

Родих се око Хуријета¹⁾ у једној чађавој механи,
У мркој шуми, испод госпође Љубишње.
Цигар дувана до прве карауле,
Сто година до прве касабе.

„Немири” (1976)

---

*) Испод ових стихова пјесник је забиљежио: “Пропала 1934. год. од полицијске тираније са још неколико из тога времена врло успешних песама. Отада, после, све до 1939. год. нисам више ни једну написао.” (10. 7. 1942)

1) Хуријет - прво проглашење устава у Турској 10. јула 1909. који је инаугурисао тзв. младотурску револуцију. Хуријет у дословном преводу значи “слобода”. (Уп. А. Шкаљић, Турцизми у српскохрватском језику, “Свјетлост” Сарајево, 1966).

Немири

Крварила је рана путнику на сред друма
У руменом праскозорју,
Удишући свежу влагу неба.
Одмарао сам немирну душу у тихим заливима шума
И на зеленом борју
Грицкајући комад суха хлеба.
Комад лепоте која умирује живце
Није умирио душу;
Комад хлеба није нахранио тело.
Немири, немири - никад смире, ни спокоја!
Не дају да седим,
Не дају да стојим,
Не дају да ходам,
Не дају да мислим,
Ни мис'о да средим;
Не дају да желим,
Ни жељу да свладам;
Не дају да волим,
Нити да се надам,
Ни ропски да радим,
Ни мушки да страдам...
Немири, немири не дају ни собом да владам.
Немир је у мени,
Немир је у теби,
Немир је у нама,
Немир је у вама;
Немир је у свему,
А све је у њему -
Немири, немири ови - општег су немира знак.
Немир је вапај са свих страна;
Немир је патништва и јада;
Немир је беда наших дана,
Немир осећа све што страда.
Немир је свуда,

Свакад је први:
У крви,
У мозгу,
У свести,
Свуд ће се срести.
Живот је овај општег живота немир.
Немир људи,
Немир група,
Немир роса,
Немир хаоса.
Немир нема
Почетка ни краја,
Немиру нема спаса.

„Немири” (1976)

Љубишња

Висока, једра, кошчата, као сеоска девојка,
Божански дивља и дивна, као екстаза дивљака,
Набрекла соком борова, шуми као зрела дојка,
Пространа к’о душа ових страна наших сељака...

Шуми пуна ваздуха и грозне, ужасне дивљине,
Прастарих мрких шума и дивног, дивљег зеленила.
Ширите јој руке, душу, да вас непозната шине
Демонска прегршт лепоте, као нагоркиња вила.

Над њом дивљи ветар дува, сури орлови крстаре;
У безмерном плаветнилу њеном сунце се одмара.
Ништа дивљије и лепше од Дунава па до Таре,
Кад гром алпијске лепоте њеним шумама запара!

Под њом мој Мељак, пун чисте сребрне воде и песме
Плавих потока и плавих чобаница и момака.

Ту сам прво загрилио сунце и пио с витешке чесме
Горштакчу слободу, пуну грка живота сељака...

„Немири” (1976)

Пјесник и борац

Посебно поглавље у животу Душана Грбовића представља његово литерарно стваралаштво. Још као ученик ужичке Учитељске школе истиче се својим прилозима на састанцима литерарне дружине. Један број његових радова из тога периода штампао је “Учитељски подмладак”, часопис ученика ужичке Учитељске школе. Као и у каснијим његовим радовима, и у овима су најинтересантнији и најбољи они који говоре о његовом родном крају - Санцаку, о животу сељака у санчачким беспућима, о биједи и заосталости тих крајева, о мукотрпном животу људи. Тај свој Санцак Грбовић је понајбоље насликао у краткој пјесми “Аутобиографија”, у којој каже да се родио испод Љубишње, мјесту које је удаљено “цигар дувана до прве карауле, сто година до прве касабе”, чиме изванредно дочарава стварност овога краја, он је вјечито био на граници с непријатељем, али далек од цивилизације и нормалних услова живљења. Тај, и такав крај је преокупација његових многих пјесама - финих социолошко-економских анализа прилика и времена.

Пред нама је поезија пјесника устрептале душе, лирски опијеног, рано увријеђеног животном збиљом. Сурова стварност га је омела да се у потпуности исказе као пјесник, јер годинама, како сам каже, није могао да пише. Зато су му пјесме понекад само наговјешта-

ји, али наговјештаји који откривају таленат и диспозиције пјесника крањчевићевског типа. Стога није ни чудно што су му најбоља она пјесничка остварења у којима говори о тешком положају малог човјека и мржњи према режиму који је многим одузео срећу.

Та неправда и људска мржња, противу које се читавог живота борио, уништили су физички овог дивног човјека, пјесника широког срца и душе отворене за све људске патње, бунтовника против “осакаћене правде”, човјека којему сурова животна збиља није дозволила да искаже цијелу љепоту своје префињене људске и пјесничке природе.

*Др Драго Ђујић
Титоград, 1975.*

Брехтовска исповијест пјесникова

Пјесма од четири стиха, звана “Аутобиографија”, написана негдје прије 1934. године, заплијењена од полиције са другим пјесмама, звучи као брехтовска исповијест пјесникова, као саркастични пролог, као јасан чин једног социјалног, политичког и културног стања једног краја у тим годинама, као горко сазнање да се споро помичу историјске таљиге преко пјесниковог завичаја, којем је близу само караула, граница, заточене, а чак и касаба далеко сто година. Пјесников завичај изузев природне љепоте “госпође Љубишње”, планине господске столице, нема ништа изузев “чађаве механе”. Пјесник нарочито наглашава “госпође Љубишње”, јер хоће да истакне да од свег господства овог свијета његово родно мјесто има само оно господство, љепоту, богатство и утјеху које му је природа дала, а “чађава механа” и “караула” су она “богатства” која му је усуд историје подарио. Ова пјесма, крик апа-

тије и резигнације, има значење и подударност са усудом пјесниковог суморног и уморног живота, који је само освјетљавао жар борбе и плам пјесме.

Пјесма “Немири”, у којој узвикује: “Немири, немири - никад смире, ни спокоја!”, има значење носеће пјесме у овој књизи, а по вокацији је свеобухватна рефлексија пјесниковог поимања живота и трагања за смислом живота, а смисао је у вјечном немиру, неспокоју, борби.

Дескриптивни и химнички потези мијешају се у усхит природом и симболима снаге завичаја. Из ових пјесама избија лирски Грбовићев сензибилитет, аутохтон доживљајем, класичан по исказу. У овом циклусу најуспјелија је пјесма “Љубишња”. Љубишња је импресивна планина изнад села Мељака, пјесниковог родног мјеста, коју пјесник доживљава као кров свога завичаја, или како каже у трећој строфи пјесме:

*Над њом дивљи ветар дува, сури орлови крстаре;
У безмерном њавенилу њеном сунце се одмара.
Ниција дивљије и леише од Дунава ња до Таре,
Кад ѓром, алијске леише њеним шумама заира!*

Пјесниково саосјећање са патњом сеоске учитељице, чија је судбина слична хиљадама оних учитељица које су своје младости посветиле просвјетивању по разним забитима наше земље, Браниславе Радивојевић, чије име одаје акростих пјесме “Млада учитељица”, чију потоњу строфу доносимо:

*Ја знам, она јуѓрос деци душу даје,
Ескимски им живоић каже ѓоѓућ бајке,
Врци дужности свеѓу, никад не сусѓаје
И сѓојички носи бремене ѓеѓких дана.
Ѓуд је њена крѓна сѓена Раѓке мајке.*

више нам личи на протест због социјалног положаја учитеља по забитима наше земље, и положаја сиромашне дјеце, чије је сиромаштво Грбовић као учитељ добро познавао, него на љубавни излив.

Пјесме у Грбовићевој заоставштини “Немири” покупљене са пожутјелих свезака и папира, сачуване код његових најближих и код пријатеља, као глас из времена које је већ прошлост, али које није баш тако далеко од нас, говоре нам о том времену на сугестиван и аутентичан начин.

Момир М. Војводић

Изет Садагић (1918 - 1994)

Вражије језеро

Тешко је то објаснити
ономе ко није никад заронио
у језеро на чијем дну је сазидан град
а живи тамо
не залазе
тешко је то објаснити онима
који ни једну кост нису узидали
у темеље тог валовитог
и немерљивог пристаништа
за уморне путнике

„Вражије језеро” (1986)

Стихови

Од чега су него од траве
и треба ријечи отварати
да се види колико су зелене
у својој унутрашњости
шта се у њој крије
и шта све може да се направи
од цвијетова прерано зрелих
негдје ваљда постоји бисерје
негдје се може и наћи
довољно за ниску око врата
вјерног друга или брата

„Вражије језеро” (1986)

Конопља

Руке које су ме по пољу сијале
прве су ме гријале
у сну сам девојачком стасала
у момачкој пјесми класала
руке које су ме трлиле
постојале
кад су грлиле
постојале
кад су ткале
кад су моја конопљишта
престала бити ништа
кад су моје танке жице
изаткале мало сунце усред птице
усред наде

Руке које су ме трлиле
постојале
кад су грлиле
постојале у потоцима
Тврдаша
и Брезнице
најлепше руке
претворене у грлице

„Вражије језеро” (1986)

Поетски пантеузама Изета Садагића

...Вражје језеро, из дубине пјесниковог бића, плу-ска и прелива мисаоним лирским расипништвом пре-ко тврдичлука свијета и живота. Стога ова његова по-етска исповијест долази као логичан слијед ствари -

ни рано ни са закашњењем - и онај ко је пажљиво саслуша у њему остаје и продужава се пријатан и памтљив број пјесникове умне кошнице.

Садагићева књига почиње двијема пјесмама. У обема је коришћен архетипски симбол као говорна јединица већ поменутог поетског пантеизма. У првој, куленовићевски интонираној пјесми (Конопља) дата је алегоријска глобална пројекција и поредак стварања, изражен смисао и наглашена радост постојања свијета као резултата људског ума и руку, а не као продукта седмодневне доколице свевишњег.

Јер те су руке “изаткале мало сунце усред птице / усред наде” и зато су оне “најлепше руке / претворене у грлице”. Све створено је, дакле, суптилни вез, божанствена архитектура, ткаље. Хтјело се рећи: свијет је маштовита мислионица и творница у којој творац и творевина једно друго непрекидно и неуморно обрађавају.

У другој уводној пјесми (Стихови) аутор утемељује властити поетски принцип наде, наглашен већ у претходној. Он каже: “Негдје ваљда постоји бисерје / довољно за ниску око врата / вјерног друга или брата”. Тако је Садагић исказао и своје пјесничко вјерују, а потом креће корак даље у конкретизацију трагалачког импулса, остајући стално у равни карактеристичног “поетског пантеизма”: “И треба ријечи отварати / да се види колико су зелене / у својој унутрашњости”. Овај напор има смисла јер ствараоцу помаже да наслути и препозна нову изражајну могућност језика (и не само језика), да означи ново поље и духовно поднебље за стваралачке замахе. Обје поменуте пјесме су, уствари, јединствена пролегомена за поезику Изета Садагића.

*Милика Павловић
„Мосџови”, 1986.*

Мишо Јанићијевић Злодолац (1922 - 1997)

Песма о првој песми

(Поводом тридесетогодишњице 1942 - 1972)

Тридесет година
од првог стиха,
стиха од месечине,
у баштици моје мајке
у Моћевцу,
међу црвеним ружама
окупације.

А онда, годинама,
прегршти пламених речи
Земљи и Слободи,
Граду и Мајци,
вољеној девојци,
пријатељима
и непријатељима;
мртвих речи на папиру,
у џепу, у фијоци...

И, на крају,
од песничког жара
остао је само пепео
живота и снова
на пожутелом папиру
и навика да се пише,
да се шара по хартији,
да се ређају “зрна дана”,
која никада нико
неће носити око врата
и њима се поносити...

Али, остаће траг
племенитог заноса
једне младости,
мени толико драг!

„Разговор са Злодомом” (1983)

Врх Брезнице

Дјеца мојих другова
по теби сада рибе лове,
вирове праве
и лопте фрљају
по зеленом Читлуку...

А ја бацам мреже
да уловим снове,
а ловим само муку
из бистрих јазова
Брезнице моје...

Неће младице више
у моје од дима
почађале руке
и само по која пастрмка
затресе моју мрежу...

Док воденице трошне
мељу једнолично мељаву
са родних њива,
ја као воденичар
што глув и бјео снови,
сједим на праговима
прошлости далеке,

и ловим своју
“утопљену душу...”.

„Разговор са Злодомом” (1983)

Ослушкивање времена

Док слушам студени ветар
у кишној мартовској ноћи,
прамење прошлости се њише
пред мојим уснулим очима,
а магле сећања
час откривају
час прекривају
просторе времена који су прохујали
у громадама деценија и тренутака
на које подсећају неке ствари,
а садашњост измиче у секундама
заједно са димом цигарете...

Знам да пролазе незадрживо
тренуци свесног трајања,
који се више неће вратити
у оквирима у којима живимо.
Нестаће многи драги људи
- преживеће их обичне ствари,
само ће дубоко негде у нама
остати слике и шумови времена
у некаквој глувој ноћи
без сабеседника...

„Трагови постојања”

Белешка о песнику

Мишо Јанићијевић - Злодолац - Левантинац, рођен је 1922. године и провео детињство у Пљевљима, граду тада веома специфичном по својој атмосфери, са изразитим траговима своје историјске прошлости, Тројичким манастиром, џамијама, ћепенцима, брзим, хладним водама - Ђехотином и Брезницом, сачуваним обичајима и традицијама, и то је све оставило дубок траг на формирање његове личности и одразило се касније у његовом песничком стваралаштву:

Године 1983. објављена је збирка његових песама "Разговор са Злодолом" која носи наслов по потоку који извире из стена и краса изнад његовог родног града и који час пресуши а час провали плавећи све око себе, уносећи слутњу и немире, попут немира кога сам песник непрестано носи у себи.

Он представља немир човека који у себи покушава да споји неспојиво - идеале и принципе о добру, истини и правди са реалношћу једне савремене хетерогене средине у којој су такви идеали најчешће саме илузије.

Поезијом покушава да усклади све те расцепе у својој души и нађе унутрашњу равнотежу и начин живљења.

У каснијем периоду заокупљају га размишљања о човеку у простору и времену, као ствараоцу идеја, дела и ствари које га окружују, које ће га нацивети иако не могу да продуже његово постојање, продужују његово трајање и остају као његови трагови...

И ове одабране песме, које чине ретроспективу његовог песничког опуса представљају "Трагове постојања".

Од тих првих песама, па кроз цео живот, његова поезија је за њега остала - његов ослонац, начин његовог протеста, штит и интимна застава.

Мирко Вранеш (1925)

Очи зоре

Не заклањај прозоре, очи зоре
да гледам њене зене
ноћ починка у мени нема.
Зоро! коначишту ми поклони
хаљину смеха јутра
дан ће раширити своје тепихе
у дому мом без ноћи
усељене кроз твоје очи, прозоре
на мојим путима
смењиваће се само дани и зоре.

„Куда ћеш у пролазе скијачу” (1994)

Мој град

Вековима очи сунца су слепеле
устањене иза тараба прошлости
године су шетале истим стазама пред нама.

Дивљина ветра вејала лудило прашине
вео мрака дане невидом застирао
затварао капије погледа у вид.

У ланцу твојих вена, видик слеповао
затарабљену младост авлије скривале
од ока сунца, што крв запаљује
и успаване песме девојака у гутљају дана.

Мој граде, девојке на лишћу светлости младују.
Под сукњом поднебља твог
ограђа. Затарабљену младост авлије су
скривале, у тунелима старина.

Сахрањујеш старе прње ноћи
и догорела одбегла лета детињства
успаваног у капијама прохујалих векова
где нису светлеле обале сунца ни млеко месечине.

Мој граде пробуђени
насмејаваш улице зеленилом и цвећем
док тополе плешу са ветровима у парку
огледају се у светлим токовима Брезнице
под мишком брда борових шума.
Твоје звезде прогоревају крошње ноћи
одјек песама омотава плави торањ
време одвија своје заставе на лишћу светлости.

„Куда ћеш у пролазе скијачу” (1994)

Звекет пролећа

Пролећем на цвету мириса
пупе сузе нежности, драж снију
на чистом лицу месеца виоре
преклане ноћи, себе немују
у бесмртном наручју зоре.

Чежњива светлост и сањиве боје
на раскршћу ножева дана и ноћи
отиру црне путе јутром, сунце сађе
пробуђује преоране брегове снова
ватра цвећа, у нама и око нас узглавље нађе.

Из затворених кутија времена
растачу се капљице пролећа
у канале трајања, кроз левак сунца
корени корене распевана дрвећа.

Кад сине острво сунца и цвећа
тајне природе откривају своја тајанства
у бокорима ружа, оживе чари боја
буде поспане мирисе звекетом пролећа.

„Куда ћеш у пролазе скийачу” (1994)

Тематска неограниченост...

Одмах на почетку треба нагласити да Вранеш недовољно примјетним надреалистичким методом (у оној мјери у колико је то позитивно) ствара обиље слика сажетих у згуснутим метафорама, ствара слике које су најчешће одлика добре и признате поезије. Његов израз је модеран и донекле херметичан па је за читање овакве поезије потребан ангажованији читалац, читалац сарадник, а све то нимало не умањује предност поезије. Наиме, ради се о једној оловној тежини о пјесмама које нијесу писане да би се шапутале на ухо вољеној жени да би се допале као што је, углавном, случај са сладуњавим пјесмама.

Што је најважније код пјесника Марка Вранеша осјећа се аутохтоност, понекад и по сваку цијену а то је оно што ће му донијети један специфичан израз, један особен поетски лик. Његова поезија има велики дијапазон, тематски је разноврсна и комплексна. То је поезија револуције, рата, камена и љубави у једном ширем смислу. Та тематска неограниченост (иако рат у већини пјесама доминира, а што је за наше књижев-

не прилике свакако добро) гарантује једну свестранију пјесничку могућност и ангажује нас да пјесников пут пратимо у више смјерова.

Пред нама је једна ретко мисаона поезија која у потрази за новим није нашла наказу већ љепоту, њена оплемењеност сигурно је производ надахнућа, а не лажи.

*Блажо Шћејановић
Београд, 1959.*

Изван уобичајеног

...Његове пјесме су медитативне, метафоричне, заобилазно казују неке људске истине. Отуда се писац духовито оријентисао да објашњења својих пјесама каткад да испод наслова или на завршетку, да би то био кључ за улазак у његову књижевну зграду.

Ако је ова поезија сишла у какве неврлине, то опет долази од њених наглашених и стално присутних квалитета - од жеље да се буде изван уобичајеног, пјесник је каткад отишао у магловите пасаже које читалац не може да одгонетне лако.

Вранеш је у овој књизи од оних писаца који се првим својим јављањем снажно наговијесте, да би касније превазишли и себе и наша очекивања од њих.

Довољно је прочитати пјесме као што су Храст, Очи зоре, Мој град, Нада, Звекет прољећа, Руке ћутања и Тајанствене искре - па се сложити са нашим мишљењем и прихватити Вранешову књигу као нов прилог не само црногорској, већ и југословенској поезији.

*Божо Булајковић
Београд, 22. децембра 1959.*

Мићун Шиљак (1931 - 2007)

Родослов

1.

У камену низ вријеме
Незаборав часног чина.
Вјековима вукли бремене -
Благу ријеч про планина.

Спомен плоча у стијени
С ње њихова несаница
Смрт им никад не смијени:
Вјечни пламен воштаница.

Племе Шиљци крај олтара:
Уз странице историје
Стабло лозе ту одмара:
Тек по неки лист развије.

2.

Два стољећа у часноме чину,
Од појаве родоначелника...
Умјели су да живе и гину,
Расла лоза - стабло мученика.

Из Катунске нахије и краса,
Трагом оног што одбјеже први,
Прозваше се у земљама Раса -
По шиљцима од кржаве стрви.

Четрдесет народних пастира,
У мантији од кострети риђе -
Гроб до гроба око манастира.

Ја изданак из њихових тмина,
Кост им сваку хоћу да узиђем,
У гробницу још живог им сина.

„Осми Влашић” (2001)

Брезница

Заустиле причу на извору шкољке
Заводљива пјесма обале јој креше
Мелем за рану моје старе бољке
Узаврелом сунцу слапови се смијеше

Змијолика тече низ коралне зубе
Жеђ за једну љубав унители наду
Љепоту да скрије под жалосне врбе
И сачува пламен шапата у хладу

Несањиве очи гнијезди љубоморно
Ослушкује живот - издашно га плоди
С лица умор скида у јутрење зорно
И уз поздрав даље наставља да броди

„Амајлија” (1975)

Љубавници из коминске некропоље

1.
На сунчаној страни села
Некропола чува тајну
Пробуђену из пепела
Низ вјетрове развијану

Већ оглодан вијек стари
Као фосил - гола коска
Давна љубав ту крвари
Без балзама и без воска

Ако мртви и прослове
О свом путу из далека
Док утробу земље рове

Кидајући шумске жиле
На трагу су прапочетка
Ког су силе разориле

2.
Мимо воље неког свеца
Можда памте витке брезе
Патрицију за плебејца
Веза љубав - лов трпезе

До нас њине муке сежу
Заливали сузом траву
Зли духови плели мрежу
И оштрили мач за главу
У ранама усољени
Сок циједи доба древно
А умрли заљубљени

Да код Кришне вјечно буду
Васељеном реже гњевно
И пркосе Страшном суду

3.

Лукавији и од вука
Гајус видра од човјека
Ал' славјанска наста хука
Не утече ни та звјерка

Под Јулијом Коњиц вилен
Потковицом кам' обија
У седлу му цвијет плијен
Љепотица из Стобија

Сколише их дивљи Анти
Сикће млада заручница
Ниједан је не довати

Пред велможе ступи горда
Руменило с њена лица
Везичњица попи вода

„Осми Влашић” (2001)

У времену бити или не бити

Време, та несхватљива обмана чула, опседао је песнике од искони, а и у будућности (буде ли је) тешко је замислити песничку метафору без огрлице (омче?) времена. Пролазност је основни грађевински материјал песништва. Песник, тај “сирак тужни међу вихорове”, шта друго чини до пребира златну пређу нестајања и непостојања, на коју се опет надовезују

непревладљива питања смисла и бесмисла, питања већ изанђала од употребе а увек и заувек нова и једина.

И поезија Мићуна Шиљка, од првих стихова по листовима и часописима, настајала је у том знаку, у тој ледној стрепњи над амбисима времена. Кроз осам објављених збирки песама (После ћутања 1974, Амајлија 1975, На изворима жица 1979, Биљег 1981, Бонаце нема 1982, Временово 1986, Љуте стране 1992, Ласта у биваку, хаику, 1997), Мићун Шиљак је остао доследан том дубоко песничком осећању и поимању времена. Брђански пркосан, он скрива сузу, али се песничка стрепња не да сакрити. Опстати (и постојати) у пејсажу који је сав у легенди, уписати знак, стих, превазићи сопствену омеђеност, Мићун Шиљак то остварује осмишљеном завичајном симболиком, преко историјских камена - међаша, људи - челника, и манастира - памћеника, вода - непролазница и планина - надгледница, свега што је људско, пролазног и узвишеног у пролазности.

Модерна поезија је доживела велике мене, ломове, контрадикторности и неспоразуме, од дадизма, надреализма, футуризма, симболизма, херметизма и иних изама... Мићун Шиљак је, следећи унутрашњи императив, песник патник и боем најплеменитијег кова, остао изван класификаторског списка.

Песник своју песничку биографију, историју и географију, из стиха у стих, из песме у песму, исписује по "старинском" науку истинске поезије - патетиком ума и устрепталошћу душе.

По томе је песник Мићун Шиљак издвојен.

Бранислав Пејровић

Пред лирским опусом Мићуна Шиљка

Као музички педагог, Шиљак непрекидно бива подељен између две љубави које у суштини имају исту, уметничку нит. Музика и поезија преливају се и бокоре његовим осетљивим чулима тако да ни он сам није сигуран где то почиње поезија а настаје музика или где то почиње музика а престаје поезија уз логички закључак Рада Петровића, “смијешане најлакше се пију”.

Међутим, када у песнику проговори оно аутобиографско, када пред његову субјективност изађу јуначки корени Шиљака, када пред задрхталом стварношћу продефилују кости од јунака, тада упознајемо једну нову страну Мићуновог стваралаштва, ону интелектуалну сету за чијим распећем хита метафора или покајање, последњег ждрала из јата које се већ давно уместо на југ, преселило у легенду и вечност. Песма “Родослов” препуна је поносног бола који се у римованој строфи манифестује васкрснућем Мићуновог антагонизма и прапочетка и прапостојбини крста на црној мантији од кострети.

*„...Два сѣољећа у часноме чину,
Од ѿјаве родоначелника...
Умјели су да живе и ѿну,
Расла лоза - сѣабло мученика.*

*Четрдесет народних ѿасѣира,
У мантији од косѣреѣи риће -
Гроб до ѿроба око манасѣира,*

*Ја изданак из њихових ѿмина,
Косѣ им сваку хоћу да узихем,
У ѿробницу јоц живоѣ им сина.”*

(Родослов)

...Сликајући драга места, она која у песнику изазивају посебна расположења и размишљања упознајемо једног сасвим уозбиљеног горштака како мудрује над “приморским градовима”, рецимо. Ту је он шкрт у речима, штедљив на описима као да у његовом брђанском субјекту проговара неки мудри солomonски глас навикао на штедњу и суздржавајући се сваког расипања, тек процеди кроз стиснуте усне по коју сувопарну реч. Међутим те речи нису обично саопштавање већ бисера вредни примери песничког умећа. Са мало речи много асоцијација и симболизација; прегршт кованица и поређења, читав низ стилских фигура које се тискају пред уским грлом мисаоног гротла у којем све врви и трепти од снаге импресије и луцидног запажања.

...Песничка збирка “На изворима жица”, коју издаде НИО “Побједа” из Подгорице, представља читав лирски оркестар преточен у златне струне Мићуновог стиховног преображења те ишчитавајући га као да слушамо један незабораван и сугестиван музички доживљај у којем учествујемо богатећи чулно-спознајно биће на посредан начин. Када у нама проговори свих тих шеснаест Мићунових инструмената, лирскомузички ефекат обликује песничку слику пред којом остајемо неми, дижући своје светло да им осветлимо звук.

*„...Као да јелен љубавном риком
Прелама њросџор на њри њрифа
Из њуних усџа звучном сликом
Дџе у висине своџ Сџџфа*

*Јачином џона може да се мјери
Са џраском муње у аџмосфери”*

(Тромбон)

Фаталност броја четрдесетједан у српској митологији овде очигледно проналази адекватну примену а песник бива тек последњи на којем се уместо мантије о врат судбине качи сва племенитост наслеђа и тежина судбинске одговорности последњег Шиљка;

Свуда је присутна Мићунова савршена лирска трагика у животописима и уметничким описима својих, у корену и почетку краја. Зрелина израза, снага структуралне консеквенце, мноштво поређења и кованица, искричава и сугестивна реч, милозвучна и еуфорична композиција присутна је у готово свим Мићуновим књигама, али “После ћутања”, збирка је којом би се могао похвалити сваки издавач. Тај пребогати песнички колаж, то мноштво богатих песничких слика, та дивна ијекавица обогаћена свим елементима црногорске књижевне школе, након и површинског ишчитавања плене, освајају и себи изнова враћају наша интересовања...

Мр Раде Вучићевић, 1996.

Милић Ђековић (1931)

Балерина

Дођоше акорди и пустише птицу
да ми умре на лицу,
да је разгнездим
и покријем перјем умрлог крила,
да не будем жена
већ нага струна између два бескраја
на коју слепи гуслар
наслања главу чувеног јунака.
Рекоше да сам црна рада
на мраморју палих барјака
која се слатко смеје
као да су се сви вратили непобеђени.
Крадем ватру испод туђе сисе
и ложим је под својом,
да оживим оно већ давно окамењено.
Једино тако могу да испричају летови
да сам сама зидала мостове
са обала потопа на обале света.

„Кроз сазвезђе шумарам” (1986)

Игра

Хтедох да скинем Месец
са дебелог неба
палог у дебелу реку,
скиде ми га облак испред носа
и пусти кишу.

Хтедох велику воденицу
да самељем црну ноћ
а испечем хлеб од сунца,
свану зора
и покупи ми лептире сна.

„Кроз сазвежђе тумарам” (1986)

Хамлет

Чујем ти сенку преко моста,
мајко каменог песника,
Не тражи ме где ни звезде
не знају ноћ пропасти:
Прах сам оне ватре што
хранећи ме
изгоре у мени

Потопљена у озеблу жеравицу
чистог смртника.

Врати се у конак страсти
да се похота не угаси,

Овде не могу више:
цела вечност која тек долази

Иште да сведочим
да остаје порок
где и врлина,

Да иста ватра су
јер обе горе
друга да изгори.

„Кроз сазвежђе џумарам” (1986)

Слојевитост и асоцијативност

Вриједности овог рукописа су несумњиве. Аутор влада језиком, т. ј. поетским сликовитим, метафоричним, слојевитим и асоцијативним изразом. Мисаона потка је разуђена и асоцијативна, теме којима је пјесник заокупљен су разноврсне, од тзв. домаћих (завичај, љубав, пејсажи и сл.) до општих и универзалних (литерарно “присјећање” на античке мотиве и симболе, Хамлет, мисао и сл.). Аутор у довољној мјери влада поетским занатским знањима и умјећима, што ће рећи искуствима модерне поезије, домаће и стране. То истовремено значи да се видљиви трагови литерарних односа и читања овдје не примјећују, већ су стваралачки подређени властитом духу и доживљају.

Др Слободан Калезић

Обично необично...

... Јер, примјетно је настојање Ђековића, а он у томе углавном, и успијева, како је обично у ствари необично, а прозаично у ствари поетично. Он то нарочито успијева у већини пјесама из циклуса “Грдим мудрост”, “Диваљ а питом” и “Истине” у којима је, снагом истинског пјесника, успио да одгонетне многе животне непознанице и да се представи, у некима од њих, као прави мајстор језика и стиха. Има овдје и пјесма које нас узбуђују музиком, не тако меком и сјетном, али музиком која прати пјесникову мисао, ритам и оштрину његове ријечи везане за кам и горе завиचाја. То што Ђековић настоји, а у томе и често успијева, да, попут симболиста, потражи суштину ствари и сиђе у дубину ствари и бића, један је од квалитета понуђеног рукописа.

Момчило С. Бојовић

Бранко Радошевић (1932 - 1998)

Поука

Чим се помене школа
знани ме савјет чека,
каже га тата ил' мама,
бака ил' брижни дека,
И морам рећи често, баш често,
скоро сваке вечери и сваког јутра:
“Што можеш урадити данас
не остављај за сјутра”.

А нико, баш нико, да се сјети
да ми бар једном каже,
кад кришом кроз прозор гледам
Хоће ли Она проћи,
и када о њој мислим
од повечерја до јутра:
“Реци јој да је волиш.
Уради то данас
и не остављај за сјутра.”

„Тврда каиџа” (2002)

Мисао

Мисао је само
вјечито слободна,
Њу нико не може
везати у ланце,
Њени су излети
стазе проходне,
Пробијају тврђаве,
хридине и кланце.

Мисао је само
слободе птица,
Која може с пута
и Сунце да макне,
И више од тога:
вјечна летилица,
Што и дворе Бога
може да дотакне.

Помози ми, мајко,
рано од недавна,
Ријечју из груди,
али само твоји'
Да се ријеч твоја
и моје лутање,
Макар мало складно
у мисао споји.

„Тврда каиџа” (2002)

Не дадоше сујете робови

Ноћ издише сањивим зијевом,
Мјесец скрива бледуњавае зраке,
Са ријеке измаглица пузи,
Завијајућ' у руно врбаке.

Хитнуо сам мамац у ријеку,
И док пловак површином плута,
Ко отета стријела са лука,
У прошлост ми мисао залута.

Ту сам некад снагом набујалом,
О будућем златном добу снио,
Кад прескочих будућност младости,
Ко ли ју је под жрвњем самлио?

Загњури се пловак у матицу,
Оте мис'о која прошлост снови,
Измаглица опомиње с врба:
- Свако доба сатане прикрива.

Пљуснуше ти будућност у воду,
Сад те маме да прошлости служиш,
Ријетко дају робови сујете,
Да се своме времену одужиш.

„Тврда кайија” (2002)

И нешто неисказано...

Из ожиљка никад цвијет неће нићи. То је постхумна поетска порука Б. Радошевића, својеврсна симфонија бола, изгубљено небо дана и шапат рањаве тишине, последња тајна. А ево враћа нам се вилинском поезијом (сестара плетисанки) и росовјечно збори једна мека, елегична душа (благородна, мелемна) коју су кидале људске неравнине. И кивно, рушиле куле златокриле, па остале ране невидане, посустале жеље живе, кад млидија пјесник узлетјети, да пјесмом лаком замирише свијету и цвијет да привије цвијету. Видарие за горчине нема пјесма знана од памтивека, али једној бистроти дјечије душе свуд су двори. Бранкова голубија душа то је знала. У садржинско-семантичком смислу издваја се круг лирски “Ми одавно тихо умиremo” - невесела метафора о крхости људског битисања, али и сјајна алегорично-сатирична слика. Завршни чин Бранкове поетске везилнице је туга свих дана и ноћи: разговор с мајком, немјерљива веза између обостраног и овоземаљског; премост живих и мртвих. Али и најдирљивији, најискренији стихови својој сапутници, сапатници, кандило неугасиве љубави и оданости. И нешто неисказано, што се само ћути заувјек.

Слободан М. Чуровић

Бошко Пушоњић (1934 - 1986)

Љубишња

Кога љубиш љубо нељубљена
На Љубишњи гори заљубљеној
Која ли ти звезда сузу суши
Чије очи још тајиш у души
Чији глас ти још лута по тами
Лековито биље ко ти мами
Ко ли лек и љубав ти подари
Да те бони траже и видари
Кога љубиш љубо нељубљена
На Љубишњи гори заљубљеној

„Љубишња” (1978)

Време је овде у звезде расковано

Дубљи пад ми Артемида прослави
и звезданим летописом беше ми дано
да доведе дођем као двојник метеорита.
Тако дочеках једну велику смену
да ме неко далеко сазвежђе види.

Време је овде у звезде расковано;
у вечној трци све за ватром хита
а вечнос и бескрај као на кориди
испраћају комету златним мачем прободену.

„Време расковано у звезде” (1967)

И шум узрелог жита у пољу

Читаво лето сунцокрети говоре сунце,
поваздан море угасле метеоре испира,
сви бродови света безбрижно плове;
галије тајни договор с галаксијама воде,
у част свитаца милион оркестара свира,
због тајне ватре у бисеру, шкољку лове,
нове речи у част светлости
што пре измислити треба;
песник се јави чим га зрак прободје;
и шум узрелог жита у пољу
пун је пожњевених зрака са неба.

„Време расковано у звезде” (1967)

Време у звезде расковано

Путујеш небом као по сећању,
По бескрају као по маштању,
Од сазвежђа до сазвежђа
Ко заљубљен дечак од града до града.

„Време расковано у звезде” (1967)

Време расковано у звезде

... Збирка “Време расточено у звезде” издваја се из мноштва књига савремене црногорске поезије и опет уклапа у ту поезију и по неким битним карактеристикама које садржи у себи. Она се од многих разликује прије свега тематски, кругом инспирација којима је настала (Истина, шире гледано Пушоњићева збирка по томе није “откривалачка”, чак напротив, али у контексту савремене црногорске поезије, то јест начина на који она покушава да ријешу сукоб по мом мишљењу, јесте). Робовање камену, окованост у његове визије, судбинска му потчињеност, припадност готово до проклетства - то је онај заједнички утисак који црногорска поезија - једнако старија као и млађа - нуди претежним својим дијелом...

Поезија Бошка Пушоњића као да полази од тог истог тла, истих сазнања о ропству на камену, али са посве друкчијим ставом према њему и судбини коју му нуди, са вјечитом тежњом ка бијегу.

Пјесникова сазнања су страшна и необорива:

*„Ова вечна материја
кроз мене излети у небо итражи”.*

На том небу, небу над каменом су звијезде и лет ка њима значи бјекство од суровости камена, од прометејске заточености на њему, покушај немирења са окованим визијама. Сазнање да над главама живи и свијетли један свијет у коме по небеској музици плещу звијезде, лете икари, васкрсавају потонула сазвјежђа, свјетлост ради таме свјетлија бива, гдје има довољно сјаја за сву празнину и мрак човјеков, гдје је све тако сјајно и лијепо, јер је тако далеко - то сазнање усправља човјека са каменог тла, удаљава га од његових дубинских шума и звукова и - зове на лет. Лет

међ звијезде!

Том сјају се стреми са осјећањем да си дотакавши се њега “дотакао врх света” и да “одлазак на нестварне обале неба тренутак је песме над песмама”.

Уосталом, у том вјечном питању, у том лебдјењу између сна и јаве, живота и смрти, себе стварног и себе сањаног – исказана је ова поезија готово сва у једном даху. Интониран по ритму сталног смјењивања живота и смрти, нијансиран на широкој скали падања и надања, а при свому томе и довољно смирен и довољно сугестиван, пјесников израз је послужио пјесника на овом чудном и чедном лету, издржао све узлете и сва клонућа.

*Мило Краљ
„Сиварање”, 1967.*

Присна тематска и лирска садржина

Најновија песничка збирка песника, есејисте и књижевног критичара Бошка Пушоњића, која се под називом “Љубишња” појавила крајем прошле године, представља нову потврду песничког стваралаштва овог лирски суптилног песника млађе генерације црногорских писаца. Његов лако препознатљиви песнички стил и смисао, наглашен строгошћу одабраних тема, лако се препознаје у својој метафоричности, презентирајући нам, пре свега, ново враћање завичају. То је у суштини један оригиналан циклус зреле и свеже поезије инспирисане лепотама планине, љубави (и домовине)...

Књига поезије “Љубишња” говори, дакле, о родној планини, о једној веома инспиративној теми, крцатој легендом и сказком, продорној у својој лепоти и са тај-

нама које песник ређа, лиризујући то до музике, не избегавајући њену присну и тематску садржину. И ова Пушоњићева књига, као и неколико претходних, пуна је песничких питања која се нуде од почетка па кроз целу садржину књиге. Ношен легендом песник тражи своје познанство са читаоцем, отржући од заборавља све оно што је обавијено велом чудесне тајне, како би људска обележја, трагове и топониме поистоветио са својим временом:

*„Само лејошом ко се бави
у тој ће њајни дознајти
сјај лејенде о њрељуби”.*

Изливајући слап својих акорда, Пушоњић наставља да даје нове акценте своме патриотизму и кроз ову књигу, богатећи на тај начин летопис земље у протицању и времену.

*Тадија Појовић
„Мосћови”, 1979.*

Милица Павловић (1934)

Чудилиште

Завичај уз ватру мудрује о диму,
огањ се у својој колијевци љуљка,
глас из успаванке - пепелом
засипље трагове дрхтања.
Још само поглед
уздиже листопаде говора:

нечујно напољу протиче дан -
покретна слика вјечности.

Под мајска пазуха стрехе
опет
сан руке завлачи
и свуноћ надиже тек
долепршали кров кућерка.

Језгарицо дјетињаста у љешнику,
непоуздана možдино
у тврдишту ораха,
уста која вас опкољавају
не сажимају се на угриз,
гнијездо су даха,
двери су на које срце куца:

Има ли кога?
Отворите!

Чуђење је почетак завичаја
и улазница у његов бескрај:

он је Чудилиште и Чудиловина,
Чудокрај и Чудоград,
Чудило и Чудисање,
Чудогај и Чудосјај,
Чудишума и Чудигора,
Чудопоље и Чудосад,
Чудивода и Чудимост,
Чудобрђе и Чудонад,
Чудилуг и Чудипут,
Чудозрак и Чудодан,
Чудишир и Чудимир,
Чудисан и Чудистан

ко још може сред тог Чудевенија
не постати - Чудесило!

„Млади снијеј” (1982)

Атови и сватови

Без нас нема завичаја
ни нас без њега.

Никога не питај гдје му је завичај,
вазда ће ти неправо казати,
но послушај како из њега говори
и ситно и крупно,
ситно - крупнијим гласом:

о свакој стопи и кући,
о сваком човјеку и жени,
о сваком путељку и потоку,
о брду и долини,
о роси и слани,

о мразу и снијегу,
о вјетру и киши,
о винограду и кукурузу,
о свакој шуми и дивљачи,
о сваком сумраку и изгревку,
о сваком сокаку и шапутању,
о свакој водарици и бунару,
о косидби и вршидби,
о атовима и сватовима,
о плетиљи и везиљи,
о ткаљи и натри,
о крађи и свађи,
о суду и путу,
о сантрачу и ватраљу,
о раду и најму,
о зајму и вересији,
о сваком цвилку дањем,
о свакој ноћној голотињи,
о сваком љубавном тутњу,
о лозју и губикозју,
о кулучењу и шенлучењу,
о босотињи и трањама,
о пазару и вашарском дану,
о поскочицама и доскочицама,
о Турцима и четницима,
о јунацима и плаширепима,
о ђиканима и доушницима,
о намигушама и подвијушама,
о мудрима и надмудренима,
о братској мржњи и племенској слози,
О прпошним пуштеницама и удовицама -
и кад газе воду про потока
па задиху уза се хаљине
те се види ће је понајдубље.

„Млади снијеј” (1982)

Ријеч из ведро неба

Завичај је ријеч завинута,
заметљива и зачарана,
убитачна а на крилима,
ријеч из ведро неба,
запаљена и жалостива,
луча микрокозма,
живописна и од искуства,
потрагљива као овца,
уворљива ко сироче,
сновидљива ко Владика,
пустопашна ко ждребица,
околишна ко лисица,
неписмена и самоука као народ,
претилица и пратилица,
уходница и доушница,
предводница и бездомница,
ми смо њени једини домови,
срчаница и стрепилица,
лакосана,
чекалица,
бонатљива,
свевидица,
задушница.

Завичај је ријеч самохрана,
Завичај је ријеч тужбалица -
сви смо његови јединци.
У њему смо с најмањим устима
изустили ријеч најкрупнију -
ону којом дозивамо
кад на свијет долазимо,
ону којом се праштамо
када свијет остављамо,
ту је ријеч лако погодити -

на свијем је језицима иста.

Из завичаја свако може бити прогнан
а он ни из кога,
такав напрег је узалудан
и тежи је од Сизифовог камена:
тима само раскопавате Нешто
које желите запретати и засовити,
себе затрпаваш јаловином,
лице заваљујеш у буњиште,
воде ће те расточити,
коров ће из тебе проникнути -
травуљине ружнога мириса,
постанућеш заклон за отпатке
које људи без жаљења баце
с прага завичаја,
ондје ће те свиње разровити,
дјеца гађати баљегама -
погинућеш као од крвника.

Човјек нема жешћег душманина
од онога те у њему клечи,
нити опет бољега иметка
но онога ког у души носи -
од тога се свијет закућио.

Завичај се нашали гдје му је наподногу
(ко Јаковљевој пушци),
умије те здиплити за плот
па будеш пастушати коњ,
послаће те ко водоношу:
донеси ми двије канте струје -
куша имаш ли авиз у главу,
спремиће ти за брашњеник
пуно дебе обећања
па слуша: кукаш ли од глади.

Има их у завичају који се
(кад не лажу)
расуше као жбун без воде.

Наши су завичаји на испашаи -
на ливади или на катуњу,
умију да поране или одоцне,
увешће те у вршај ко редовник попа
па примотавати коње око тебе,
завичај нема старости ни младости,
он не крвнички истину
но она њега,
рат са завичајем
не добија се бјежећи.

„Млади снџеј” (1982)

Сугестивна химна завичају

Стихови необично згуснути, готово да не може бити згуснутије, све саме сентенце, и то нове и свјеже, често неречене досад. Пуни су мудрости коју је исциједио сам живот и лично искуство: пјесника и његових ближњих, ближе и шире околине.

Нико досад, колико знам, није у поезији оволико обухватио од оног што завичај и субјективно и објективно значи неком човјеку. То није празна егзалтација и тирада, него сублимно сагледавање у коме су љубав и везаност, поштовање и разумијевање, али и критички однос подједнаког интензитета. То даје пуноћу свему, вишезначност. Са обиљем снажних интимних вибрација. Једна сугестивна химна завичају, саздана од умности и унутарње љепоте.

Душа Црне Горе је у поеми; ведро и горка, њежна али и мушка; паћеничка али и са бистрим језерима разведрености, виталности, тврдог оптимизма. Поетски снажна синтеза оног што чини појам црногорства - оног што је изузетност и љепота и висока етичка вриједност у њему, и оног што је код њега тамно, сјенка, што је већ анахронизам без којег би коначно требало да се буде.

Допадљиво је смјењивање ритма, које је диктирано унутарњим импулсима поеме. То освјежава, оживљава, па и драматизује саму поему.

Душан Косић

Стихови саме сентенце

Тематска везаност за ужи пјесников завичај само је привидна. Она говори језиком и мислима тога региона (Дурмитор, Језера, Сињајевина), али њено значење није сведено. Из поеме избија бескрајни простор човјековог битисања, његових стремљења и сумњи, његовог хода кроз вријеме, његовог напора и борбе да пред собом и пред свијетом остане достојанствен и до највећих могућих мјера испуњен смислом.

Овај замашни концепт поеме прате аутентични умјетнички поступци. Концизност израза доведена је до врхунца. Стихови су саме сентенце. Лексика је бирана и прецизна, често из оних до сада неистражених слојева језика. Ритам поеме је самосвојан и непоновљив.

Војислав Вуловић

Богдан Цувер (1936)

Из Диодатусових Анала

како год да се ствар окрене
- мерно на теразије стави

испашће, сумње нема, да смо
свакојако, били - блесави

и ето оне основне константе;
остаџи могу бити само - варијанте

(26. 9. 1991. п.н.е.)

„Свејиле шаме” (1996)

Присуствујемо одговору
(и у одсуству питача)

одиста, је ли се човек
и колико, уставши
од-макао од своје
првобитно
запаљене ватре

или, још увек
- заувекно? -
на њој, једнако
неусправљено
прље прсте

и Овај сада, Тај будући
као и Онај, некада -
изгледа ИСТИ примерци
ЈЕДНЕ врсте
ЗОО људи

и није ли се,
као објекат,
више постварио
него што се,
као субјекат,
остварио,
питао би (се) Филозоф
(у одговору потврдном)
да га је (још) у животу

далеко је... Нови -
на крајини,
дуги станци
а кратки поправци,
каловити друми
уз врлину,
туђа земља
калауза нема

(18 - 30. 11. 93)

„Свешће шуме” (1996)

Запис,
мојима

разградила се
Ограђеница

као стог
разврцује се
(подине
одавно засечене?)
Врх џуверски

Лице
постаје пусто

опустешаће
наша Површ, сва

изгубиће се људи
(по низинама)

камен прорасти
(високо)

хоће ли остати ико
да испије
уместо мене
још један бар
гутљај воде
с Катуништа,
из Бунара
џуверског

неутаживост
коју слутим,
која ме стиже
бива још већа -
болнија, неутолнија

(5. 12. 94.)

„Свешће шаме” (1996)

Чистота минерална
оцу Новаку

не би, оче мој
довољно живота
(не потрај дуже),
мало смо били заједно
још мање рекли један другом
од оног што се било заимало да каже

(кад сам, већ -
као онај у Кини,
имао среће да
сретнем човека
с којим вреди
да се говори;
не говориш ли
изгубио си га)

а висило је
на дохват
дозрело
казиво

под непцима,
ко у амбар
збирано

као пред кишу која
тек што није промочила
(ми би рекли - прокинула)

сада, пак
(на сувом),
овако гладан
(речи заситне)

у Безгласију
запоседајућем
опомињем се
пропуштеног:

недостаје ми
та узајамност
(разговорног,
пуног вокала
твога и мога)

да мирно прозборимо
презалогајимо коју
ослонимо се на њу,
пропитамо јој тежину
(носивост жизновену)
да проперемо видик,
наду да подзиђујемо

за смутна, за
попадала времена
која су, несумњиво
знали смо, предстојала

е да би се припремљеније
крају прикучивало

али-
остадох
(граматик)
на неимању,
што се увећава -
празнином, ћутнином

(истина, неутажив
више него језикословно)

питама се:
има ли изгледа
за надокнаду,
кад се, поново
нађемо заједно
да се, у ћутању
(друге врсте)
испричамо

тешим се:
биће бар тамо
времена, ако га
не има досмо овамо

ево, већ и ја
увелико, нагињем
на те (твоје) стране -

Пољица Горња,
у Новаковину

прву
постојбину
којој се враћамо
на (до)боравак, завршни
из доњих
пребивалишта

у почетну
Чистоту Минерала

Говор
првобитни
(3 - 5. 7. 1998)

„У нейобећу једнаком” (1999)

Светле таме...

Дивно је целовита и разложно актуелна Џуверова нова књига песама “Светле таме”. У “логичком неспоразуму” наслова крије се успостављен однос песничког субјекта са временом прошлим и садашњим, а сходно томе, покушава се (и успева) на исти начин пројектовати висока етичност и у будућност. То Џуверу полази за руком на начин предсказивача (песника-пророка). Уважавајући наслеђе на равни језика, Џувер ће успешно дизати песничку отпужницу против нас таквих какви смо били, какви јесмо и какви ћемо бити сутра. (Уважавајући искуства “старих мајстора”, овај песник у ту временску заковрнутост не сумња!) Од песника се не очекује да мења свет и човека у њему (по оној овејаној соцреалној дефиницији да књижевност, а поезија свакако, служи “очовечењу човека”), па Џувер то и не чини. Довољно је, и он то зна, да се прилежан читалац ухвати за главу на местима која су чисти песнички и људски погоци. Богдан Џувер, уважавајући искуства претходника, успоставља однос са стварношћу којој и сам припада. У неким циклусима и песмама то је немоћан шкргут зубима, у неким другим случајевима то је напросто очајничко слегање раменима и згранутост како човек (појединац), потом и цели народи, срљају скоро свесно у грешку хиљаду пута почињену, без моћи да се сами (а њихови вођи, тек) призову “к познанију права”. “Једино / кад злом зидаш / на вечно градиш, човече”, каже песник, да би у песми “Из Диодатусових Анала”, с надмоћним осмехом циника свезналца, приметито:

*Како јод да се сџвар окрене
- мерно на џеразије сџави*

*испациће, сумње нема, да смо
свакојако, били - блесави*

*и епо оне основне констанције:
оспаци моју бици само - варијанције.*

Нису, узалуд, ови стихови датирани: 26. 9. 1991. п.н.е.
Такав је песник Богдан Џувер. Такав је и кад, до немоћног крика, повлачи паралелу у судбини наша три велика Бранка (Радичевић, Миљковић, Ђопић). Реч је о усуду и осуди. Такав је и кад пише о немогућем односу између броја становника над земљом и под земљом у гробљу села С...

*Милан Ненадић
Зрењанин, 1996.*

У загрљају са језиком

Богдан Џувер је у књизи “У непобегу једнаком” дефинисао и своју песничку филозофичност, искристалисао форму која је најпримеренија његовом песничком говору, свео тематске кругове на дозвољену количину, и што је највидљивије закључио да је поприште његове лирске активности превасходно језик. Џувер у овој збирци, у тесном загрљају са језиком, у његовим теснацима, понорима, лавиринтима и ватрометима, стојички и упорно, више упркос а мање зарад, пева о родитељима, браћи, протоку времена, урушавању успомена, загађености данашњих духовних простора, немару и заборау. Олако прочитан регистар његових мотива могао би резултирати у оцени да је пред нама поетски свет пораза и умора, међутим у

збирци “У непобегу једнаком” провејава осећање неке наднаравне супериорности над неминовним. Рекло би се да је Џувер песник неуобичајено ведре меланхолије. Његово лирско поигравање са силама непомерљивим је, заправо, са друге стране песимизма.

Укупна поетска авантура, чији крај он у даљини назира, као што је речено, иајизразитије се одиграва у језику. Џувер га стешњава, испитује му еластичност, доводи га у неочекиване контрапунктове, и што је највидљивије и уметнички најизазовније, обогаћује га новим значењима, односно богати, најчешће, лексичким иновацијама.

Зоран Славнић

Нешо Жугић (1936 - 2006)

Вучја звезда

Звездо света
Вуци ти се
Светлостима куну

Зенице смелих
У име твоје
Вучја јата
На круни Раса
Мачем родослов урезаше
И дан рођења
Звезде своје свете

„Вучја звезда” (1979)

Записи камена

Човек јелен
Родослов уреза
У круну камена

Каменоресци време претачу
У епитаф вечности

Царства камена чекају
Дан светлости

Камену хвала

„Пламен оїњиција” (1974)

Мала Ли

Добар дан
Мала Ли
Тебе чека дан
Створен за игру деце
Леп као твоје мале љубави
Леп као птице
На гранама детињства

Мала Ли
Љубави велика
Ти љубав носиш
У песми лета
У осмеху јутра
У ручицама игре
У руковети наде
У валовима
Дечје маште

Мала Ли
Као галеб
Извијаш се небом
Лијанама љуљашки
У безбрижном свету
Дечјег вртића

Мала Ли
Једно лето
Чека на твоју љубав
Несташни младић
На први пољубац
Који си обећала

„Пламен ојњиција” (1974)

У митској равни

Збирка стихова Неша Жугића “Вучја звезда” представља занимљиву песничку авантуру. Варирајући кроз четири песничка циклуса јединствено осећање изопштености и патње овај песник нас изнова враћа фундаменталним питањима егзистенције, јетко се подсмевајући и властитом напору да се у њихове суштине савим проникне.

Водећи разговор са тим суштинама превасходно у митској равни Жугић у овом, обимом невеликом, песничком делу препознаје у патњи и узлетима вучјег соја свуголику патњу живота а у вучјој звезди, како је иначе насловљена ова збирка, као у свеопштој метафори сажета је трагика животног удеса.

Међутим ваља истаћи хомогеност ове збирке, целовитост која осваја потпуно разрађеном поетиком, смисао грађења микроструктура које се, на крају, уклапају у једну велику целину, особену и комплексну у сваком погледу.

*Драгомир Брајковић
Београд, 1976. год.*

На темељима традиције

“О Жутићевим креативним способностима речито сведочи податак да је у стварању нове поетске симболике и метафорике зачуђујуће успио да превлада наизглед тематски и мотивски веома монохрон круг значења и да га из песме у песму обогаћује и проширује... У најбољој традицији језика краја у коме живи, песник се служи лапидарношћу израза; пре свега настоји да покаже универзална значења егзистенције, а често користи и сентенциозност језика којим су писане народне умотворине, показујући на најбољи начин пут повезивања традиције и модерног песничког израза, односно пут модернизације саме поезије...”

Др Радомир Ивановић

Витомир Србљановић (1937 - 1991)

Теорија земље

вук сам куће немам
ко сте ви
ни вучицу
ни хајку за собом не остављам.
вук сам имена немам
ко сте ви што ми зовете
остављени ход и лет
у свануће
главу закопану у време

„Никад, никад више” (1986)

У урок те повијала

стазе ми те не познале
ако знале не причале
лажном свету
у урок те повијала
суза творца
резали те погледима
сви мештани
не могли да сазнају
шта то кука
али кукањ разабрали.

„Никад, никад више” (1986)

Пљевља

кујунције га исковале
на појасу да се носи
алем на реци да буде
вере у њега да не верују
богомольци да не знају чији је

неимари му оставили два позлаћена бола
када га магла натопа да их не може истерати

кујунције и неимари
заборавили пут којим су дошли
па трају с колена на колена заорава
па им се траг изгубио
па им се златне жице сасушиле.

„Вишо и Вуко” (2005)

Нова књига стихова

Србљановић најчешће није директан у исказу и то, свакако, сматрамо неоспорним квалитетом ове поезије. Извесна затамњења и померања значења дају шарма и лепоте овим стиховима. Далеко од сваке изричитости (сем кад је то у функцији саме поетике), остварује се ова поезија, али она је далеко и од сваке распричаности, расћеретаности, башмебриге. Значајну запитаност песник не остварује комплексношћу предмета песме и саме теме, већ сликањем стања и минуциозним преношењем свих оних тананих трептаја душе.

Србљановићеве песме су остварене једноставним и непретенциозним поступком, на пример, опонашањем

клетве као што је то случај у песми “У урок те повијала”. Кад песник каже “стазе ми те не познале / ако знале не причале” ми већ у ритму препознајемо модел клетве тако чест у народној поезији. Но, овде није реч о опонашању већ о плодотворном и корисном прожимању и преузимању искуства.

Србљановић је, што се тиче обликованог поступка, местимично преузимао проверене моделе и обрасце песничког исказа али их је испуњавао новим садржајима. На тај начин он је кушао њихову способност и издржљивост пред новим изазовима и под новим теретом.

Ситуације кад “тело остаје празно и поражено” одиста су ретке а песник тежи као оним пуним и густим моментима кад су “гране поломљене од рода” и кад су речи “време у камену”. То уписивање или, боље речено, утискивање времена у речи даје Србљановићевим песмама постојаност. Па и кад местимично склизне у овешталост и клишетизираност говора, кад преузима одређене фразе и облике, кад се определи за већ излизане и истрошене генитивне метафоре типа нежност слутње и слично. Србљановић зна да се прене и да онеобичавањем слика и затамњењем значења, заправо њиховим усложњавањем, опозицијама и контрастирањем стања и ситуација оствари стихове вредне пажње и поштовања.

Србљановић суверено влада различитим обликованим поступцима и техникама. Он се успешно сналази и у песмама римованим и у песмама слободног стиха. Мада му римариј није увек бриљантан и инвентиван, задивљује мелодијска и ритмичка уједначеност. Она је изразито присутна како у песмама испеваним слободним стихом тако и у оним које су испеване по угледу на одређене ритмично-мелодијске обрасце народне лирске поезије, на пример.

У одиста обимном и разноврсном рукопису, прилич-

но уједначеном и усаглашеном, издвајају се оне песме које су више резултат обнове, а мање производ настојања да се буде по сваку цену нов у свему. За Србљановића би се могло рећи да је песник континуитета, песник преиспитивања и прожимања поетских модела и образаца. Свему томе он је дао и меру личног доприноса што овим стиховима пружа легитимитет самосвојности.

Драгомир Брајковић

Сублимација пјесничких трагања

Одлучио се Витомир Србљановић да послије три објављене књиге обједини своја пјесничка трагања тако што ће ријеч која је тридесет година трајала, ставити у нимало случајан наслов: “Никад, никад више”.

Књига је зналачки састављена цјелина из, наизглед сасвим различитих дијелова. Почине пјесмама из најранијег периода Србљановићевог бављења поезијом, пјесмама из збирке “Са рукама испод главе”, која је објављена 1972. године. Већ на самом почетку, у пјесми “Теорија земље” пјесник одређује своју осаму: “Ни хајку за собом не остављам / вук сам имена немам / ко сте ви што ми зовете / остављени ход и лет / у свануће / главу закопану у време”.

“Теорија земље” је теорија вјечног бјекства, узмицање и прије него хајка започне, бјекство ради бјекства. Кад се ни у љубави не успије пронаћи убјежиште преостаје бјекство “у светлост” и чуђење јер “зло не чинимо ни постељи ни земљи”.

У сљедећем циклусу су пјесме из “Недременог ока” књиге што је објављена 1979. г. Читамо донекле другачијег Србљановића. Пјесме су препуне прољећних

ведрина и бујања, па ипак смо на “дверима слике бола”. Са сваким буђењем рушимо “чардак илузија” откривамо превару кротког неба, “пропраћамо траве” и у немоћи скривамо задњу сјету:

“О шта су нас све учили, учили ти цветови што цветове љубе”.

“Друго небо”, трећа цјелина у књизи, садржи за познаваоца овог пјесника нове пјесме до сад необјављене. Пјесма “Покрај горке реке”, није нимало умирујућа за читаоце, неспокој који извире из ње епидемијски се увлачи у сваки стих овог циклуса. Крај који доноси “вуци из града” што “и ваздух глођу” сасвим је логичан: “низ ливаду мотори у њима вуци пуни пјесме с мојих леђа”.

Циклус “Беседа на гори” је избор истоимене књиге објављене 1979. године. У њему је пјесник опчињен именима чија је ријеч одлучујуће утицала на духовну баштину народа. Ређају се успјели портрети Филипа Вишњића, Вука Караџића, Његоша, Бранка Миљковића, Горана Ковачића, Ујевића, Диса. Изненађни смо кад међу њима пронађемо Богољуба Аћимовића Далму, пјесника из Србљановићевог завичаја, чијем имену је изгледа суђено да остане у туђини: “Завичај се у слуху носи, а сни ли кога и за кога седам авлија промини, девет људи васељена узме, моја уздо нараштаја, завичај се копа у туђини”.

Ни пјесме из циклуса “Крашке ноћи” нијесу до ове књиге имале читаоца. Чини се да је овдје круна пјесникове мисаоности. Ипак, осама, која се неодољиво наметнула на почетку књиге, овдје је неприкосновена, послије свега може да нам понуди једино “каталог самоће”, завршну пјесму књиге “Никад, никад више”.

Миленко Јовић
„Пљевалске новине”, 1987.

Тадија Поповић (1938 - 2000)

Нова сазнања

И док су доба у нама засецала
веома опасне зиме,
само један ритам за себе одабрах,
онај који ми сачува осете,
у појави младићкој.
А требало је примити на себе
нову баштину летописа,
дан свог окриља учинити ближим.
Та сврха рестауративно се одразила
према наслеђу дубоких знања
и довољне сигурности.
Захвално је изгарати
са таквим залетом младости,
гласно о љубави причати
и бити, једино такав...
Па, ипак, док су се хладила времена
и људска опхођења,
зимогрожљиво изгледа небо и дрвеће,
та све боља архитектура.
И тај заматак, прапорни, земаљски,
по којем пада трошност сиромаштва,
познанства и паркова.
У границама сна, и време као да се пресељава
у неке храмове дуговечности
обавезама свакојаким.

„Песме” (1997)

Подгорје

Сунце се извукло из коре дрвећа
плаве ведрине пукле у жилама
снегови се беле
негде на крају памети

У жутом прстену барског цвета
још има свежине и мириса
иако су све траве пресушиле
и отпевале низ поља

Низ црвене сапи неба
капљу нити паучине
на девојке беле брезе
с понеким златним листом
у врху осмеха

Следити воде
како је то лепо у ово време
пратити реку
држати је на оку
вратити је на исто место
одакле је и пошла
а при том јој не рећи ништа

Кошуте заљубљене
где ли сте сада
знам жедне нисте
јер су камењаче пуне воде
змије се у њима више не купају

У дну зимзелена
жут јаблан вришти

II

Вара ме вара то бело Подгорје
и тамо где певају звоници
и тамо где облаци
као бикови планински
на колена падају

Вара ме вара то бело Подгорје
игром необузданих боја
што се као валцери
пропињу у повијама

III

Негде сам чуо певале су певале
стидљиве руке девојачке
и мислио сам то је њихово време
њихов крај њихова песма
предео где се не умире
где се од песме живи и расте

Ако некада птица падне
убијена пољупцем неба
нека је порази овај крај
ово бело Подгорје.

IV

Крај је пун купина
што узревају око Госпођина-дне

Један босоноги дечак
води жуто магаре према реци

Пешчани пут око кога је шикнула трава
заобилази гробље и кривуда
низ уснуле језерске долине

Испод жедне боровине
роговима се крескају два воловотка

Доле према селу дим и злато
горе према небу смоласти врхови
размирисалих шипурака

О моје лепо Подгорје
када те човек измислио
успутно је створио сунце.

„Јајна благодатна” (1978)

Градски јутарњи расвит

Обликом особне показности,
колико да ваздух осами,
почиње јутарњи расвит улични.
Високо дрвеће забразди даљу
у правцу студени ускомешане.
Већ чујем тај додирни глас,
све продорнији према поткровљима,
и залеђима стварним,
онакав каквог заволев,
заједно са топлинама, усаглашеним,
драгим...

Из тих разлаза, затамнелих,
који чине озбиљну одлучност
обасјаних жеља,
утопљава ме дисање
једног избистреног певања,
које траје.

„Песме” (1997)

Лебдећи вртови Подгорја

Пјесме Тадије Поповића карактерише дубина доживљаја и дуготрајност немира, а у њиховој основи је нешто тајно, необјашњиво, недокучиво и неизрециво. Немири таласају осјећања, снове, мисли и имагинацију. Узнемиреност настаје од чудних мисли и од снажних осјећања, а утјеха се тражи у даљинама, које су привлачне, али и неизвјесне. И стога су стихови овдје, великим дијелом, интимне исповијести о оном што је одбјегло. Узбуркана емоционалност и усковитлана мисаоност учинили су да се доминантно јављају унутрашњи мотиви од којих многи производе елегичне тонове. Растанци и пролазност се јављају као дубински узрочници. Нестајање се доживљава као свеопште, док се трајање веже само за оно што је најрјеђе а које се јавља у виду каквог загонетног знака, виђеног најчешће у обрису неког камена или сна. У пјесниковој визији смрт неба је виђена у паду цвијета с горе, а сан се појављује као сан рањеног цвијета. Пролазност љепоте и среће, појединачне и свеопште, постаје тако видљивија кроз детаљ...

Насупрот ономе што је пролазно и крхко, аутор истиче мотиве који се опиру осипању. Најчешће се могу срести отисци градитељства, оног које су створили човјек и природа и оплеменили љепотом. Зато је ту пуно симбола што се вежу за мост, уз трајање легенди, уз пејзаже земље и неба, уз љепоту. Трагајући за оним потезом и елементима који им обезбјеђују трајање лирски субјект послушкује звук длијета старих мајстора и хвата ону нијансу по којој се нека творевина издваја као особена и јединствена.

Поповићева лирика, у најбољим остварењима, има врло обимну и слојевиту мотивску грађу, а одликују је дубина доживљаја, раскошна сликовитост, оригинална метафоричност, мисаона и фантазијска полет-

ност, разноврсна и природна ритмичност и звуковност, као и хармонизованост свих структурних нивоа. Овај аутор је успио да својим стихом изваја вилинске дворе и да их смјести у предјеле који лебде између Подгорја и поднебесја.

Мр Исак Каличина

Богатство лексике

Пјесме Тадије Поповића, свакако, су препознатљиве свима онима који читају и воле савремену поезију. Тадију знамо и препознајемо по доминантним мотивима и емоцијама завичаја у свакој форми: слободан стих, римован стих, сонет, дакле, рекли бисмо класичне одлике, али пјесник, какав је Тадија Поповић, знан и незнан, има изграђен свој поетски израз, афирмиран и пријемчив, и као таквог не треба га ни мијењати. Напротив, треба га његовати и обогаћивати. Тадијин стил разноврстан и богат, несумњиво је рјечит својом метафориком и симболиком, дакле богатством лексике, увијек дјелује свјеже, свјеже колико и завичајни мотиви.

Није Тадија Поповић заокупљен собом. Но његово мотивско заокупљање је неко опште заокупљање које буди наду у свијет поезије, која ће да оплемени, да освјежи и радује, радује и обрадује све оне који читају пјесму Тадије Поповића.

Има код Тадије Поповића и правила, како исписа у једној пјесми:

*Има сваком времену,
Од саздања светиа,
Полазности корисних,
И свих зрелости додирних,*

*Тако флуидних,
Које не љубе редослед зрневља,
Које одржавају корак*

Др Радисав Цуверовић

Руждија Крупа (1938)

Засечено небо

Гле, сном мојим небо засечено
као резом оштре сабље димискије.
О, клизи доле кап небеске смоле,
превара света коју живот крије.

Гле, сном мојим небо засечено
као муњом коју бескрај изоштрава.
О, како дрхти танка пукотина жице
док је одрон Творца помно затрпава.

Гле, сном мојим небо засечено
док мисао руже пукотином јечи.
Притиснута, под стопалом Творца,
није стигла прерасти у речи.

Гле, сном мојим небо засечено,
а већ мукло тутњи лавина небеса.
Пред улазом у верност висине,
моја песма пустош света стреса.

„Засечено небо” (1996)

Мајка за разбојем

За разбојем мајка ћути
и тка ћилим недоткани.
У ружичњак смрти гледа.
Бере простор необрани.
На уснама морне мајке
разлива се осмех блажен.
Ван живота учмалога,
свет сликала преображен.

Понирале очи мајке
у свет сенки арабески.
Над разбојем повијена,
сликала је сјај небески.
Падала је измаглица
по мајчином сненом лицу.
Својим ткањем пратила је
одлуталу невид птицу.

Нестајало мајци ткања.
Претила јој паучина.
Мајка жицу испредала
самом небу из перчина.

Руна стада небескога
испред мајке лелујала.
Што се мајци одзивало,
то у ткање није ткала.

Горела су мајци чула.
Жар по њеном ткању пао,
па јој ћилим на разбоју
за сан краћи освитао.
Погорелка мајка била.
Ватри ватром узвраћала.
На преслици невремена,
из пламена жицу ткала.

Бежала јој сенка руже.
Измицала кругу ткања.
Тек тишина задрхтала:
у смрти је ноћ цветања.
Уткала је мајка себе
међу нити свога сага.
Она ружа светлоносна
цвала смрти испред прага.

„Засечено небо” (1996)

Река

Ноћас река изливањем прети.
Ломне гране свом извору носи.
Са висине Творац јој се свети.
Безимена своје име проси.

Моја глава ко стена у реци,
у речноме просјачком торбаку.
Хором мртвих јављају се преци.
Смрт отвара капију у мраку.

Ноћас река о обалу грува.
Земља дрхти, а звезде се круне.
Испод стене змија тајну чува,
док свет ташти непокретан труне.

С оне стране глава испливала.
Смрт ме скупља после непогоде.
Мојим гласом река пропевала
док светлости стижем у походе.

„Засечено небо” (1996)

Скривени светови засеченог неба

Ако смо свесни чињенице да је свет плен који се намеће духу, онда песник има посебну улогу у томе. Његова чула отворена су према свету у смислу његова освајања и присвајања. Он обелодањује скривено, упијајући његове суштине да би их после преламао кроз фокус поетског расположења.

Руждија Крупа добро зна да су скривени светови полазиште за песничку вокацију. Збирка “Засечено не-

бо” је у томе кључу. А кључ је битан, јер казује где треба шта тражити и како томе дати лирско уобличење. Он је песник таквог лирског доживљаја, али и теме које садрже дубок резигнацијски набој. Очито је да је зарана схватио да су човекове наде крхке. Наде није одбацио. Међутим, пројектовао их је као утопијски феномен. Ако се живот живи, њему се као антипод јавља смрт. Као сводилац рачуна. Као космогонијска константа. Поета сублимира доживљај смрти као врсту слагања и подухвата и пораза, пошто су они неодвојиви од васколиког човековог битка.

Песник не може без универзума као тачка ка којој управља мисли. Лично улива у тај ток, користећи притом еуфоријске импулсе. Они мобилишу језик не само за стање (занос) којим је песник обузет, него и за његову изузетност, будући да изузетно твори песму. Аутор “Засеченог неба” то изузетно увек ставља у први план. Његова река у истоименој песми није само слика у пејзажу колико врста властите идентификације: “Мојим гласом река пропевала”. Река симболизује жестину живота. Његове спрудове и матице, пред којима се човек често осећа као тужни сирак: “Сад у мени мога гласа нема. / Узалуд је да будите мене”.

Појму воде, како видимо, песник даје филозофску одредницу. Јер ако је материјални свет зависан од духа, а јесте, и дух је зависан од света. Примером воде, њеног вечног тока, Крупа је то снажно поетски акцентовао у песми “Бездан вода”, која је, у ритамској сфери, задржала својство природног клокота. Тако се, поред мисаоне компоненте, песма огласила и језиком завидне звуковне вредности.

И у песми “Мајка за разбојем”, која подсећа на једну Тадијановићеву песму, Крупа користи моћи унутрашњих кодова, у којима ће физичка слика ткања бити удвојена са сликом мајчине чежње. Ткајући, она је “сликала сјај небески”, “одлуталу невид птицу”. Пе-

сник Крупине сензибилности не може а да читав овај догађај ткања не пропрати тугованком. Овде се очито ради о мисаоном ракурсу, јер се само помоћу њега може освојити опсено стање. Ево неколико примера те опсености и зачаравања: “Жар по њеном ткању пао, / па јој ћилим на разбоју / за сан краћи освитао” или: “Бежала јој сенка руже. / Измицала кругу ткања. / Тек тишина задрхтала: у смрти је ноћ цветања”.

Код Крупе је уочљива експресивност и звука и језика. Понекад је и контекст значајнији од текста. То је обично тада када су у употреби симболи, који постају главни покретачи поетског чињења.

Песме у “Засеченом небу” грађене су у класичном маниру. Кад то кажемо, онда не мислимо само на средства песничког творења, него и на то како настаје доживљајна матрица. Међутим, Крупину поезију одликују питоми акорди нове осећајности. Све што чини поета може се сажети у мисли да се он креће ка свету бића. Одатле се разастире у појмовне и друге категорије. Дакле, оно се из дара обликује у чин!

Крупина поезија се везује за догођено стање. То је сећање на драги лик блиских (оца, мајке, жене). Да би песнички живело, сећање опстојава у мисли као стожерна назнака. Подсећа на грудву снега која се кретањем повећава.

Изузетно расположење рађа песничку мисао. Оно одређује језик, а с језиком и сугестивност хипнагогичких слика, које нас уводе у небо песникове сањарије.

Та је сањарија проистекла из, народних бајалица, бројалица и брзалица, које и као лексички материјал и као тематски миље добро пристају Крупином лирском изразу.

Жарко Ђуровић

Вукашин Вуко Безаревић (1940 - 1987)

Храбре речи

Негде у дну мене, са невидом вена,
живе храбре речи, као успомена.

За њима бих, на час, кад се све заклати,
да пошаљем око - виду да их врати.

И пошаљем уста, ко у ране дане,
да се врелим срцем и звездама хране.

Плаши ми се око унутра да гледа
па се живо више путу у ме не да.

Стара, пуна уста по глави се крију
па се сита, тешка у нејав зашију.

Негде у дну мене, са невидом вена,
живе храбре речи, као успомена.

„Видо и Вуко” (2005)

Ми дневни ред знамо

Ми дневни ред знамо и све што нас чека,
али нам страх неће заплашити уво,
уз реферат биће па макар и глуво,
састанак је наша брига за човјека.

Дискусија нам је планинска ријека,
њу неће никад уставити нико,
народ је овај на говоре свико,
у причању дугом да тражи лијека.

Микрофони брује од врха до базе;
ми силно ношени на крилима фразе
добијамо лако против рада меч.

И све тако даље, тамо до голготе,
па када нам језик уништи животе -
јављаће се наши гробови за р'јеч.

„Вийо и Вуко” (2005)

Пођем, клецнем...

Пођем, клецнем, идем, застајавам,
артиклима цене заустављам;
јурим, бежим, ка очајник клети,
зборим речи, речи без памети:
“Не сме више ништа поскупети!”

Вичем СИВ-у: Мала ми је плата!
Вичем банци: Огромна је рата!
Комшијама: Дугове ми знате!
Вичем жени: Луксуз није за те!
Ниоткуда нема ми одјека -
празан џеп ми празну руку чека.
Идем, срљам, ка очајник клети,
опет зборим речи без памети:
“Не сме више ништа поскупети!”

Трчим, клецам, буни ми се тело
јер га трпам у старо одело.
Стомак режи, само још не лаје
што му хлеба место меса дајем.
Јурим, бежим, да ме нема више
док ми плата у џепу издише.

Плата с тањи, па ме гледа немо,
гледамо се па се заплачемо;
па и њојзи, ка очајник клети,
зборим речи, речи без памети:
“Не сме више ништа поскупети!”

„Вишо и Вуко” (2005)

Отпор фарисејству

Објект Безаревићеве сатиричне оштрице је паланачки човјек, бирократа, властољубац, “самоуправни” дискутант, мали комбинатор, каријериста који носи тешко бреме племенских, рођачких и малограђанских предрасуда. Безаревић му зналачки анализира биће доводећи га у стања у којима открива своје противурјечности, искаче из зглоба, преврће душу као стари капут, пишти на ватри своје савјести, копрца се на ужареном пијеску изненадне ситуације за коју нема овијаности и рафинмана. Иронија и инвектива су најчешћи Безаревићев жалац којим разобличава своје “јунаке” и доводи их до успјелих деградација. Сатира, међутим, не поприма вид хиперболисаног ругања, већ постаје права и истинита критика. Служећи се потезима писца који нема каприциозне и осветничке претензије, Безаревић тежи да на што рационалнији начин постигне ефекат: да нагна на самоанализу и

поправљање, на отпор глупости, примитивизму, фариесејству...

*Момир М. Војводић, рецензија „Из необјављене књије”
Далма, Пљевља, 1977.*

Вуко и Еко - у име руже трнове

Већ скоро двије деценије “Дани хумора и сатире” окупе у Пљевљима понајбоље са хуморних простора наших. По неписаном правилу, умјесто добродошлице, са бине чујемо Вукове храбре речи:

*„Нејде у дну мене, са невидом вена
живе храбре речи као усјомена”.*

Ријечи писане “час екавски, час ијекавски”; можда би нам то могао бити рецепт за ово наше вријеме - вријеме језичких замки и преиспитивања, под условом да су храбре и “незашивене у дну нас”.

Вуко Безаревих је варљиво златних седамдесетих осјећао да су “уста опкољена”, и да постоје речи “које језик лижу, умиљато псећи”; предосјетио је инстинктом сатиричара да је апокалипса колико сјутра, ако није и данас (управо тих седамдесетих), јер је “Цар го”, а “језик - немушти”.

Професор (тада) српскохрватског језика у Пљевљима, Вуко Безаревих највјероватније под утицајем Ековог “Имена руже”, осамдесетих година 20. вијека, анализира функцију сатире. Еко у форми средњевјековног крими романа, гдје је главни јунак једна књига - Аристотелова “Теорија комедије”, а Вуко у форми баладе, (за ову прилику насловне) - прате судбину сатиричара у ауторитарној држави.

Вукова (и држава и анализа) нам је ближа и од Ари-

стотелове (Де арте поетика) и од Екове средњовјековне. Ближа нам је јер је наша, добро нам знана и актуелна - и далека од идеалне.

Ставивши на дневни ред посланика који маше рукама хронично оболио од “нејава”, човјека који тобоже креира, а већ је за пропаст креиран, скоројевиха који од свих празних кутака по кући највећу празнину налази у себи, обичног малог несрећника који се зноји, у тој капљи (тобоже) самоуправног зноја - Вуко је свео драму на неизговорену ријеч.

У периоду привредне реформе ради реформе, тазе побијеђених (?) национализама, критика и самокритика, схватио је да је ђаво дошао по своје. И да тако лако нема намјеру да оде.

Драга родна касаба, провинција или варош, била је идеална метафора за ниске страсти, мале пориве, мале каријере, велике амбиције и велике болести. Зато се његове приче, а нарочито пјесме, могу дешавати на сваком мјесту, у сваком човјеку, у сваком миленијуму.

Да је дочекао експлозију афоризма деведесетих, изванредан познавалац скривених језичких асоцијација и самог језика, Вуко би вјероватно бљеснуо новим квалитетом и квантитетом; новом слободом афористичког израза. Овако је остао на неколико антологијских параболичних мисли афористичких, који се памте и цитирају. А тек пјесме... рудиментарне, есенцијалне, немилосрдне.

Неко ко је седамдесетих, наизглед златних, могао да скује наслов “Од дебакла до спектакла” није ни могао заслужити бољу судбину, осим да га локална врхушка смијени са мјеста главног и одговорног уредника. Зар вас расплет не подсјећа на стање ствари у Платоновој идеалној држави или у Ековој опатији.

Вуко пред “инквизицијом” бјежи под псеудониме: Слободан Типар, “Јез”, Н.Т. Бјежи, али узалуд! Ауто-

ритет и сатиричар; сатиричару се не пише добро, от-
кад је идеалне државе.

Команда је пала: “Опколити уста! Храбре речи у не-
јав заштити!”

Опијени “спектаклом” јунаци Вукових прича нису
ни могли препознати надолазећи “дебакл”.

А Вуко иде улицом, помало надмоћан и насмијан, и
биљежи: појаве, људе, вријеме... Психолог тренутка у
коме је ухваћен главни јунак, најбољи је кад удјене
(уђене), у наизглед озбиљну причу - тренутке распле-
та. Пардон: тренутке драме - расплет се још распли-
ће, зато је Вуко и данас наш савременик, зато се још
смјешка и смешка, било којом нашом улицом, било
којом провинцијом или метрополном, било којом рефор-
мом нашом.

Дејан Милчић

Ђуро Раонић (1942)

Све пролази

дани пролазе
горе облаци доле реке протичу
живот врви а ја се крећем
и идем своје крају
да се истопим у неку реку
испарим у облаке некуда

ни ја не знам у шта ни куда
све пролази све одлази
путеви су свуда

„Ум ње не раскида из вида” (1999)

У самици

у болници на дну ходника
у самици шеснаест година
лежи још болесник млад
дистрофичар жељан живота
и љубави рад

на зиду његове собе
стоји окачено одело ново
у које Владимир стално гледа
а које му је на почетку болести
донео у собу са жељом да
оздрави и брзо изађе здрав из
болнице његов покојни деда

гуштер му сиви често
на прозор дође и он га
грцајући сузним очима моли
не одлази брзо и ја дружење волим

„Ум ње не раскида из вида” (1999)

Круни се небо (избор)

Месец на небу
преузме место Сунцу
ноћ просу крeket

река Сушица
кад напада пуно кише
опет галами

загрме из неба
кад се небо озари
и ноћ прогледа

кад лето прође
свима би жао и небо
се тад расплака

„Ум ње не раскида из вида” (1999)

Лирске минијатуре

Ђуро Раонић је у песми “Све пролази”, у лирској минијатури која гласи овако: “Све пролази / Горе облаци доле реке протичу / Живот врви и ја се крећем / и идем своје крају / да се истопим у неку реку / испарим у облаке некуда / Ни ја не знам у шта и куда / све пролази све одлази / Путеви су свуда”, осетио живот као човеково кретање ка “своје крају” у правцу, и уз пратњу, видљивих али несазнајних земаљских и небеских токова, видео га је као истапање “у неку реку” и испаравање “у облаке некуда”. Та песма би могла бити, уз нужна уопштавања, и ауторезиме Раонићеве прве песничке збирке, под именом “Ум те не скида из вида”.

Милосав Тешић

Инспирације из народа

Раонић није лутао од немила до недрага да би пронашао себе: није попут каквог књишког мољца прелиставао туђа искуства и плаћао данак туђим недаровитостима, већ се окренуо правом извору, оном који је извирао у самом њему. Будући да је Раонић поникао из народа и да је својом лекарском професијом дубоко везан за народ, за његову простосрдачност и једноставност мишљења и говорења, он је истовремено напајао своју инспирацију и из народне литературе.

Божидар Тимоњијевић

Миленко Пејовић (1943)

Сенка

Рођен да у таворењу трајем
Што урадим жалим неурађеним - кајем

С оне стране среће све се моје руши
У помоћ хитам кроз иглене уши

Животиња у мени својски се труди
Да моја болест буде историја људи

Одавно ме блага сенка прати
И у њој скривени моји суноврати

„Дарована невоља” (2001)

Учитељ говора

Како ли су Грцима и Римљанима текли дани без изгледа
Кад нису ни чули за логопеда

Додуше Грци чак ни једног трена
Нису приметили беспосленог Демостена

Гласно морски с песком у устима
Причао шта у Персији ново има

И стално под бесом препун вике
Говорио раздражљиво своје филипике

А данас док многи речима беру ловорике
Логопеди би морали да их одуче од реторике

Говор је људски пратилац вечити
Овај народ одавно је требало лечити

„Дарована невоља” (2001)

Школа у Глисници

Сени Ђеда Рада

У крошњи дивљаке успавана, сова
У бившем дворишту кућа без крова

Заустављен поглед на пустој слици
Згорели пашњаци скубани медници

Стојим на путићу у себи пропет
И јасно опажама нигде дечје стопе

Једино долази иза згаслих гора
Замрли одјек одбеглог жагора

Школа и гробље на истој заравни
Ћутке допричавају разговор давни

Про шумарка лете млади копци
Поред школе балеге брабоњци

Унутра нестварни држи предавање
(Не проверава бројно стање)

На гробљу са старе крстаче
Цвркућу врапци и време тумаче

„Медаљони Шехерезадиној појтомка” (2003)

Рана која пева

... Овај песник се и буквално стихом брани од удараца судбине. Он је на волшебан начин ову књигу пе-сама, као отворену рану, окренуо лицу света. Зато и наглашавам: Ова књига и њен аутор, заједно су - ра-на која пева. Зато и тврдим да се само ретки одваже на надмоћан осмех у лице стварности скоро нонша-лантно говорећи: удар који је мене стресао, само ме је издигао. Тај подвиг једино и доликује песнику, и то песнику од најређе ковине и духовне конституције. (Не заборављам да напоменем да је Миленко Пејовић из-узетно образована култивисана стваралачка личност). Ако се томе дода да он брине и о формалној страни свога стиха, онда смо свесни да из његове “духовне ра-дионице” могу да изађу само стихови који се ослања-ју на оно најбоље што смо имали у нашој поезији про-шлог и овог столећа; тако је било у досадашњим његовим књигама.

Настале у драматичним околностима, ове Пејовиће-ве песме нам без увијања показују и другу страну у животу јединке и, опет понављам, показују и доказу-ју исцелитељску моћ поезије. Макар и да нисмо у по-зицији у којој се нашао песник, ми његове песме до-живљавамо као своје; и подвучену трагичност неких песама, као и наглашену иронију и цинизам неких дру-гих а самоиронија у трећим песмама као да је наша, лична. Самог аутора поезија је спасавала, блажила му-ке, целила ране. Шта је, у овом случају, било најопа-сније? По моме дубоком уверењу, најтеже је било пи-сати на тему, баш овакву.

Тема се наметнула Пејовићу, тема је с његовим жи-вотом скопчана, тема је усисала аутора. Зашто, овде, не поновити ону познату: У праву су били стари мај-стори док су говорили о патњи. Књигу “Дарована не-воља” Миленка Пајовића сврставам у ретке, можда нај-

ређе књиге поезије написане код нас. Оваква поезија је ретка и у ширим размерама. Једна болест, једна индивидуална парализа на гротескан начин поклопила се са парализом која је захватила нашу земљу и њен народ, и цео свет, у последњој деценији прошлог века. Нешто слично налазио сам и код немачког песника Готфрида Бена који је припадао првој половини прошлог столећа. Али, Готфрид Бен је ужас болнице, болесника, рањеника, мртваца, гледао из угла лекара који се тога тумора “наживао” током Првог светског рата. У ову књигу наш песник Пејовић унео је своју живу главу без имало лозе, без патетике, али са много исцељујуће ироније и самоироније. Његове песме су пуне и невероватних признања, каквих још имамо само код Слободана Марковића или Рада Драинца, на пример. Јер знам да је Миленка Пејовића његова песма знала понети у небеса на својим магнетним рукама, али га је знала и оборити на кафански патос. Ово не говорим тек тако; ово је само реч разумевања и, зашто не рећи, искреног стављања на страну оваквих песника који ће све, па и сопствени живот, принети на олтар Песми...

Рећи ћу на крају да Миленко Пејовић овом књигом - раном која пева - парадоксално, зацељује и себе и остатак, посрнулог, похрамалог света. Ако је ударцем судбине физички похрамао, аутор је на другој страни бринуо да не похрама његов стих и његова опасна сазнања. Песникова чула су отворена, вид изоштрена на начин да види кроз ствари и појаве. У овим песмама нема књишког него голог животног искуства. И то је врлина књиге “Дарована невоља”.

Тектонски потресен, он је стиховима успео да помери сфере чуда званог живот и на личном примеру, скоро филозофски, позабавио се феноменом случаја у животу појединца, изместио се изван окошталих истина...

Милан Ненадић

Ђоко Драгаш (1943 - 1999)

Звуци музике су остали

Звуци музике су остали
разбацани у нама,
изломљени ријечима утисака
као суво грање.

Журе, као беспућем јаук,
жедна чула разгрћу пепео
са ватре тајанствености,
што као сумњу
нагриза смирај усана.

Путеви усамљених
трпе ударце
сјечива мјесечине.
Лука тишине куца
на врата почетка
тек заоране бразде.

Одтиче последњи
гутљај заноса
без ријечи.
Враћамо се себи
узбуђени и сјенкама
које играју око нас.

„Звуци немира” (1997)

Закорачиш ли

Пресушили су
сви извори
у сјенци времена.

На обронцима
заборава
ћуте
недоречене мисли.

Закорачиш ли
духом у истину,
осјетићеш
грубост самоће.

Пролазници

„Звуци немира” (1997)

Погледима
сваки пролазник
радознало ме хвата
за прсте судбине
гутајући ријечи.

Непознати,
наслађивали су се
ожиљцима
са мога лица
и руку.

Чекао сам,
неузнемирен,
наредне пролазнике.

Звуци немира (1997)

Мисаоно тражење и посматрање

Темељна одлика поетског свијета Ђока Драгаша у збирци лирике “Звуци немира” јесте мисаоно тражење и посматрање онога што човјека нагони да више пати но се радује, да је више сјетан но озарен, да је притиснут самоћом и онда када је у друштву, укратко да је више несретан но сретан. Међутим Драгаш не пристаје на очајање и незнађе већ редовно оставља човјеку прозор за свитање. Позива нас да се сазнањем загрцнемо и да изаберемо за ријечи пут.

Мисао му додуше понекад не тече континуирано но је дата у комадима и крпицама, које ипак изазивају унутарње асоцијације, откривају идеје и сновиђења. Фрагментарно, у једном броју пјесама мисао му је доиста мудра, инвентивна и изазивачка. Не објашњава нешто нечим него покушава ствари схватити изнутра: “Звуци музике су остали / разбацани у нама / изломљени ријечима утисака / као суво грање...”

Драгашев стих плива у виру симбола и метафора, које на моменте ухвате суптилно и жарко осјећање свијета и живота, оживе слику и дају јој снагу завидног умјетничког нивоа.

Иако у овој Драгашевој збирци пјесама има у неким строфама и сентименталног гугутања, унутрашњег нагона с мутним опсјенима пустоши, неправде и људске, он на свијет око себе не реагује претежно чулно, путем узбуђења, заноса, огорчења или самилости, већ га углавном и увећано покреће рационална спознаја.

Књига “Звуци немира” доживљава се као књига пјесничке зрелости, тематске разуђености, сажетости слике и јасног израза.

Косџа Радановић, књижевник

Василије Голочевац (1946)

Трен

У људском бићу срце и стријела
Замрзла суза у врелом оку
Ватра и вода умирућег тијела
Љубав и мржња у истом крвотоку

Ријеч успутна смрт одгоди
Цвијетни трг у небо крену
Опет ће у теби да се роди
Живот и смрт у истом трену

„Ниција нејо” (2004)

Одоше један за другим

Они су били
моја најдража пјесма

Вољели су ме
Колико се може вољети

И поумираше
Све један за другим

Ниједном нисам био на сахрани

Побогу, како да сахраним
најдражу пјесму

„Ниција нејо” (2004)

Кад ћеш вамо

Дођи ако можеш
Дођи и ако не можеш
Па колико можеш
    сваки трен је живот
Казаћу ти нешто
Што другоме не могу
    могу него нећу
Нећу да ме купује
За моје ријечи
    то ми је тако старином
Не доћеш ли
А оно се јави
    Ниђе нисам него вође
А ако нисам вође нисам ниђе
Онда не жури
Земља је хладна и стрпљива

„Ницџа нејо” (2004)

Песма као завичајни зов

Песник Василије Голочевац рођен је у пљеваљском крају у Видрама, у срцу правилног али оног народног начина језичког изговора, који га непрестано враћа и мами у прошлост. Он се овом збирком песама одужује својој завичајној прошлости и поетски немирно, али тачно, ставља на папир већ помало заборављене народне изразе. Он их извлачи из заборава и оставља на видном и песмом овенчаном месту, тако да их читајући можемо и сами изговорити и осетити снагу њихове старинске упечатљивости. Читајући их кроз песме, човек се осети богатијим и достојанственијим, јер

нам та архаична значења указују на праву величину и вредност нашега језика.

Песник је своју збирку именовao с позивом на истину и рекао “Ништа него”. Он је ишао даље у својој филозофији и своја певања разврстао осећајно у три поглавља и према баш ономе “него”, па их насловљава са: “Ђе си навро” што представља свакоме и за свакога упозорење, затим, “Глас котлине” као глас из свога -песниковога гнезда, и на крају, “И небеско и земаљско” као онај потенцирајући глас иза онога “ништа”. Интересантно је како се песник филозофски поиграва са метафорама, било да су скривене у самим насловима, било у поруци кроз песму. Све је, ипак, у песмама знано и тачно. Не можемо, ето, порећи чињеницу да је “Живот и смрт у истом трену”, како песник рече у песми “Трен”. А заправо, и јесте тако, јер су и “љубав и мржња у истом крвотоку”. Човек, чим се роди, већ му се одбројавају дани, а нема човека који, и поред своје доброте, нешто може и да не воли. Истина метафорично изражена у овој песми, најбољи је доказ филозофског изражавања и посматрања људског бића, што је и доказ, да песник живот посматра са свих страна, било да се ради о љубави или о прекору, или пак, о мелодичној песничкој пошалици, или, о било којој теми кроз певање.

Он је једноставно узбуђен кад пева, а јасан кад све то нама покаже написано. Њему су све његове песме најдраже и ниједне се никада не би могао одрећи те стога узвикује:

“Побогу, како да сахраним најдражу пјесму”.

Ето, читаоцу се пружила прилика да збирку песама “Ништа него”, Василија Голочевца, са задовољством усвоји, уживајући у богатству мисли.

Милош Мишо Анђелић, књижевник

Слободан Вучинић (1947)

Брашњеник

Сјутра рано путујемо
ја и мој коњ оба луди
да са вјетром другујемо
док фебруар душом студи
па нам мајко зави нешто
за брашњеник да имамо
нешто топло нешто вруће
ако ништа друго нема
спреми мирис наше куће

На починак кад сједемо
док бришемо зној са лица
по залогај да узмемо
ако ништа - цвркут птица
то нам може обојици
за доручак доста бити
да глад мало преваримо
док обућу пресушимо
онда ћемо наставити

Спреми мајко парче сунца
мало дима са тавана
зврк вретена што по соби
у руци ти старој пјева
или само пој пијетла
док пробуђен зору зове
да се јави иза брда
то нам може ручак бити
онда ћемо наставити

Сјутра рано путујемо
то ти није необично
навикла си још одавно
у самоћи да ме сањаш
и да слутиш шта ће бити
па нам спреми за брашњеник
мало јаве из Мрчаве
да имамо за вечеру
онда ћемо наставити

„Брашњеник” (1991)

Везитка

Клела ме Стана Душанова,
мајчином храном и свијем свецима
очима и путевима што ме чекају
и оним који ми се надају
да јој купим једну везитку

- Немој ми - вели - игле плетиће
немој ми ни иглу шитку
оба ти ока и здравља ти
купи ми једну везитку

Хоће - каже - сунце да извезе
и извор што је на сред села
и све завичајне јаворе и брезе
све то да сложи на јастук
ђе јој најмлађи син спава

А имала их је залуду седам
растурала их од јада до чемера
а овај најмлађи оста кући

да мајку храни и очи да јој склопи
- па хоћу - каже - да кад одем
јастук на мајку да га сјећа -

И данас док у парку на самку гледам
брезу витку
сјетих се да нијесам а морам
Стани Душановој купити везитку

„Брацњеник” (1991)

У Студен граду

У Студен граду некад давно
кад смо живјели илегално

вјетар би донио однекуд с главица
мирис домаћих приганица

окупљали смо се код земљака
обично предвече прије сумрака

и претресали сваку нову
о нашем селу - о Јадову

у поноћ би се чуо глас - очај
то смо ми дозивали завичај

онда би до зоре код Знака питања
испијали парчад очевог имања

кући слали писма пуна тешких јада
живјели безбрижно од туђега рада

сад Београдом кошава брише
док рука покушава да запише

како смо некад у Студен граду
и гладни љубили гајећи наду

„Брацњеник” (1991)

Неколико импресија о поезији Слободана Вучинића

Поезија Слободана Вучинића не представља планирани и пројектовани пјеснички систем у ком се појединачне пјесме почетком, крајем или средишњим, носећим садржајем, везују у унапријед задати систем сачињен од кооперативних детаља којим је задатак да се хармонизују како носећим значењем и идејном основом, тако и ритмом ослоњеним на досљедну метафоричност, коју пјесник отимајући и вадећи из пјесничког наслеђа задржава само за себе, хотећи тако да се разликује по сваку цијену. То на одређени начин може представљати како врлину, тако и недостатност која се искушава у свакој појединачној пјесми гдје је на извјесној проби и само пјесниково умијеће обликовања индивидуалног поетског говора и структурирања сопственог лирског свијета по ком, опет, сваки пјесник тежи да се разликује од других...

Поезија Слободана Вучинића и по форми и по садржају се показује као отворени лирски корпус, некодирани, који, опет кажем релативно, лако, успоставља комуникацију са читаоцем. Вучинићеве пјесме представљају, условно казано, једноставан лирски текст који свом рецептору не поставља замке разумијева-

ња, нити оставља простора за рецепцијску вишезначност. Није тешко закључити последице читања, како сваке његове књиге, тако и сваке његове пјесме, да је лирски дискурс овог пјесника прилично једноставан, семантички ослоњен на коријен који се везује за завичайни дух и поднебље, што јасно говори колико је овај пјесник поетским жилама снажно везан за своје поднебесје, за свој камен, за своју ријеку, за свој поток и свој потоп, за свој укоп и ископ, за своју обрамницу, за своју шљиву и за своју сјенку и сјекиру и за своју кладу и за своје покладе, за своје свеце и за своје светиње, за све оно што му се учини да је на први поглед само његово, а што као мотив уобличен у пјесму може да буде и пјесма за другог, за читаоца...

Вучинић, складајући своје пјесме више тежи искренности, него ли мајсторској артифицијелности, што је иначе, врлина, или, мана, враг ће знати, свих искрених, пјесника, а том соју искрених пјесника, заиста, Слободан Вучинић и припада. Искреност лирског говора у одређеној мјери релаксира Вучинићев поетски говор, али у свакој пјесми, једнако га ставља пред искушење одбира лексичког материјала којим поткрепљује виртуелну еволуцију идеје - теме пјесме, чијем извођењу до краја, у свакој пјесми не бива једнако успјешно досљедан. Но, Вучинић и јесте пјесник који се тематски ослања на расути животни, тиме хоћу рећи, тематски терет, који се уистину не да баш лако укалупити, пошто и сам писац више држи до поштовања развоја идеје - емоције, него ли до селекције материјала и форме експликације, да кажем, естетске експликације те носеће идеје - емоције, а у главном, код Вучинића је у питању сама тема, или да кажем, предмет пјесме.

Радојица Бошковић

Милица Војиновић (1949)

Вага

Мјера?...
Једнако добра и зла,
свјетлости и таме,
љубави и мржње.
Помањкаће једног -
вага је хрома.

Када мјери -
колико има,
толико нема.

Истовремено -
јесте и није.

На оба таса
када је ништа
и сказаљка на нули -
вага је
најтачнија!

„Животи њујује” (2004)

Жена

Како је лијепа!
С усана јој
прокапљује роса.
Свитање јој зоре
блиста у очима.

У струку се ломи
ко планински поток,
про камења, мило,
вражји жуборећи.

Бујна дуга коса
полегла ко магла
у прољетње јутро
кад грли планину.

Груди су јој снене
планинске главице
под снијегом
обасјане сунцем
док сјеверац пјева.

„Животи њујује” (2004)

Лијепо је

Лијепо је када човјек
наслутити може
како у другима
с радошћу клија.

Лијепо је у овом животу
кад човјек помисли,
бар једном,
на свечан тренутак.

Лијепо је када људи,
у дугом трајању,
не забораве себе: човјека!
Када из душе,
с осмијехом,
с радошћу -
очима гледају.

Добро и лијепо:
вјечност људског трајања
писањем се зове.

Лијепо је
бити срећан -
са другима и помало сам.
Душа мирна.
На нули тасови ваге.

Лијепо је вољети човјека.
Не мрзити.
Топло је у души -
човјек бити.

У животу: дланом о длан -
све је!

Загребач, 24. 9. 2003. године

„Живоӣ ӣуӣује” (2004)

Живот путује даље

... Пјесма “Жена”, свакако је најлирскија пјесничка јединица у овој збирки. Има неких одјека Соломонове “Пјесме над пјесмама”. Сасвим, међутим, ствари стоје другачије у једној другој Војиновићевој пјесми о жени. Жена је, вели пјесник, “курва”, али у објашњењу стоји да се под тим “курва” не мисли - проститутка, већ препредена и сналажљива жена. Добра је, вели пјесник, само “док не нађе простор и вријеме”. За њеф ће дати све. А када не може да испуни своје науме и прохтјеве, постаје, вели Војиновић - “косна као куја”. Он савјетује: “Помири се, жено, сама са собом”, а то ће, каже, бити “љубав човјека”.

Жена из прве пјесме била би неки идеал, пјесничка визија жене “обасјане Сунцем”, издигнуте изнад профане свакодневне стварности, идентична с визијом љепоте и саме природе. То је жена апстракције. Ова друга је формирана на основу неких егзистенцијалних искустава, њена слика је ближа слици конкретне материјализоване жене.

Жена се, произилази из Војиновићевих фрагмената, мора имати, јер “без жене нема миловања”, јер “без жене, без доброг брачног друга”, “човјек остаје без снаге, среће, душе, без свега”, али и више - “То пад је човјека и казна Силе”.

Какво у свему томе мјесто заузима - љубав? “Злочин је имати љубав”, каже пјесник - “Љубав треба бити”. То не може бити онај који је себе изопштио из универзалности свијета у коме живи. То не могу бити они који у свијести немају представу о љубави као квалитету свепостајања.

Војиновић посједује свијест о параметрима универзалног постојања, о будућности човјека као путу његовог укључивања у универзално Једно, и та свијест је присутна у многим фрагментима које садржи ова

збирка. У то смо већ могли да се увјеримо, али посебно је важно, баш у том смислу, укратко се задржати на још неким елементима његовог пјесничког испољавања, и то оног за које се може рећи да се темељи на разумијевању писања, на његовој поетици.

...Пјесма “Вага”, која симболише суштину Војиновићевог схватања свих ствари о којима је овдје пјевао, долази из свијета праслика на којима ми заснивамо све своје пјесничке, физичке и метафизичке представе о стварима постојања и духа:

Мјера?...
Једнако добра и зла,
свјетлости и мрака,
љубави и мржње.
Помањкање једној -
вага је хрома.
Када мјери -
колико има,
толико нема.
Истовремено
јесће и није.

На оба тјаса
када је ништа,
а скалачка на нули -
вага је најтачнија.

То је Војиновићева апсолутна, универзална вага, а зар то није наш живот? Он је вага, он је мјера. Ми га не посједујемо. Он посједује нас. Некада је то равнотежа добра и зла, љубави и мржње, свјетлости и мрака, некада несклад и неравнотежа, и мјера је хрома. Час нас има, час нема. Колико нас има, толико нас, истовремено, нема. Али све док нас има и нема, вага не мјери тачно. Тачно показује шта јесмо кад нас ни-

ти има нити нема.

Овом антологијском пјесмом Војиновић је освијетлио читаву ову збирку испуњену рефлексивним начином мишљења колико и потребом да о стварима егзистенцијалног постојања и живљења изнесе своје ставове, своја слагања и своје побуне.

Драгољуб Јекнић, јун, 2002. године

Стари тестамент зденци Милика Војиновића

Неисцрпни извор Војиновићеве поетике је у Библији, у Старом тестаменту. Пошто је нашао инспиративно врело Војиновић га негује и доследно посећује што је недвосмислено показао и у претходне три збирке које су пригрлиле библијске ликове. У првој су евангелисти Лука и Јован... у другој Давид... у трећој су на окупу Адам, Мојсије, Јосиф, Исак, Аврам...

У четвртој књизи Војиновић се окренуо Соломоновој “Песми песама”...

У профаном смислу, старозаветни песмопевац и савремени рапсод, мудри Соломон и скромни Милика имају исти визир. “У струку се ломи / ко планински поток, / про камења, мило / вражји жуборећи”, запишује Војиновић у другој китици уводећи још један, дубок и питак извор: Његоша...

Уосталом, пажљивом читаоцу Милика Војиновић нуди животну и песничку филозофију у два стиха исписана у његовом омиљеном пустињачком станишту, у Загребцу, гдје се друже звери и песник, птица и песничке сање, ветар, сунце и мрмљање стихова. “У животу: дланом о длан - / све је!” Ко се тим речима противи - опире се космичким законима.

У Семендрији, лицем на Благовести 2004.

Милосав Славко Пецић

Милоје Ковачевић (1949)

Мерсоу

Кад си знао
да мораш на гиљотину,
зашто Марији нијеси
послао последње писмо
па и ако је она тада
давала усне
неком другом Мерсоу.

Зашто тако
нијеси уљепшао своју смрт
и љепотом своје смрти
свијет љепшим оставио?

Можда би и ти, мртав,
од тога љепше мртвовао,
можда би и Марија
љубећи неког другог Мерсоа
и тебе мртва љубила.

Мерсоу:
живот је такав,
али зашто си га таквог прихватио?
Могоа си га бар
у себи измијенити:
Марији рећи да,
а онда Арапа не би
ни срио.

А, сад мораш у смрт...
а ни Марији није лако
даваће усне сваком Мерсоу

само зато што си је ти,
некад давно
равнодушно љубио.

Мерсоу:
Кад поћеш у смрт,
погледај на небо,
одозго те прати Марија
... нема ко други.

„Цвијет̄ӣ под каменом” (2006)

Планинска ријека

Испод кривудавог буја од јове,
кроз умот валова на брене,
планинска ријека римује стихове.

Па тај дивни умот са падом распршава,
као да се узвиком строфа завршава.

А када их прими шума и стијење
небу их шаље ко духа прамење.

А ја муку мучим и молим се Богу,
да их којим чудом преписати могу.

Но покушај сваки ма колико да траје
на крају у души само бол остаје.

* * *

Имао сам ти дати цвијеће,
моје, планинско.
Није гајено.

Ми на планини не гајимо цвијеће,
само је никло, од туге за тобом,
тугом заливано и остало тужно.

Тужно за тобом, тужно због тебе
теби навијено...
мало недорасло... неумивено,

али не вене...

Умијеће казивања

Ковачевић има препознатљив стилски израз. Иако мотивски нема разноликости, мисао није спутана утврђеним формама стварања, осим понекад ритмичког усклађивања. Његово поетско казивање сугерисало је овакве односе и слободу изражавања. Посебно, у сталгичним стиховима (пјесме: “Петком на селу”, “Бакино писмо”), јер је и сам то наговјестио у пјесми “Моја пјесма”: “Па, ја и не пишем пјесме, него се исповиједам...”. Понекад занесен расприча се у пјесми, али никад толико поједностављено и прозаично, јер на свој начин доживљава стварност, али тај начин има своју вредносну назнаку. Гномичност и зрелост мисли и израза у пјесми “Мерсоу” исказује се кроз спознају апсурдности (“Зашто тако, нијеси уљепшао своју смрт...”, или “Богујем себе и тебе...” у пјесми без наслова). У својој запитаности понавља непоновљиво, како неко рече, у љепоти и хармонији унутрашњег свијета и, поново, понавља сумњу способности сазнања да би у циклусу “Гуји” мишљу коју не именује рекао: “Имао сам ти дати моје цвијеће планинско, није гајено...” Непоновљиви су стихови: “Планинска ријека римује стихове, Па тај дивни умот се падом распршава... Као да се узвиком строфа завршава”. Једном ријечју збирка пјесама Милоја Ковачевића је умијеће казивања.

Др Радисав Раде Цуверовић

Радмила Аранитовић Арамбашећ (1949)

За тебе ћу ноћас у црвеном бити

За тебе ћу ноћас у црвеном бити
Да бих могла румен свога лица скрити
За тебе ћу ноћас бити мало дете
Што прича о птицама које небом лете.

За тебе ћу ноћас у црвеном бити
Да бих могла пламен у грудима скрити
И причати, можда, о мом родном крају
Како зеленкаде цветају у мају.

За тебе ћу ноћас у црвеном бити
Да бих могла радост у очима скрити
Да за љубав није нада изгубљена
Јер у овом часу ја сам само жена.

Пусти нек ти усне сав мој отпор сломе
Нека руке твоје по мом телу плове
Пусти да тренутак овај вечно траје
Јер само се једном с телом душа даје!

„Дошакнути снови” (1999)

Љубавни ватромет

У мени засвира	Напољу снег
Хиљаду виолина	Љиљане ломи
Оркестар један цео	У срцу - све зелени.
Кад глас твој	
Звонак ко срма	Додир твој пали
Краде ми срца део.	Буктиња триста
	Љубав почиње ватромет
Погледом нежност	Кад главу спуштам
Разлива зраке	На твоје груди
Букте пролећа у мени,	Утихне цео свет.

„Дошакнући снови” (1999)

Видари моје душе

Видари рана душе ми сетне
Моје су драге успомене
Скривене у ћошку трошне куће
Мирису ливада покошене.

У малој соби, док сумрак пада
Огњишту које топло греје
Јечменом хлебу и сиру на столу,
Љубави што се погледом сеје.

Зато ће опет, док много светла
Кидају густо црнило ноћи
Уморна од буке велеграда
Радосно душа по вас поћи.

„Дошакнући снови” (1999)

Видари душе

Основна тема је љубав. Љубав као смисао вечне људске постојаности... Песникиња вешто и разнолико дочарава љубав као једну дубоку женствену лиричност и присност међу људима. А смисао женског бића изражава у некој, готово митској очараности. Предаје се дубоком заносу. Али непрекидно изражава сопствену отпорност која, често, као да одудара од њене меке, лирске женствености. О љубави сања и кад је песма љубави заболи. И кад се осећа поражено биће окреће се свом интимном буђењу и веровању у “пролеће љубави”, којој се обраћа у самоћи, у туговању, у тишини и гради песничку симфонију лирских стихова, који се по интонацији уздижу до плена срца и неретко спуштају до дидактике првог позива. Емотивна осећања приближава музичком слуху и духу читалаца. Враћајући се себи обликује самосвојну песму о песни, да би песма добила људски смисао и звук...

Мирко Вранец

Песмом против туге

... Шездесет и једна песма Радмиле Р. Аранитовић Арамбашећ, махом љубавних задивљује искреношћу, топлином, отвореношћу и непосредношћу. Радмила је отворила душу, али и удахнула душу у своје песме... У њеним песмама нема никаквих скривалица, ничега тајанственог... Храбро се издиже изнад бола и непребола, очаја и безнађа. Она ће у једном тренутку признати да је песник туге, али ће већ у следећем позвати тамбураше, тражити песму... Снага љубави, снага речи, лепота римовања и надасве искреност, извиру из сваке њене песме...

Мр Боро Мајданац

Милорад Јокнић (1950)

Родослов

Од Бијелог Павла
преко Раслава и Вујмила
кренуо је мој родослов
из времена неког далеког
што је тамо горјело,
и заћутио се у бесконачност.

Изњедрио Носака
Дамјана и Милана
што богоугодише Ћирака
а он Ђура, Марка и Новака.

Запутио се родослов
у неко вријеме ново,
Петрово,
Крстово и Иваново.

Разуђело се стабло
ко пучина питома и расточена,

На њему
Благоје,
Драгоје,
Радоје,
Младоје,
Милоје
и тако редом
прослијеђени у будућност
у вријеме неко ново,
митско и божанствено,
вријеме што је наставак зори

у којој Бијели Павле проговори:
- Идите, гдје који
и куд који,
потомци моји,
ако у себи сачувате човјека
биће вас док је млијека и вијека.

„Камен свјетлости” (1997)

Свети Сава

У прочељу богосвијета
налактио се свети Сава
и зрачи својим умом
и светим духом
свој разуђени род.

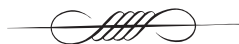
Жељан свјетлости
отворио је прозор нашироко
на дому српског свепочетка.
У испосницима ум сакупио
и оставио га историји за лијека.

У бесмртност из смрти прешао
и исковао своје роду
златна и јасна звона
и пронашао му живу - свету воду.

Слијепима оставио штацие
што им видопоље казују,
глувима саздао слух
којим свети дух ослушкују,
хромима дао снагу
да проходају и крила добију
што их носе у друштво светих.

Неумнима ум подарио
да силу небеску створе
и њом господаре.
Научио народ да прашта
и отвара капије
за све прогнанике
лоле и винопије
и све друге
што се некуд запутише
а незнадоше куд
већ осташе
покрај Савине воде
што светим духом гргољи
По народној вољи.

„Камен свјетлости” (1997)

Отац

Карактер му је судбина
обликована животним тегобама.
За малодушност није знао,
вриједне и златне руке бог му дао.

Само му камен име познаје
камен свјетлости.
На њему је оставио рукопис
који се не хлади.

Природа га находила
да свој напор уграђује
у стијење
одрлије
и чалије.

„Камен свјетлости” (1997)

Камен свјетлости Милорада Јокнића или пјесник из потаје

Милорад Јокнић се пјеснички огласио својом првом збирком у животном добу када пјесници обично заокружују, своде свој пјеснички опус. Огласио се поезијом наглашеног лиризма, богатог унутрашњег искуства које је прије тога испољено у новинарском раду, публицистици и културном послеништву.

У потрази за најадекватнијом формом саопштивости, пјесник је, логички речено, овдје углавном ишао од општег, преко посебног до појединачног. Трокрако разврстане у циклусе: Сунце у чаши, Уочи пјесме и Родослов, пјесме не теже досљедној стихованој форми, уједначеном ритму, као што нијесу подједнако избрушене у сагласју са строгим пјесничким занатом.

Пјесме из првог циклуса Сунце у чаши самим својим насловима свједоче о пјесниковој упитаности над општим појмовима и вриједностима времена и културе у којој је укоријењен: Мисао, Ум, Истина, Свети Сава, Пјесник... Уочљив је подстицај лектире тако да се оне доимају као, попут раштрканих мозаичких каменчића, устикована замишљеност, упитаност над временом и смислом. Као што се сунце огледа у чаши, у капљи воде, тако се васколики макрокосмос огледа у микрокосмосу, у личном доживљају свијета. Отуда су пјесме из овог циклуса почесто на средокраћи афоризама, устиковане гноме или пјеснички уобличене мисли чија генеза изостаје.

Циклус Уочи пјесме обухватио је пјесме настале у младалачким данима, као и оне у којима жнвотно искуство прераста у мудрост. Претежно су то пјесме “између чежње и слутње”, како и гласи наслов једне од њих, у наговјештајима, ишчекивањима, када слике не могу бити постојане јер се растапају у емоцијама или тренуцима бајколиког сна:

Чекам час
да доћеш из њриче
и судиш времену
у коме се изјубио наш њлас

каже пјесник настојећи да управо у оном циклусу буде најиздашнији у стварању властитих лексичких спојева и сазвучја: небовид, свјетлогорје, зајутрен, свепознање, снољубовље, звјездопија, цвјетокрили, милогласје, видопоље...

Трећи циклус, Родослов, представља тежиште збирке који јој је дао не само наслов, већ и основни осјећајни тон. Рођен у кршевитом, безводном селу, од оца зидара који крчи “чалије” и “одрлије” и у камену оставља једини “рукопис” за, који зна, пјесник је најувјерљивији управо када одгонета симболику камена. Камен је она тврда подлога на коју падамо кад долазимо на свијет, наше стамено станиште али и гробни биљег, камен за над главу у коме треба да се смири душа, камен за у главу кад бранимо свој мали посјед или живот, камен од кога отимамо њиву или ливаду. Али, пјесник нас увјерава, то је и камен свјетлости које има онолико колико смо успјели да унесемо у њега. Тада он није само хладна гробна рака већ стврднута свјетлост. Не рече ли Христос апостољу Петру: “Ти си Петар (петрас на латинском камен) и на теби ћу саградити цркву своју!” “Душа камена”, тако антропологија и јунговска дубинска психологија именују прастаре представе о присуству божанске силе и тоpline у мртвој материји која је тек тада нешто стамено и непропадљиво, темељ за људске подухвате.

У пјесмама овог циклуса (Отац, Мајка, Стриц, Родослов) пјесник пропитује предачке наслаге у себи, загледан је уназад у трагању за својим идентитетом. Свој родослов он доживљава као пут, као етички налог, условљеност. Родоначелник Бијели Павле каже:

*Ако у себи сачувајте човјека,
биће вас док је млијека и вијека.*

Пуко постојање нема смисла ако човјек, одбацујући једну по једну кошуљицу, не стаса у самосвојну личност, ако није вјечито будан у очувању своје људскости.

Снажни утисци дјетињства, топлина сјећања на завичајни пејсаж и обичаје у пјесмама Мајка, Чобанче, Божић, чине да је пјесник овдје на ризичној граници патетике и идиле и фабулативне разливености. Ипак, у пјесмама Лептири, Здравница, Птица видимо да се пјесник одбранио од плиме сјетних сјећања кроз присни доживљај природе, уосјећавање у загонетке и топлину обреда, ритуала, у вјечиту непоновљивост дјетињства. Штавише, овдје је зачуђујуће нов и свјеж. Његова Здравница је похвала здравици а не наздравичарство, Птица и Лептири су у равни метајезика гдје се у самом именовану птица и лептирова уочава творбена моћ језика. Као што пчела остаје вјечно заточена у капљи ћилибара, тако у именима која човјек издијева свијету око себе и у себи, у самом чини именованја, у пјесничком разговору са свијетом и собом - он чува неухватљиву срж свог постојања. То је, чини се, најсажетија порука ове невелике збирке.

*Добрило Аранићковић
„Брезнички записи”, бр. 9 - 10*

Миленко Д. Ћировић Љутички (1950)

Импресуја

На изохипсама viseћ дроњци измаглице
Надвисили предјеле раскриљеног реализма
Свјетлост рођена из бескраја тмице
Рецитује ненаписане сонете лиризма

Затечени појмови предјелима блену
Док капље зелена језа хлорофила
Дамарају кристали кроз златну тјену
уз жамор мириса пробуђеног биља

„Приљубај завичаја” (2001)

Дубочица

Само је мјесец храбрости стек'о
Да завири дрско прозоре мале
Сребро своје да распростре меко
У поремећен мир ове цркве старе

Пјевају сложено анђели у хору
Испод сводова трепере звуци
Фреска стара насупрот фронтону
На њој Марија с Исусом на руци

Никола свети у спокојном миру
Освијетљен жишком са кандила
Посматра веселе анђеле на пиру
И сав занесен диви се њима

Сјећања на прошлост давну покопана
У темељима цркве што датира већма
Из давно прохујалих Немањића дана
И на прошлост славну нас подсећа

„Приљваї завичаја” (2001)

Уздизање светих арханђела

Долази дан кад ће тарске магле
Помијешане са брујањем звона
Однијети гласе да смо смогли снаге
Да се повратимо царству божјег трона

Опет ће мјера светих Арханђела
Потврдити путе нашег исходишта
А сјај крстова и пој јеванђеља
У срцима нашим изнова да блиста

Крчимо зарасле путе Светосавља
У душама својим и у својој бити
Дошло вријеме да се васпоставља
Дух оног што јесмо и морамо бити

„Приљваї завичаја” (2001)

Завичајно надахнуће

Збирка песама и минијатура “Пртљаг завичаја” Миленка Д. Ђировића Љутичког, афирмисаног хаику песника, садржи песме разних датума. Од раних, почетничких радова до најновијег времена.

Песник је насловио своју збирку без много заобилажења и фигуративне артистике, директно читаоцу назначио да је са собом понео део завичаја и сада га нуди на читалачку пробу. Песме су препуне завичајних слика, локалних топонима, имена висова, река, људи, боље рећи младалачких и првих љубави, које васкрсавају кроз стих и причу о сваком од њих. Свака од тих песама везаних за доживљаје из детињства или младалаштва, носи са собом емотивне и асоцијативне низове, који поново оживљени, резултирају поетским творевинама, необичних склопова, али и тематски усредсређених на оно што је песниково полазиште.

У новијим песмама лирски субјект је и даље везан за завичај, али је он сада супротстављен сурогату те стварне и непатворене стварности, живљења у “пустињи” града и суровостима ко такво живљење собом носи. Песме из те групе карактерише слободнији стих, сатиричан иронизован израз, који до јеткости подсећа на неке догађаје из наше најновије историје.

Посебан одељак “Пртљага завичаја” чине стихови назван “Медитације”, где се појављује нови начин стиховања, понекад парафразирање у стиху завичајних, “народних”, сентенци изрека.

Оне су плод дугогодишњег промишљања живота, осмишљавање битка, проналажење смисла свега онога чиме се бавио и мислио да је успео да одгонетне у чему је поетски напор и пјесничка унутрашња сила која га тера да се бави поезијом и остави стваралачки белег о својим трагањима.

Војислав Бубања

Владимир Ђуковић (1950)

Скривена мисао

Скривена
иза чеонога зида
закопчала се у себе
бодљикави језици
растурени простором
траже је
дозивају
плету замку
узалуд је траже
неповјерљива је
не смије да се откачи
скривена дубоко у тами
скривена мисао
ждере своју самоћу.

„Круї се склаїа” (1998)

* * *

упаљена свијећа
гори избројане кораке
тишином
у истопљеном воску
на бијелом мермеру
почива пређено вријеме
птица сломљеним крилом
подиже терет пламена
упаљена свијећа сузом
тражи сузу у мермеру

„Круї се склаїа” (1998)

Предвечерје

Одмара
распукло сунце
на златном крсту цркве
на небу цвјетају црвени пољупци
спотаче се дан
о заостале кораке
заосталих путника
у даљини закрешта крешталица.

„Круї се склаїа” (1998)

Миленко Јовић (1951)

Запис о граду

негдје са краја памћења
пободен у вријеме
рушен па подизан
са мноштвом имена
боја и облика
заинађено се отима

и у њему ријека
као све друге
премостише је не сазнавши
тајну изворишта

и људи свих њених обала
а чини се
само једна обала би
што је хтјеше дијелити

и заборављен страх
из давновјековног записа
о несрећном вилајету
гдје су пси пуштени
а људи свезани
гдје се не смије тврдо заспати

„Запис о граду” (1985)

Прије него уредник дође

буни га туга птице
лијен притисак на звонце
дјевојка уноси кафу
узима телефонску слушалицу
љубазни уредник угледног часописа
може да дође поподне
по рукопис
одлази у радни кабинет
сједа за француски сто
из шеснаестог вијека
пише о птицама
уноси га лет
завршава увјерљивим
упозорењем на кавез

другу пјесму
прожима социјални мотив
насрће на авет глади
умре ли негдје
још једно дијете
биће то и његова смрт

у зеленом салону
птица посљедњи пут зијевну
боја не завара очи

радници градске чистоће
посматрају
садржај тек напуњене канте

треба још тога написати
прије него уредник дође

„Мосџи ња њакав” (1979)

Пожури пјесниче

1.

пожури пјесниче
твоја тридесета књига је недовршена
напиши нешто
по чему ће те памтити
касно је
у тим годинама
са конопцем под капутом
удварати се дрвећу

2.

реци неречено
била то посљедња реченица
само пожури
седмогодишњи основац
двје хиљаде године
чека на тебе

3.

пожури
због будућег издавача
који ће
презнајати се
над толико књига
сумњичаво вртјети главом
ипак
реченица у тридесетој
штампаће сабрана дјела

4.

пожури пјесниче
честа је смрт
у тим годинама
јутра су свијетла
и поред многих гашења
напиши ту реченицу
покушај
из свјетилке мноштва
издвојити свјетлост

„Мосѝ ња ѝакав” (1979)

Чарлс Виљем - Топ

“чарлс виљем - топ
санитет
члан енглеске санитарне мисије
умро 23. 4. 1915. године”
(записано је на једном гробу
код манастира свете тројице)

санитет чарлс виљем - топ
није се прочуо
довољно за заборав
да не оста свједок
у бијело окречен
ћирилицом исписан
и наслућена прича
о ратнику без пушке

санитет чарлс виљем - топ
већ дуго је мртав
далеко од своје домовине
за коју још постоји
на одложеним списковима
далеко од времена
кад је живио
али на његов гроб
у санџачкој вароши
непозната рука
још спушта цвјетове

„Запис о іраду” (1985)

Поетско обликовање непосредних доживљаја

Основни мото Јовићеве збирке *Мост па такав*, који се може прихватити и као неки његов завјет, видљив је већ у првим ријечима: “Случајни да не будеш”. То је озбиљан циљ који овај млади пјесник поставља најприје себи, а потом и својој поезији. То је циљ који много обавезује и тражи. А Јовићева поезија је усмјерена према хуманом и крупном задатку сваког пјесништва - унијети бар нешто разумијевања међу људе, успоставити пријатељске додире, помоћи јачању слоге и љубави. Мостови су већ одавно постали у литератури симболи таквих настојања. Они су и Јовићу погодна поетска форма, нимало нова али још увијек прилично ефектна.

Ода наслова ове збирке (*Мост па такав*) који је узет из пјесме “Безимени мост”, па преко неколико пјесама, Миленко Јовић даје властито обликовање тога симбола. Оно ипак није толико снажно да би донијело праве поетске иновације. Чини ми се да је тога свјестан и сам Јовић, јер се убрзо препушта другим емоцијама и стварању нових ознака свога пјевања, знатно пунијих и оригиналнијих.

Највише мисаоности Јовић је испољио у четири пјесме под заједничким насловом “Пожури пјесниче”. У тим његовим стиховима има правога изражавања апсурдне пјесничке судбине, али и умјерене ироније, која излази из једног лагодног и необавезног поимања мукотрпног и често залудног пјесниковог чина и позива. Врло је наглашена цјеловитост ових пјесама, тако да се и коначна поента најбоље осјети послије свих њихових стихова. Из оправданих и практичних разлога овдје сам приморан да цитирам само прву пјесму, која ми изгледа и најефектнија:

пожури њјеснице
твоја њридесетна књија је недовршена
најици нешто
по чему ће ње њамњији
касно је
у њим њодинама
са конојцем њод кањуњом
удвараји се дрвећу.

Неоспорно је да Миленко Јовић носи модеран осјећај за савремени животни тренутак, за она свакодневна збивања око нас, о којима чак можемо помислити да и нису прикладни за солидну поетску интерпретацију. Јовић очито не прихвата такав привид, па се упушта у стиховно обликовање онога што је непосредно доживљено и што је стално присутно у свакодневници. Он то чини личним виђењем, без исфорсираних метафора и гломазног стиха, тражећи истовремено од својих пјесама да не буду само празно склањање и говорење. Израз му је заиста језгровит, гномски сведен на најмањи обим лексике, што је у складу са данас доста присутним поетским настојањима.

Јовића не подстиче на лирски израз ни предање ни национална и историјска прошлост, него оно што је доживљено. На врло мало стихова он своди нешто што би, у прозној форми на примјер могла бити цијела прича. Примјер за ово нека буде пјесма “Оно”, чија је експресивност несумњива:

Он сијече дрва
Она њали вањру
Оно се њира њејела

Он се држи њњња
Она очи њрањи
Оно се хвања сјекире

Озбиљан циљ који је на почетку поставио, Јовић је добрим дијелом и остварио: у пјесмама из ове збирке никако није био случајни и слабашни учесник у поетским покушајима и трагањима, него пјесник који зна да саопшти своју намјеру и доживљај, и то оним изражајним средствима у којима мисао и разум знатно надвладавају осјећања и чулне импресије.

Војислав Максимовић

Пјесник душе

Јовић није од оних пјесника који опјевају и хватају се за први утисак, његово пјевање, и кад се односи на спољни свијет, потиче изнутра, израћа из најскривенијих понора у којима је људска душа рационално недоступна. До таквих понора (“гдје се не смије тврдо заспати”) у појединим пјесмама и стиховима пропламсава његова поетска варница. Стога је овај “Запис о граду” поезија којој се може вјеровати, дакле ријеч без патетике и ванпоетске амбиције. То није сувишно напоменути из простог разлога што поезија оваквих мотива ријетко досеже естетски ниво као овдје. “Запис о граду” истовремено проговара из душе и историје, а око које гледа у оно што пјесник говори види дубље, уједно прецизније и мистичније од фактографских података.

Илија Лакушић

Иван Комарица (1953)

Нада у Нову победу

Овај је неразумљив свет! -
Најтежа стена и сена најлакша.
Не можеш да схватиш ни његов опет
Најстрашнији рат и Љубав најлепшу.

По дану - и тама По ноћи - и звезда

Но, није све то без везе
Све је то неки чудни сан
И Свет је некако пометен
И он треба да се дозива
Да се освешћује и прогледава

да..., још малко, тако да...

пење се и пада (као што је од Века)
то било у човека, у народа, у човечанства,
као што је данас у Човека и Човечанства)
тако - да се освешћује и прогледава

Да се избави

у можда неки правилни ред
Да се обрну ствари у сну И Човек
Најдужу, најстрашнију поноћну вечност пређу
Најдужу. најстрашнију подневну прежива жегу
И пробуде се под небом другим

Ово дете?... Овај свет?...

то је у развоју још
(да, мислим тако...
мислим и на то данас низбрдо)

Он је та смутња, збрка и хаос
и требало је да прође време и време
И треба да прође - докле се
види и нађе   И своје место
  У васељени заузме
Требамо се промучити да будемо Н Е К О

- из којих смо се све избављали мука
иза којих смо све устајали ноћи
Из које смо све смрти ницали
Иза којих смо све бура свитали!?...

- свих земљотреса и неботреса
пожара, поплава и свих олуја
помпеја, хирошима... и муња свих
свих ратова и љубави...

Међутим

предстоји нам Нова победа
Ново избављање и рађање
хоћу рећи: Ново ИЗБАВЉЕЊЕ и РОЂЕЊЕ
из свих знаних

и нових чуда и мука незнатих!...

- наглих ратова, радована, сватова
хитних незнатих љубави и свадбара... -

У неку нову светлост

нови хук, нову песму и ново стање;
са колом и свадбом на гумну новом
с новом хаљином, жеником и невестом
О,

из тешких и претешких мука!...

- од Воде

Вагре

Олује

Муње

Грома

И Треса

сила

живих и мртвих

СВЕТСКИХ свих!

Сав ОРКАН ЦЕЛИ!

- Од муње треска воде звери
нуклеуса

И да
иза - и те Олујне Ноћи
иза тог оркана бесног
опет

СИНЕМО

ко иза горе Сунце
Да се родимо из пепела

“Важан је ово дан свемира” (1984)

бесмртна

и људи! - где је та ЖИВОТНА СИЛА
у мртвом или живом бићу
у нама или у брдима по којим газимо
у нама или у јамама из којих руде ваде
оловне

у ватри-смрти која децу убија
или

у ватри-љубави која рађа децу

Која је Свет срећом испунила

Која је Земљу песмом развеселила

Која је Победа Која је БЕСМРТНА

Гину ли живи од мртвих
питама - бије ли мртва

живу силу - шта мислите?

Ја знам за   НАЈЈАЧУ ЉУБАВ ЖИВУ

„Важан је ово дан свемира” (1984)

епилог

ЉУБАВИ!

Љубави једна једина!

Снаго Света, љубави!

ЉУБАВИ, пре свега: - Мајко и Дете Света!

Ти си - Прво рођење Света

Ти си - Река која је потекла

и вакуум испунила: огрејала пустињу
простора, оплодила сваку рупу ноћи
и пољубила зидове бесконачности.

И утврди Брдо на средини!

Ти си тврђава и Река Света.

ЉУБАВИ прва, Ти си Прва љубав

која је заволела да се Свет роди:

Жудња прва која је дозвола љубав

и изволела рођење облика у простору:

Тврда, Ти си утврдила Тврђаву

Хелиополис! Љубави! -

Дивна, Ти си се у Лепоти појавила

Несебична, мноштво си звезда испунила

Стваралачка, до век ствараш... јеси

прво надахнуће

пастира, сељака, песника,

уметника, знанственика, радника! Закону
Ти си почетак

Последња,... и волиш још
и одржаваш целине и заједнице: Људи,
Земље, Свемира!
Вечна,... и ниси побеђена

(Непозната, у Теби твој п р о т и в н и к м и
је непознат
Чудесна си Ти љубави!?)

Ти беше и јеси. -

ИСТИНА која се појавила
Снага која је Свет силом живота испунила

Делатна снага Љубави! -

Свет Тебе садржи
али је мноштво гласова, боја и облика
а свако биће и звезда Тебе слави.
Красан је дом и дан њихов
и победници су они
који Те у срцу имају.
Вечна си и непроменљива:
мењају се само облици, боје и звуци.
У Земљи си и у Звездама, на Земљи си
И на Звездама! Љубави! -

Јединство воде и камена!
Јединство крви и меса!
Јединство Природе и Човека!

Јединство Свемира! Спуштаство стално живи! Љуби
снаго Света!

Делатна снаго Љубави!

Односу који Свет познаје
пре рођења! Славни ашику!
Погледала си ме у очи моје
Пољубила си ме у моје срце
Тебе је пољубило срце моје! Ти пољупци!
Славни! Та неодољивости лепоте и младости!
Краљице Сунца, Лепоте, Младости! - јака,

док пишем Ти хвалоспеве, ове болове, та писма знана
нисам без снаге, без наде, и нисам, без страха

- Љубави, немој ме оцрнити!
Немој ми срце ломити! Тебе љуби Срце моје.
Љубави, Тебе ћу славити! У праху гласаћу за Тебе
ЉУБАВИ!

Љубави најјача, највећа, НАЈ!
Животе! - Тебе је заволело
Срце моје

Овде - Ти Сунца зрнце
вучеш да тражимо сунаца Сунце!

Овде од трена удахнуће, надахнуће
вучеш да тражимо слатко вечно надахнуће, удахну-
ће!

Сиротице, једина зовеш да заволимо бесмртност

Ти, најстрашнији болу у коначности

Пожару у коначности

....!   ...! ..   ...!.....

Важан је ово Дан на Земљи

Важан је ово Дан Свемира

- Љубави, имаш и страшну славу!

све се потпаљују ватре

из векова доносе угарке

„Важан је ово дан свемира” (1984)

Важан је ово дан свемира

У светлости ове збирке, која је настајала годинама, Иван Комарица нам се представља као песник са врло одређеним и знатним амбицијама. Мото књиге би могла бити једна антететичка парафраза познатог стиха Риста Тошовића, која би гласила: вратимо се великим стварима. Јер оно што песника заокупља нису баналне ситнице од којих се састоји свакидашњица (а које, као и све друго, могу бити предмет поезије), него нека основна питања човековог бивствовања у свету, у природи, у историји, у противуречностима постојања. Нарочито ово потоње: јер, премда је Комаричина визија света у основи оптимистичка, а у песничком исказу афирмативна, кроз књигу је конзенкветно провучен један мотив стрепње, као резултат свести о угрожености људског достигнућа у овом тренутку модерне историје, када су и продор у космос и драма самоуништења на дохвату људских моћи. Човек дакле у једном тренутку долази у сукоб са самим собом и са својом људском историјом. Но Комарица ипак не сумња у коначан исход дилеме: свет спасава афирмација љу-

бави, којој песник пева као “последњој победи”, и младости која је за њега симбол неуништивости, вечне обнове људског напора. Или, речима песника: “Устајем /погледам звезду/ и кажем: / могуће је да смо и ми вечност:” Или опет, у варијацији на исту тему (премда стишаније): “За живот наш - Животу /Ипак можемо да кажемо: Хвала!”.

У настојању да изрази овакву своју визију света, Комарица је себе довео у ситуацију да формално експериментише, да местимично пренапреже или разара устаљену синтаксу, да изналази неке лексичке и графичке иновације. Његов стил уме да буде нервозан, стихови су понекад (намерно) повезани методом непровераване асоцијације, често елиптично - а онда, у оквиру исте песме, нагло свођени на раван директног саопштења; такве промене температуре у исказу несумњиво су интересантне. (При томе, када то израз тражи, Комарица показује читаоцу да уме да се служи традиционалним метром; на пример, народним осмерцем). Очигледна је Комаричина тежња за грађењем дужице односно проширене форме; на то указују како поједине песме, тако и композиција књиге - где је очевидан напор грађења пажљиво уравнотежене целине; у том смислу књига Важан је ово дан свемира има неке тражене карактеристичне поеме. Ипак, књига остаје - као и свет о коме пева - подељена на фрагменте, који се прожимају међу одјецима.

Иван В. Лалић

Важан је ово дан свемира

Књига пјесама Ивана Комарице “Важан је ово дан свемира” је посве необична поезија - стихом који је

више одређен размишљањем пјесника, али када треба и традиционалним метром, мотивима који у селекцији пјесниковој стварају утисак да је то унутрашњи монолог у коме се мисао репродукује онако како се она јавља у свијести. Стога се на први поглед учини да Комарица бира значајне, велике и судбоносне одреднице свијета и живота. а да читајући већ по други пут научимо стихове пјесника Комарице који види свијет и живот у свој својој сложености, и, нећемо погријешити ако кажемо, мудрости и ширином обрађености.

Поступак стварања пјесме Ивана Комарице подсјећа нас на онај став који је развио и истицао Пол Валери да је предност писања у томе што је писац имао иницијативу да одабира, а сваки критичар и читалац да обнавља процес стварања једног духа, да прође са тим стваралачким духом све што је пјесник прошао па да се слаже или не слаже, истиче или не истиче.

Читајући пјесме Ивана Комарице имамо утисак да знамо далеко више него што знамо. Ја налазим величину у томе. Произилази да се пјеснички и, уопште, естетски лијепо прихвата као складна хармонија различитих прихватљивих категорија и сензација, у ширем смислу, као што се, како је већ речено, чини на први поглед и поезија Ивана Комарице. Оваква поезија враћа самопоуздање у властите моћи и могућности, јер, како и сам каже, важан је дан ово. (Мислим, могло је да стоји и свемира, али и без свемира).

Књига пјесама Ивана Комарице развиће, свакако, један већ устаљени клише модерне поезије. Читалац ће да размишља о томе шта је мисао свијета, и да је у сваком времену, односно свемиру, ВАЖАН ОВО ДАН.

Др Радисав Цуверовић

Блажо Стевановић (1954)

Ноћас сам волио

Уморан ко пјесма када срце је неће
ко мјесец у трави тражећи љубавнике
ко киша кад пасти не може
ко камен у стијени још неоткинут

Ноћас сам волио ноћ
и вријеме вјетра што шаптање ствара
ноћас сам волио ток
што точи вријеме
ноћас сам волио дисање нетакнуто
и радовања ко надања

Над јастуком ноћ спава

Ноћас сам волио да ток пожури
да донесе радовања

„Извору на дар” (2004)

Ријеци Тари у завичају

Точи те бистрооки камен далеко
за надохват људске руке
плетење је нестало ко клизање капи
испод разилажења одбија се бјелутак

Цвијетови израсли од зрна у страни
над провалијом дубину слуте
размагљене кише са росом на стијени
бјелином успављују дане

Глуве су пећине кањона дубоког
одваја се тама пропињањем
ријека избацила пјене високо

Зеленим се огледаш с врха
усјеченим немиром пјенуша хладноћа
једино ти недирнута чистоћа водена
испливала лепота постојањем

„Извору на дар” (2004)

Горске очи

Скидају гором зелено и тамно
у погледима познате воде
допире бистрина два горска ока
током тек разлисталог будног потока

Поваздан сенке ликова знаних
оморикама сликају у тами
негде откинут глас с четинара
разбуди очекиваном тишином сањара

Пламте зеленим у дубини ока
све разнеже истинске боје
помицањем површина воде
исписује трајањем лепоту тога

„Извору на дар” (2004)

Ток што точи вријеме...

Изабране песме Блажа Стевановића обједињује наслов “Извору на дар”, а књигу, иначе, чине три песничке целине организоване пре свега по тематској али изражајној сродности. Прва целина “Игра која води” обимом невелика уводи читаоца у песнички свет даје му назнаке и координате овог певања, отвара књигу никад до краја исписану.

Поред обраћања неком незнанцу, далеком и имагинарном сабеседнику, песник ће и себи одредити смер и циљ. “Певај Искрено о свету Корачај смело у непознато”, записаће он у песми прилично непоетског наслова “Надареност поете”.

Кроз ова два стиха исказане су, безмало, не само песникове намере већ и основне поставке. Певати искрено, изворно, неизвештачено, тачно и уз то смело корачати у непознато је карактеристика овог песничког поступка.

Детињство је основна тема овог дела певања а обраћање детету овде је присно и непосредно.

Други песнички циклус “Извору на дар” замишљен је и у многим сегментима остварен као послушкивање времена. “Кроз тишину чујем наше вријеме” каже на једном месту песник. Овај циклус чине песме које славе љубавни занос а и оне које су евокација каквог догађаја.

Трећи циклус “Нарасли изданци” затвара овај избор и у њему су песме које сажимају животна и књижевна искуства, али и песме у којима се, како каже песник, “развијао сан несањани”.

Овај избор сведочи о тематској и изражајној разноврсности песниковој. Он, такође, упућује и на закључак да је реч о песнику који, још увек, смело трага за својим путевима.

Радомир Вуле Бојић (1955-1987)

Неумар

Рано
Раном
Сазидао
Себе

Рањава
Ребра
Крила орлова
Неумар
Зида

Рана
Родила инат
Презире
Неумар
Жив

Рањава ребра
Крила орлова
Родили
Неумар
Зида

„Зацџио ја” (1987)

Неумар II

Нијесам неумар
што гради мостове преко
хоћу уздуж
да премостим
можда се тамо
бијег завршава

„Зацџио ја” (1987)

Туга

Опрости	Опрости
Кажем	Моје се очи
Преко пута	Насмијеше само
Док руком са чела	
Сапирам свјетлост	Када се свјетлост
Поведи ме у сунчано село	На њих слије
Птицама	Поведи ме у сунчано село
И псу овчару	Са птицама
	И псом овчаром

„Зашто ја” (1987)

Неумар сунчаног села

Бојић Радомир Вуле припада младој генерацији пјесника, и то оних пјесника који у стиховима изражавају свој непосредни однос према проблемима егзистенције човјека, увијек на граничној линији између личне исповијести и приватног биљежења утисака, и настојања да у што сажетијој форми изрази свој мисаони однос према процесима живљења и бивствовања, па и властите биографије.

Под мало необичним и исто тако изазовним насловом “Зашто ја”, ова прва Бојићева пјесничка збирка окупља пјесме тематски и обликовно разнолике. Унутар овог шароликог дијапазона први квалитет је чист, ваљан, непретенциозан језик. Бојић је, поетски најдјелотворнији управо тамо гдје је и најличнији, гдје се лирски субјекат исказује неспутано и својим најчистијим, никаквим спољним натрухама неоптерећеним гласом.

Мићун Шиљак

Ратко Станимировић (1955)

У магновењу

Најезди некад сулудо време
када неразум све друго свлада,
судбину људи нељуди кроје
завапим: Боже, где ли си сада?

А Ти си свуда: у свакој твари,
у свакој нити, искри и жици,
ал' не знам зашто, ком' су потребни
ови очаји, безнађа, крици?

У болу увек ново се рађа,
да ли друкчије и може бити?
Процес је сталан, у циклусима.
Ко свих игара везује нити?

„Аурорине блајовијесџи” (2006)

Под оком свевицећим

Од себе никуд не можеш даме,
све се у своме кругу заврти,
и кад настајеш, и кад нестајеш.
Шта бива с душом после смрти?

Тајне скривене тако дубоко:
Да ли нас пази свемоћно око?
Је ли нам судбина унапред дата?
Скрива ли космос далеког брата?

„Аурорине блајовијесџи” (2006)

Аурорине Благовијести

Књига песама “Аурорине благовијести” Ратка Станимировића садржи све што би требало - првој књижи, првој чаши, првој љубави. Ту је и уздрхтало срце и сигурна рука, и јасна мисао и занесена поетска слика, и бритка реч и мекоћа погледа. Пре сложена него противуречна. Песме нанизане као купине на сламчицу убране на некој планинској заравни. Лирика интимна (“Својој деци”) лако се прелива у рефлексiju (“Надања”, “У магновењу”, “Под оком свевидећим”)...

... Мењајући ритам међу песмама, баш као што мења и тематски круг, песник постиже унутрашњу динамику и тако овај мирни књижевни род претвара у узбудљив и неизван сусрет.

Драјан Ускоковић

Доброта као полазиште

... Пишући пјесме Ратко није много држао до форме, упорно је трагао за римом, а веома му је било стало да са мало каже много, што је, уствари, и највећи квалитет сваке пјесме.

Искрено је забринут за судбину српског рода. Не да му ђаво па грди оне који су за то одговорни, али и то чини у оквирина добротe: кад грди као да благосиља.

Обраћајући се Господу, Ратко не поставља филозофско питање зашто се уопште живи.

Кроз своје пјесме он кликује из све снаге генерацијама које долазе, да се не брчкају у плићаку, већ да загазе у дубоку воду и нека бокалима испијају љубав у којој је доброта основ - наискап - неће се загрцнути.

Божидар М. Глојовац

Зоран Раонић (1956)

Како је грађен мост

Брда се на тренутак спојише
и вратише
свако на своје мјесто

Простором пролетје птица
за њом оста
лелујав траг

Прве зиме
стамене леденице
траг са земљом повезаше

Са прољећем леденице остадоше
за љета се окаменише
о јесени са тлом сјединише

Како тада тако и данас

У народу оста вјеровање
да су Мост људи саградили

„Иза бране” (2001)

Свјетови

свијет оних што
мисле да су живи

свијет оних који тврде
да ће бити рођени

и свијет оних за које
вјерују да овдје више нијесу

свјетови су које мора
имати свака за себе

овдје су они које волимо и не волимо
и горе и доље су они што нас прижељкују

смиао свијета је саздан само од жеља
овај свијет да је најмањи дио свијета укупности
и тек у цјелину да се склопи
нашим свијетом постао би

„Око њјесме”

Пријатељство ватре

Ако препознаш тачку

Из које кренула је

Ако успијеш да снимиш

Линију напредовања ватре

И пресликаш криву засићења

И успут посјети

Ону једину звијезду

Ако припитомиш ватру

У круг на четири ћошка

Ако ватра ухвати

Пун плави круг

Ватре ћеш се и огријати

„Иза бране” (2001)

Одгонетање смисла живота

У поезији Зорана Реонића нема мудрог разочарења. Стиче се утисак де песник, без обзира што песник никада не ствара попут научника, полази од животних чињеница. Раонић не пише стражиловску поезију. Он је ближи Васку Попи, посебно када је реч о семантичком слоју његове поезије. Овај песник понекад лиризира, али се никада не либи да у ткиво песме утка мисаоност као пандан лиричности. Песник инсистира на ономе што је људско у људима и што је неспојиво се хаосом у свету. Говорећи отворено о злу, песник свесно чини помак ка могућности да се боље сагледа оно што је добро. Провлачи се, посредно, у поезији Зорана Раонића мишљење да се хаос у свету непрестано понавља и де су метежи нешто што је уобичајено, али да никада нису трајни, јер свет се увек, изнова, хераклитовски, рађа и уређује. Живот људски је подједнако земљска и небеска здела, а земља за коју је човек антејски везан је стварност а не сан из случајних летњиковаце маште. Земља је све оно у шта се човек куне и у шта верује, она је ломљење свих плотова, али земља је и својеврсно исписивање тајних летака свим нашим прецима које треба пробудити и побунити да би нама живима који се гложимо, поручили де смо превршили сваку меру и да смо заборавили да слободу и људско достојанство ваља бранити свим житним амбарима и снагом разума.

Пред нама је књига виспреног, зрелог, плодотворног и интуитивног песника. Песме овог песника, посебно њихова рефлексивност, доимају се лако и остају у нама као снажно и непоновљиво сећење доживљеног.

Славољуб Обрадовић

У кључу модерне исповједности (Изводи)

Сваки добар пјесник успијева да савлада предмет свога сазнања. Он то чини интуитивним путем, што ће рећи кроз матрицу субјекта који предмету даје жељени обол и снагу.

Дакле, поета је центар из кога се покреће тај виртуелни процес творачке сазнајности, у којој лежи богата ризница до тада нетакнутих доживљајних дубина. Раонић своју мисао усредсређује на магновени валер. На оно што се у тренутку зачне и као такво траје као нека врста спиритуалне власти. Како свака мисао има своје латентне одразе, њој је својствено да се вине тамо гдје су једра маште. А машта даје изразу не само енергетске него и ароматске потенцијале. О њима је Раонић водио рачуна, посебно у оним пјесима које се баве темом воде и ватре. Истина, тиме није исцрпено сво сазвежђе тематских кругова. Оно обухвата тему доживљених искустава из свијета завичајне флоре, љубавну тематику и друге. Дакако, не заборавља се ни тема божанске моћи, за чија манифестовања постоји активан узрок, као у изванредној пјесми “Свјетови” у којој се жеља квалификује као облик афективног меморисања егзистенције: Смисао свијета је саздан само од жеља.

Цијела је збирка проткана маштовитим елементом. Све оно што проистекне из страсти, а такав је случај са пјесниковим осјећањем, придружује се заносу маште јер је она најдјелатнија у смислу рађања и трансновања мисли. Ево једног примјера снажног егзистирања маште: “Стајна тачка је ту гдје јесте / А зраци обасјања ће се / Поклопити и чвориште наћи / На мјесту које не докучи нико / Док га духом не би досегао”.

...Раонићева збирка “Око пјесме” замишљеност узима као основно начело продирања у тајне свијета. Оно

што је “изложено” физичком виду недовољно је. Постоји унутрашње око које види ствари иза застора, у нутрини бића. Уосталом, заводљива је премиса да све замисливо постоји чим се замисли...

Жарко Ђуровић

Ненад Цуверовић (1956)

Пјесма

пјесма је	рукосплет
највећа числица	рој кад се
чигра	заокрили сунце
вјесник	завактили рујем
предвечерја	тристопут по стопу
добошар	дане окриљује

„Пјесме” (1988)

Између размака

под сликом свијета	да је небо ведрије
ум каже да нема	у надању кише
нијеме видјелице	погледи чеднији
	осамљеном биљу
лудило за памет	
није отров моћи	зарез у мозгу
зна се да поља	вијек надилази
никад не умиру	за свако вријеме

„Пјесме” (1988)

Тајне времена

да је то вријеме	због њега	све би се знало
или	и зоре	да дани нијесу
сјећање	и трагави	да зоре нијесу
	и поноћи	да мисао моја
ко ми то каже	пресрећу вијек	није
обдарићу га	заканима	времена
ријекама		

„Пјесме” (1988)

Продор у тајне времена

Ових дана изашла је из штампе прва збирка стихова Ненада П. Цуверовића, добитника неколико републичких и савезних награда за поезију. Збирка носи непретенциозан наслов “Пјесме”, помало необичан и неуобичајен, барем кад су у питању наслови савремених књига поезије, који су, напоменимо, скоро без изузетка и вишезначни и метафорични... То, свакако, није “минус” пјеснику, јер сам наслов упућује на привлачну једноставност.

У композиционом смислу збирку чини 27, углавном кратких, на гному сведених пјесничких слика и исказа, сврстаних у три циклуса - Траве, Пјесме као вријеме, Звона. Тако пјесме првог циклуса садрже пјесникова размишљања о тајнама времена (све би се знало /да мисао моја / није / времена), а у свијету звијезда и младих трава, биљега и огњишта... Завичајни мотиви и снови завичајни (тај вишак дана) обистињени су плављим од паучине стварима, које ће нас натпјева-

ти у пјесми која је и уточиште, и јатак, јер вријеме од-
већ брзо пролази и одлази. У таквом склопу околно-
сти и није случајна резигнација - саопштење: “Проћи
ће дани (зваће се мишљу) далеких екстаза”.

Други сегмент збирке веома лијепог наслова “Пје-
сме као вријеме” својеврстан је поетски став и неза-
држивој моћи мисли - ријечи: “Зарез у мозгу (вијек
надилази) за свако вријеме). Оправдана је и бојазан
да незадрживи узмах у одређеној неопрезности не за-
пријети будућности, ако снажни мислилац не омеђи
растом (одређеном границом могућности?) поплаву вла-
ститог крвотока... Отуда и присуство одређеног “талог-
га” прошлости, али модернистички разграђен у суге-
стивној слици мрамора побједника.

Посљедњи циклус “Звона” као да представља одре-
ђени знак за узбуну, али и истовремену негацију сум-
њичавости пјесника Т. Ружевича и шансе будућности
поезије, односно страховања Добрице Ерића како је
све то немогуће прочитати. Страх од пролазности по-
тире радост дјетињства кад “били су дани дуги”, па је
пјесма “највећа числица” којом се вријеме откупљу-
је.

У песми “Црвени божур” Џуверовићу је “успјело”
да постигне и оно што се најчешће назива преварено
ишчекивање, јер је очекивани епски узмах уступио
мјесто лирској медитацији и извјесној дози самодо-
падљивости исказаној у стиху “знак мога (портрет је
времена)”.

И на крају, додајмо и нешто што је и општа карак-
теристика, не само ове збирке, већ и збирки осталих
млађих пјесника - одсуство епског и епске расприча-
ности, упркос чињеници да вријеме и није баш накло-
њено лиризму.

Гојко Божовић

Милко Грбовић (1957)

Чарновање

Опет за нас колац
то баш нешто ново није,
под чије ћу ја окриље,
где ћу сада, Арсеније?

Ко и онда, опет на нас
палацају исте змије,
како јуче, тако данас
пут под ноге, Арсеније!

Огњишта нам запретена,
стрњике нам голе труну,
на која нам сад вретена
судба преде црну вуну?

У чије ће сада јасле
да Марија сина скрије,
кад су наше свеће згасле,
где су лучи Арсеније?

Испијени сумњом истом
одакле смо, ко смо, шта смо?
Док се други ките листом
ми још и не проклијасмо.

Ветар нас ко лако семе
свуд развеје и премеље,
други давно дигли слеме
ми немамо ни темеље.

Рана наша свеболећа
огрезла у живе красте,
шта за ова три столећа
ми не знасмо, а ви знате?

Нити веру нит' неверу
не разлучих вактом овим,
на коме ћу ја северу
да свој усуд одјуговим?

На северу ти се згреја
пред југовом зимом љутом,
где је моја Сент Андреја
да ме греје својим скутом?

Опет нам се видик мути
- и то знано од раније,
опет некуд маме пути,
куд нас воде, Арсеније?

„Пирови ѱоразии”

Вишњићу

Заборау ти си из наручја
наше славне отимао претке
што у доба и псећа и вучја
раскидаше негве и крлетке.

Звучале су речи твоје громке
вучје снаге, душе човекове,
аманети вечни за потомке
путокази светли кроз векове.

Ал' каква то клетва паде на нас
да од друге предени смо вуне,
зарад кога могао би данас
да гудалом заголицаш струне?

Бразде плитке, јазови све дубљи
туђи адет наше душе мами,
с туђим сјајем, место старих зубљи
тумарамо по властитој тами.

Тражећ' неке јевропејске путе,
попљувасмо све наше од јуче,
под туђе се завлачимо скуте
и шенимо ко послушно куче.

Зарад неких сјајнијих тељига
на колена туђину клекосмо
и у славу миротворског жига
рођене се браће одрекосмо.

Не дамо ли огњишта да бране
но да пусте звери да их кољу,
место лека на њихове ране
привијамо облоге са сољу.

Не видимо народ што вапије
нит' лелеке његове чујемо,
од неке смо црвљиве јапије
крвљу своје браће тргујемо.

Кол'ко браће треба да изгине,
кол'ко српских глава преко пања
да свет нама попусти дизгине
и потапше, као знак признања?!

Да ми своје напунимо јасле
а праг братски да се запепели...

Ој, Вишњићу, теби очи згасле
а ми смо у души ослепели...

„Пирови њорази”

Чарновање Милка Грбовића

Данас су ријетки пјесници који попут Милка пишу родољубиву поезију, а оно што је лијепо, по правилу је и ријетко.

За Милка Грбовића Слобода и Љубав нису идеали, већ садржај живота, без њих је живот и празан и пуст.

...Ради тога колективног духа Милко занемарује своје сопствено “чарновање”, не размишљајући о неправдама које се њему лично дешавају - људски их подноси; његове преокупације су опште добро.

Трагајући за одговором на питање зашто је то све тако, не налази одговор који би га потпуно задовољио:

*Је ли њо нечија клењива на нас њала, ња смо најправљени,
како Милко рече, од црвљиве јайице, или смо, не дај
Боже, на сујреб сџали?*

*У чије смо се њо црне мађије сџлели, или Свевицњи
(а само је Њему знано зашџо) њако хоће?*

Милкове пјесме и храбре и опомињу, оне су вапај и крик, у њима су стопљене и жеља и хтјење, оне траже препород, не излазећи из онога што се могућим зове; оне су императив у коме нема дилеме, оне су тачка кључања у којој попут Феникса треба да васкрсне Српство у свој својој достојанственој постојаности.

Божидар М. Глојовац

Има нешто...

У своје време рецензије су уведене како би поуздани људи могли да увере надлежне органе да се не брину и да у књизи која се објављује нема ништа.

Пошто се још увек нико није сетио да рецензије укине, рецензенти би сада ваљало да увере читаоца како у рукопису који се објављује нешто има.

Одиста, ретко сам пишући рецензије у најновије време био уверенији да у неком рукопису нешто има као што је то случај са “Пировим поразима” Милка Грбовића. А то нешто је можда највише што може да има у првој књизи једног новог песника, с којим заједно делим ризик за његов излазак пред читаоце који ову моју реч могу лако да провере.

Маиџа Бећковић

Душко Боровић (1959)

Потеци

Тихо
иза мене
потеци
у вријеме

Напиши на крилима
најтише
цвјетовима
закити

Још тише
понеси
у напртњачи
одласка да се сјетиш

Понашај се
као никад више
као никад тише

„За твој дан” (1996)

Никни више

Никни више
да проникнеш

Свјетлост
да се види
са сунца
птице
да се огледају
у лету
да ти не буде жао

Што ти на пут стане
са отпоздравом прођи
може да се деси
да те ослове именом цвијета
да те запамте
у сјенкама се не смијеш изгубити

„За твој дан” (1996)

Само ти

Само Ти смијеш
цвијет да убереш
несташна да будеш
звјезде да скидаш

Само Ти знаш
да си свјетлост
и да трепериш плесом
других боја
да ноћ претвараш у зору

Само Ти можеш преко сјенке
И преко свијетла
везену душу да имаш
нада да будеш
јутро да те узима
увијек недостижну

У Теби вријеме
не зна анатеме
ако си ријека ријека си
ако ниси
птице су изгубљене дуге
дубоко залеђене у теби
јер само Ти смијеш
јер само Ти знаш
јер само Ти можеш

„За њвој дан” (1996)

Непрестано мијењање

Душко Боровић се, седам година послње збирке инспиративног наслова “Снови и синови”, јавља новом збирком симболичног наслова “За твој дан”.

Ова збирка показује Боровићеву пјесничку зрелост, језичку чистоту и богатство, дубоку мисаоност и осјећајност. Инспирацију за своје пјесничко виђење свијета и његових проблема Боровић тражи и налази у вези садашњег и прошлог, из које произилази наговјештај будућности као искра која разбија таму садашњег и наговјештава дане радости и среће, којима пјесник тежи и у које вјерује: “рођенданска пјесмо у тражењу сјаја / потеци никни више / уз осмијех и утисак над сузом”.

Пјесниково истанчано осјећање љубави долази до изражаја у пјесми “Само Ти” која плијени душу читаоца снагом и дубином исказаног осјећања: “само ти знаш / да си свјетлост / и да трепериш плесом / других боја / да ноћ претвараш у зору”. Оно што је посебно карактеристично у понуђеном рукопису то је жеља да свјетлост тријумфује над тамом, да је сјај увијек претекне, испред ње буде. Јер, за пјесника Боровића увијек “Напријед су опроштаји”.

Посебном снагом поетског израза, његовом лакоћом и лепршавошћу, ритмичношћу стиха и снагом поруке издваја се пјесма “Снови синови”. Она се лако памти иако је присутна игра ријечи која пјесму чини, понекад неухватљивом, али складно сложени ђердан ријечи у снажну поруку постаје веома брзо, и веома лако, плијен читаоца.

Слична јој је и пјесма “Потеци” која се лако памти и радо рецитује.

Понуђени рукопис се одликује разноврсношћу мотива, свјежином израза, музикалношћу стиха и симболиком, коју, често, тешко дешифрујемо али када то

урадимо богатији смо за једно велико сазнање.

Попут Пола Валерија Боровић тежи за оним што је непрестано у моћи мијењања, и зато безгранично трајно. И он се, као и Валери, дотиче живота али се у мислима увијек одваја од њега и тражи у себи себе савршенијега и суштинскијега.

Момчило С. Бојовић

Баја Цаковић (1960)

24.

Пијана киша
надире кроз дугу

свест је у сну
срце у мору
Облаци машу белином

Ветрови југа
доносе пожар

И зид се топи
надире љубав

Мисли су у чежњи изгореле

Од ветра и сна
гори галаксија
ватрогасци имају
данас слободан дан

Срце се предаје ватри
И све је у ватри
живот у сну

низ облак продиру вене
У срцу југ и небо

„Повраћак јују” (1988)

20.

Југ незадрживо надире у вене
Дрвореди машу пролећем
Небо сном

Дозива љубав
Млечни пут
Срце мирише на сено
Из рукава долази ватра

Југ дарује ватру
Ватра сан
Сан небо

„Повраћајак јују” (1988)

Сан о књизи Песме о сновима

Гледа ме мило из прашњавог књижарског излога
Са пластифицираних корица њен наслов мами
Да ли су то песме стварно рођене од звезда и од Бога
У једном апокалиптичном добу и стравној осами?

У сваки њен стих сишле су звезде
Небо из сваке речи Из слова пева
Те мисли желе по бескрају да језде
Ношене снагом искомског сновосева.

Критичари кажу да има топлине Али и наиве
Проналазе ту још много чега
Изгледа да не знају да то моји снови живе
И да је књига заправо покушај бега.

Из прашњавог излога она ме умилно гледа
Као да ме љуби и каже ми хвала
Она је само откуцај непојамног недогледа
И дуго сневаних Опојних идеала.

„Песме о сновима” (1998)

Сажимање и распрскавање форме

...На фону Џаковићевих стихова препознатљива су искуства различитих поетика, од оне која иде ка сажимању и саображавању израза до оних који иду на распрскавање форме на разигравање језика. У тону његових стихова местимично је препознатљив и подигнут естрадни глас. Само је питање дана када ће крв да изгори и слични стихови што потврђује да он није певао на једној жици.

Џаковић, дакле уме да мири и приближава искуства различитих чак супротстављених поетика и то је, свакако, једна од врлина овог рукописа...

Драгомир Брајковић

Извод из приказа

Бајо Џаковић је пјесник у којем као да пирују неке паганске страсти за летом, одвајањем од “пијане земље”, асфалта, бетона из “Којег расте” и коначности људског битисања. Из његових стихова избија жеђ за васионом која “дозива” и “изазивачки маше”, за галаксијом за коју се “око закачило”, за небом које “очајнички дозива”. То су немири наоко заробљеног срца иза прозора облакодера, који у поетским сликама бјеже од збиље према небу, у висине, “где своје двери шири бескрај”. То је лирски “повратак Југу”, одакле “полазе све стране света”, одакле дувају “жути ветрови” и “доносе пожар”.

Изет Мунисахић

Магда Безаревић (1970)

Ја сам пјесник

Ја сам усамљени, издубљени сан
у коме се губим или се трудим
да се изгубим.
Ја сам умор непомичног огледала,
ја сам прашина музеја
и свака ноћ брижљиве несанице
Ја сам пепео радости,
круг без почетка и краја
заборављени датум.
Ја сам све оно што су ми испричали филозофи
и случај и судбина.
И глас и пустиња.
Ја сам незамислив бол.
Не могу да створим ништа ново,
испредам и опет испредам исту причу,
понављам већ понављани стих,
осјећам исте ствари у исти мах,
угњетавам вријеме.
Ја сам страх од љубави,
ја сам љубав до сржи,
ја сам сјенка вјечности.
Сваке ноћи строгост лавиринта,
сваке ноћи иста мора.
Моја срећа или несрећа су безначајни.
Ја сам пјесник.

„Испричано ћуињом” (2002)

Колико

Колико измишљених прича,
сурових истина, скитања,
колико таксија, кафана,
жена у колицима, дјеце у лудилу,
колико изгубљених паса међу облакодерима,
цигана,
колико искривљених огледала,
закопчаних мисли, лажних узбуна,
колико бестидних улица,
јавних паркова, заробљених година,
колико закопаних жеља, стрепњи,
колико бола проклетих судбина,
колико покрета, падова сувишних ријечи, суза,
колико тријумфалних похода
и уцвијелених враћања,
колико сукоба, свађа,
колико сјенки, утвара, крви, вина, заблуда,
колико започетих мостова, чекања, превара,
колико опроштаја, страдања,
колико затворених врата,
зобрањених пролаза, ћутања,
колико изгубљених поклона,
страхова, колико кајања,
колико прекасних питања и прераних одговора,
лагања,
колико гријехова, издаја,
и колико у свему томе
мене и мојих страдања.

„Исјеричано ћуињом” (2002)

Далеко од заборава

Твоје руке у песку и додир врео као ватра
гитара крај мора и лето
ја у твојим очима у твојој души небо
у нама љубав
сети се узми ме као талас камен
као сунце зору
заборави тугу не уплићи је с буром
биће јача
ови снови што још увек трају
не дај да изгубе давнашњи сјај
биће ми тешко да се будим с кишом
опет ме воли као некада
да осетим јутром мирис соли
понеси ме далеко
далеко од заборава

„За све сате” (1991)

Љубавна руковет Магде Безаревић

Наша завичајна књижевна баштина обogaћена је још једном пјесничком збирком са љубавним мотивима. Ријеч је о књизи “Испричано ћутњом” наше суграђанке Магде Безаревић, која се књижевној и читалачкој јавности представила још 1990. године првом збирком пјесама “За све сате”. Иако је по пјесничком изразу и садржају ријеч о љубавној поезији, стихови су прожети изазовним мисаоним и филозофским поимањима животног мозаика. Кроз призму љубавног осјећања она продире у оне дубине унутрашње стране личности, чије трагове налази у својој души на сјетном путовању у бескрај.

Магда Безаревић је заљубљеник у поезију још од средње школе. Своје стихове објављивала је у омладинским листовима и добијала награде и признања. Наступала је на неколико књижевних манифестација. Један велики пјесник рече да су љубавне пјесме привилегија духа човјека који не признаје да је пролазност неминовна. Надамо се да љубав за Магду неће бити пролазна и да ће, поред кошарке као велике љубави, поезија бити њена трајна љубав коју је овом приликом “записала ћутањем”. Послије ћутања опет ће бити ријечи.

М. Јокнић
„Пљеваљске новине”, 16. 9. 2002.

Гојко Божовић (1972)

Кућа једна

Има кућа једна
Што нас чека
Мрежу плете
Око глава
Домара нема

Срце на праг
Истурила
Нуди залогаје љубави

Дане откупљује
Чему и зашто
Сама остављена

„Подземни биоској” (1991)

Провинција

Гуске су спасиле Рим
Квазимодо Париз
Провинцију нико се спашава

Газе је
Случајни пролазници

Она
Не гаји цвијеће

„Подземни биоској” (1991)

На крају

Снимак сопствене смрти
Понеси умјесто сваке касете
Умјесто кошуље и
Четке за зубе

Не гледај друге филмове
Осим филма у којем играш

Не љуби друге диве
Изузев своје бивше сјенке

Почиње подземни биоскоп

„Подземни биоскоп” (1991)

Подземни биоскоп Гојка Божовића

Божовићеву појаву на пјесничкој сцени оивичава једно, све више распламсавајуће, критичко-кризно вријеме испуњено сукобима...

Све те негативности рано су “прокрвариле” Божовићевим пером који

жели да се што преданије укључи у ту борбу, да подвргне критици све те подвале и исмије их, како би рекао Н. В. Гогољ “о једном трошку”. Пишући афоризме и израђујући свој први и мукотрпни хлеб, он је убрзо навукао на себе гњев недобронамјерника, али насупрот томе и бодрење од оних који су га прихватили и овјенчали првим наградама. Међутим, ововременска судбина као да је све више увеличала ово “страшно дијете” у себе, ишла је још даље да се поигра са њиме до краја. Убрзо му умиру оба родитеља и њего-

ву кућу пуни самоћа и сан малолетне браће и сестара. Али пјесник не доживљава клонуће у тој борби за животни опстанак.

Скоро репортерски брзо, на рушевинама скрханог дома, овај млади пјесник проговориће храбро и грцаво о трагедији која је свуд околно, у њему самоме. Кроз циклусе ове збирке и кроз тај подземни биоскоп он тражи пријатељство, жели да развије тај филм страдалништва и смрти у којем су исказања тако чита. Те асоцијације најоучљивије су у пјесмама: “Драги наши”, “Киша у костима”. “Она није умрла”, “Пред смрт”. “Послије смрти”, Ова рупа”, а нарочито у пјесми “Кућа једна” која је болна до нирване:

Према пјеснику сви извори смисла затрпани су. У овом муку времена потискује нас самоћа. Она се све више уопштава. У другом углу стварности читава се један општи минут домовине. Близу и свуда око нас су излози “новог спота најновијег оружја”, а ехо домовине пјесник тражи у надахнућу претходника који су је зацртали: тамо далеко... Кроз голготу ослободилаца, домовина је испуњена покличом копања рака, трубама, водом...

У ситуацијама које се погоршавају, пред таквим стањем сјутрашњице, пјесник ипак остаје будан. Он је горд као и “народ који воли да умире” и та борба неће бити узалудна! Ту своју патриотску снагу пјесник види у снази гробова, који су перманентно наши, његов пркос као да је усмјерен на обрачун до једног уразумљења, људског благостања, праведности.

Татјана Појовић

Хасена Луиновић (1973)

---

* * *

Прекрижени стихови,
погрешан склад,
идеја ми само ријеч
хаотична мисао
неаргументована критика више,
а сада за себе времена имам
Без сна, у тишини
имам себе у дангуби
читам прекрижени стих

Инспирација вене
допинг за неуспјехе,
безброј прекрижених стихова
Као да говорим о атомима
ситније од најситнијег
исувише далеко и мало

не могу ни подијелити с неким
Без задовољства
читам прекрижене стихове
у дангуби

Овог пута би да прескочим самоћу
и маштање је постало монотono
хоћу заиста да је прескочим
а нико, не обраћа пажњу на мене,
ни у машти ни на јави ни у сну

„Прозојоја” (1997)

* * *

у осами, када мисао крене
и разнесе бивши дио живота твог
схватићеш, да ниси био у праву
онда када ниси пјевао

„Прозойоја” (1997)

* * *

Проткано маглом зимско јутро,
рано буђење од прејаког кашља,
прва кафа и цигарета, прије умивања
утисак сна

Још увијек сам птица
гдје да одлетим, гдје је топлина?
Касно је,
мразеви стежу
магле бујају
само ми мисао полетјела
жељна топлина и љета
тражи ватре и немире драге
а напољу зима
магле, магле,
и мраз

Жеља ми на Христовим мукама
можда васкрсне у прољеће

„Прозойоја” (1997)

Прекрижени стихови

Прва пјесма у рукопису Хасене Луиновић носи скоро у себи мото читавог рукописа: У осами када мисао крене / и разнесе бивши дио живота твог / схватићеш, да ниси био у праву /... Дакле, преокупирана пјесникиња реминисцира и час: најљепше је вољети на трен/ да би у истој пјесми рекла: Не желим само да се сјећам... те тако ће остављати читаоца да се саживљава или не саживљава са пјесникињом. А тако и раде прави пјесници - не треба све рећи, треба рећи толико и тако да читалац се сам може да нађе у стиховима, да осјећа као да су његови. Тако ће права поезија заживјети. Прекрижени стихови / погрешан склад, / узвикнуће пјесникиња, јер свакако, осјећа да пјесма мора да је пријемчива. Свој унутрашњи немир, рекао бих, сталожени немир излива кроз слободне риме које имају хармоничан склад. Тек као да су писане у најсавршенијој форми класичног стиха. Таква ритмичност стиха постигнута је саглашавањем широко емоционалног доживљавања и исказа пјесничког за кога нема тајни, рекло би се по мотивима ових пјесама...

Др Радисав Цуверовић

Драган Палдрмић (1974)

---

* * *

Ја сам тај који је ходао
бос по пустињи за мудрим народом
друге од себе вјешто бранио,
и нисам се одмарао
одмарала су стада, а ја сам их хранио.

У потјеру за временом
дивље сам трагао
с вјетром се играо, са змијама спавао
и нисам варао
варале су звијезде, а ја сам их сањао.

Умјесто вина пјесме сам сипао
знале су да их чаше које сам дизао
и нисам крао, и нисам украо
краве су ријечи, а ја сам их ћутао.

И био сам кад сам се калио
постао камен, захуктали пароброд
према праведном нисам гријешо
и нисам плакао, ни сузу пустио
плакале су звијери, а ја сам их тјешо.

На крају паде Мјесец, ја сам га држао
претешки терет на грудима ме пржио
и упркос ватри нисам се јадао
јадао се свијет, али ја сам страдао.

* * *

Хајде да одложимо свитање,
и овјековјечимо
моје пјесме и твоје додире
у ћутање које покреће наше руке
кад дојади чекање и питање,
за почетак жетве, за плодне откосе
за мирисе који зову на мирење.

Не преспавајмо ноћ
ако се желимо срести на пола пута
без почетка и краја, без слутњи и немира
ван џунгле пластичног сјаја
и одјека што као музика мами
кроз пијане сјене неразговјетних дана.

Не спавајмо и не питајмо
шта нас чека следећег дана
и што нас вријеме као јабуку полови
кад загњуримо очи у мисли,
јер лажу, од малена нас лажу
да смо ћерке и синови једнаки
и да нас воле богови,
а ми сами и ничији
спрам вјетра и његових вртова
три пут гажени, три пут рођени.

Одложимо свитање и саберимо
твој страх и моје кораке
у рађање што изнова почиње
кад дојади живљење и писање,
за почетак жетве, за плодне откосе
за мирисе који зову на мирење.

* * *

У почетку, мишљах, иће ће то лако
кад оплодим самоћу стихове ћу рећи
и онако без реда, наћи ћу већ папир
да охладим чело и немирну главу.

И крену тако, без уздаха и суза
игра сакривена од погледа туђих
помислих: Боже, па то може свако
једну ријеч овде, један узвик тамо.

Не, нисам знао за ниједну тугу
облак би ме кришом однио далеко
и сипао би слова са небеског лука
а ријечи би се саме слагале у дугу
уз непрестани шум разголићених мисли.
А мисли нечујне, мисли расуте
по крововима скачу, суве и покисле
неке заводљиве, неке нестварне
дању поспане, ноћу стидљиве.

И мишљах тако, ни слутио нисам
док једног прољећа не сазнах горко
да је ријеч оштрица, да је превара
да ме страст полако витког прожима
да пуца у костима ко шљива презрела.

Не, нисам знао да сам слуга покоран
да морам да се правдам пред својим дјелима
одговарам пред мислима,
пред мислима и ријечима
нисам знао и неук био сам.

А кунем се хтио сам
само да пишем онако без трагова

без мудрости и порива,
ноћу кад бдијем да се играм ријечима
без замки и отрова,
а сада пао сам
прилежем па ћутим, држтим и осмишљам
приклањам главу кад пјесма дозива
па се разливам без тајне и поноса.

Аида Скорупан (1976)

---

* * *

Кад се зарумене моје трешње
и јутра постану ведра и бела
нећу више писати поезију

Да заборавим грех
и смртност тренутка
кад је срећа додирнула дно

Сва острва су освојена
и кулисе одавно постављене

Радост никада неће умети
да пева песму
од које ће утрнути
и срж у кичменој мождини

Маштаћу о том трену
Сањаћу бела јутра
и беле вранце на ветру
Да заборавим једног дана...
Ако се икада зарумене моје трешње...

„Кад се зарумене моје трешње” (1995)

* * *

Познати су ми ови звуци...
прсте су моје водили
кад сам волела до огњева
и клела до бесмртности

Како се врати тренутак
да га проживимо опет
кад знамо да је прошло

И већ помислих да посустајем
да не могу више
али чух ту мелодију...

„Кад се зарумене моје ѓрециње” (1995)

* * *

Понекад се уплашим сна
и таласа над реком
ветра што ми мрси косу

Понекад се уплашим лептира
кад залепрша крилима
да одлети на други цвет
и речи се уплашим да не заболе
и самоће
и жеље

Уплашим се и седнем да напишем стих.

„Кад се зарумене моје ѓрециње” (1995)

* * *

Најлепше су нам оне речи које не разумемо!

„Кад се зарумене моје ѓрециње” (1995)

Бојана Радојевић (1976)

Телефон ћути

Прва јутарња кафа.
Телефон ћути.
Ципеле уморне
од прошетане ноћи,
дремају крај
затворених врата.
Телефон ћути.
И горки залогаци
бајатог хљеба
над рашчупаним јутром.
Телефон ћути.
Навика да зором
умивам воду
да схвати.
Телефон ћути.
Уморни зидни часовник
Избијање деветог сата.
Телефон ћути.
Јецање очију
подбулих од плача
и сенке непроспаване ноћи
претрчавају преко
замишљених вјеђа.
Телефон ћути
Сломљена одјећа
згажена по поду
а телефон и даље...
само ћути...

„На ујлу моја ојледала” (1995)

Оче наш

Руке су ми,
за молитву склопљене,
и мисли узалуд
Богу упућене,
узалуд ме кољена
од клечања боле,
и узалуд се очи
склапају док моле;
узалуд су била
сва страдања,
и узалуд су била
сва надања,
јер нико не гледа
усне док се мичу,
и изговарају преклињући:
“Оче наш...”
Залуд су сузе
препуне вере,
згажено је једно
недужно срце
ноге залуд траже
познате стопе,
и срцем залуд круже,
непознате ноте,
док молитва тихо,
са леденом језом,
одјекује душом
са неким опрезом,
нико не гледа
усне док се мичу,
и изговарају преклињући
“Оче наш...”
Ничему не води
циљ у игри,

залуд крв
у жилама ври,
тело ме боли,
дрхтавица прожима,
и узалуд тамјан
собом лута,
јер нико не гледа
усне док се мичу,
и изговарају преклињући:
“Оче наш...”
Вриштим у себи,
у глави ми хучи,
ничему не воде
стазе све,
узалуд стежем
крст у руци,
узалуд кандило
пред иконом палим,
и залуд очај
шара по зиду,
јер нико не чује
мој крик у ноћи,
док дозивам апостоле
и преклињем Бога
“Оче наш...”
Тишину нему,
прожету тугом,
опара неки,
нечујни дах,
то мора да је,
срце из груди,
понављало моје:
“Оче наш...”

„На уїлу моїа оїледала” (1995)

Мотивска пробирљивост...

...Рукопис пјесама “На углу мога огледала” најављује даровитог пјесника и судећи по изражајности и већ формираног по особености стила и израза и мотивске пробирљивости. У ствари, мотивска преокупираност најинтимнијих људских осјећања преовладава у овим пјесмама, што је и схватљиво за тај узраст. Необичност израза и богаћење израза новим значењима и рјечима омогућавају да се пјесникиња занесе толико колико је то пјеснику могуће. Такви су, рецимо, врло допадљиви стихови у пјесми “Телефон ћути”: “Ципеле уморне од прошетане ноћи”, или рецимо из исте пјесме: “Сломљена одјећа згажена по поду”... Рјетко налазимо овакве стихове код пјесника који почињу да пишу...

Др Радисав Цуверовић

Јања Раонић (1987)

Порука

(увијек најбољим другарицама Мају и Мају)

Поред привременог лудила,
Пришиле су ми хистерију,
Посесивну компулсивност,
Припадништво некој секти,
Магијску дјелатност,
И још толико тога,
Само зато што одговорно тврдим
Да снијег јаче одјекне када
Падне са моје петоспратне
Него њихове двоспратне зграде
(ако је то уопште зграда).
У даљем покушају атентата
На моје скромно исказивање мишљења,
Оптужују ме за својеврсно испирање мозга
Коришћењем најсуровије методе зване
ПОЕЗИЈА.
По завршеном наступу обавезно кажу:
“Било је дивно, а сад пређимо
на неке веселије теме”.

„Пенелоја у транзицији” (2005)

Уоквирени жал

Иди и стопи се са мноштвом сивих и бијелих пруга,
За вечерас буди ми Прометеј,
Не бој се јака што одзвања подножјем велике планине
И немој у очи гледати птице

Заобићи караване и похлепне трговце звијездама,
Обећај мајци да ћеш вратити јој руно.
Још само вечерас буди ми Прометеј
Не дај да ми тијело у изгнанству пјени
Донеси онај наш стари кондир вина
Да сјетим се мјеста
Гдје смо тугу претварали у пејзаж.

„Пенелопа у њранзицији” (2005)

Затишје

Видим,
Горе на врху брда
Како камен на камену стоји
И чврсто стеже завјет
Којим треба да испуним
Бесконачност раширених руку,
Дати се утроби сна
Што ми похара ноћ.
Вила горска и вила морска
Нешто шапућу кроз вјетар,
Мислим,бура ће.
Помно сакупљам дрвца за огријев
Слеђене ми душе,
Плетем нешто у прилог Пенелопи
И затварам врата града
Пред најездом малих црнаца.

„Пенелопа у њранзицији” (2005)

Поетски захвати на отвореном срцу

Пенелопа у транзицији открива неочекивано формиран и емотивно обојен веризам, у којем ће се преламати дух времена, “поднебља”, митолошких предложака. Иако неоптерећена литерарном традицијом, цитатима, дијалогом са претходницима, поезија Јање Раонић, поигравајући се митолошким обрасцима успева да митолошки преобликује сопствену реалност. Пенелопа, Прометеј, Еуридика, Посејдон, сирене, креативно прожимају Јањине митове о Пљевљима, Брезници, петом спрату, различитим топосима емотивних искустава. Иронијски модус поезије Јање Раонић, опет, биће отворен за једно “тотално” подривање целокупног културног миљеа, за первертовање смисла самог песничког субјекта или метатекстуално подривање саме поезије, јер, лаконски опомињу стихови Јање Раонић, после поетског “мишљења” увек треба прећи “на неке веселије теме”.

Иако нас понављања одређених реторичких образаца подсећају да је реч о изузетно младом песничком гласу, “Пенелопа у транзицији” нас из стиха у стих заводи као што то чине стихови великих мајстора поезије. На почецима, надамо се, озбиљне песничке каријере, поезија Јање Раонић чини оно што смо и сами заборавили да поезија треба да чини, а што историјски и етнички већ увелико чинимо - како ће Јања Раонић рећи - “Најбезболније захвате / На отвореном срцу”.

Драјан Боцковић

Из нових предања

“Пенелопа у транзицији” Јање Раонић изненађује свежином песничког гласа, песничког пројављивања. То је књига у којој ова одважна представница нове генерације настоји да спере горчине и боли пораза непосредно минулог времена, да успут верно наслика обресе свог Балкана и свих наших празнина и непостојања, црне шуме и црвене (отровне) печурке. Ипак, она решење и излаз не види у присилној урбанизацији, већ у свеобухватности Слободе, Природе и Срца. За почетак Јања Раонић скромно жели да путује Таром све до Црног мора, а онда већ и ж’орао и стијена недокучиви погледима, додирима и ријечима... Пенелопа Одисејева и Хомерова није била дакле само чекалица већ и верна свим тим путевима и лутањима, баш као што је то и ова “у транзицији”, и зато обе у песму уђоше.

У Београду, јуна 2005.

Мома Димић

Жељана Андрић (1988)

Кораџи

Ноћ је.

Стојим на месту где се
укршта мноштво разних путева.
Сама сам као лист без цвета,
као непомићна сенка, као ноћ.

Испред мене широки плочници и булевари
углаћани и усијани
од сребрних одсјаја месечине,
и капи јесење кише ране.

Корачам тим осветљеним тлом
што на јесен мирише,
нек уличне светиљке обасјају
тај непрегледни свод
и нек киша над њим плеше.

И у свој тој хармонији ноћи
неприметно ћу проћи,
баш као залазак сунца
бићу и од њега тиша,
и неће знати нико
јер моје кораке опрала је киша.

„Кораџи” (2002)

Само она има времена за све

Она је цвет
који не вене,
доста љубави
има за мене.

Она је прича,
прича без краја
она је дама
љубави и раја.

Она је вечерње црвенило неба
она је сунце
које ми треба.

Очи су њене топле и благе
- и док ме с чаробним
осмехом на лицу гледа,
из њих бдије чудна светлост,
чудна светлост боје неба.

Она је лепа као бајка,
знате већ ко је
то је-
твоја мајка.

„Кораџи” (2002)

Моја мајка

Она је сунце
које вечно сија
она је моја
амајлија.

У њеном срцу љубав цвета
с њом се светлост рађа,
у њеном свету не влада сета,
она је љубави лађа.

Блистави јој осмех краси лице
свеже као капи росе.
Родитељским оком благо ме гледа,
а низ образе јој висе
увојци плаве косе.

Она је светлост која се не гаси
код ње је врлина свака,
лепота јој зари лице
то је-МОЈА МАЈКА.

„Кораџи” (2002)

Самоћа и болећивост према мајци

Ако се по јутру дан познаје - онда треба рећи да Жељана Андрић долази да својим стиховима означи даровиту литерарну принову чије расцветавање тек престоји. Њена књига "Кораци" то недвосмислено наговјештава. Њој се омакло да напише неколико пјесама којим би се могли порадовати и афирмисани пјесници:

*Сама сам као листи без цветиа,
Као нейомична сенка, као ноћ.*

То су стихови из прве строфе у пјесми "Кораци". Такав контрапункт појавности у четвртој строфи исте пјесме наставио је тај крик адекватним садржајем:

*И у свој њој хармонији ноћи
Нейримијетно ћу њроћи,
Баци као залазак сунца
Бићу и од њеја њици,
И неће знаћи нико
Јер моје кораке ојрала је кица.*

Наравно, има ту и неравнина, дескриптивних строфа и патетике, али то је тај неизбежни вакум који се на старту догађао и највећим писцима, а Жељана Андрић се налази на раскршћу између слободног и везаног стиха.

У вредновању мотива Жељана Андрић је нашла праву мјеру ствари. Она је за разлику од многих црногорских пјесника мајку умјесто оца ставила у центар збивања:

*У њеном срцу љубав цветиа
С њом се свейлост раћа.*

*У њеном светију не влада сеиша
Она је љубави лађа.*

То су стихови из пјесме “Мајка”, а у пјесми “Само она има времена за све” са још већим жаром потврђена је оданост према мајци и њеној божанственој љубави. На другом мјесту по значењу нашли би се мотиве везани за завичај и патриотску лиричност. А даровитост која тако почне не може оманути. Пјеснички диктат Жељане Андрић, без претјеривања, зракнуће новим књигама као једно сасвим ново име које наставља пјесничку кантилену Десанке Максимовић и Василије Томичић.

Љубислав Милићевић

Аутори и њихова значајнија дјела

Богомир Аћимовић Далма (1899-1963)

Богомир Аћимовић Далма, пјесник, вајар и сликар, рођен је у Пљевљима 1899. године. Од 1916. године живио је у Француској, гдје је и умро 1963. године. Објавио је на француском језику “Југ... земља љепоте”, дјело које је наградила француска Академија наградом “Гонкур”. Његову збирку пјесама “Звонко цвјетање младости” 1922. године рецензирао је пјесник Иво Војновић. Збирка пјесама “Очи вјечности” објављена је 1945. године у Лондону.

Душан М. Грбовић (1908 - 1945)

Душан М.Грбовић, пјесник, рођен је 1908. године у Мељаку, општина Пљевља. Учио је учитељску школу у Ужицу и Београду. Као напредни учитељ и интелектуалац хапшен је и мучен у фашистичким логорима. Умро је 1945. године у логору у Јасеновцу. Постхумно му је објављена збирка пјесама 1976. године под називом “Немири”.

Изет Садагић (1918 - 1994)

Изет Садагић, пјесник и просвјетни радник, рођен је 1918. године у Пљевљима. Послије завршене педагошке академије читав радни вијек провео је у просвјети. Објавио је збирке пјесама “Вражје језеро”, 1986. године и “Горске очи”, 1988. године. Умро је 1944. године у Зеници, гдје је и сахрањен.

Миодраг Јанићјевић Мишо Злодолац (1922 - 1997)

Миодраг Мишо Злодолац, пјесник и новинар, рођен је 1922. године у Пљевљима. Завршио је трговачку академију у Сарајеву. Објавио је збирку поезије “Разго-

вор са Злодолом” и збирку “Трагови постојања”. Живио је и стварао у Београду, гдје је и умро 1997. године.

Мирко Вранеш (1925)

Мирко Вранеш, књижевник, публициста и новинар, рођен је 1925. године у Глисници, општина Пљевља. Завршио је Вишу школу политичких наука. Обављао значајне функције: директор “Побједе”, главни и одговорни уредник ИП “Култура” у Београду, предсједник МРЗ и главни и одговорни уредник часописа “Мостови”. Значајнија дјела - поезија: “Боја тишине” (1961), “Путеви и неповрати” (1972), “Свемир без моста” (1979), “Куда ћеш у пролазу скитачу” (1994), оглед “Кошмарни свет” (1999.године)...

Члан је Удружења књижевника Србије. Живи и ствара у Београду.

Мићун Шиљак (1931 - 2007)

Мићун Шиљак, књижевник, рођен је 1931. године у Пљевљима. Послије завршене музичке школе радио је као наставник музике у више школа све до пензионисања. Значајније књиге поезије: “После ћутања” (1974), “Амајлија” (1975), “На изворима жица” (1979), “Биљег” (1981), “Бонаце нема” (1982), “Временово” (1986), “Љуте стране” (1992). Проза: “Горка” (1989), “Необавезни мемоари пјесника” (1996), “Снијег пада по Пљевљима” (1998), Збирку хаику поезије објавио је 1997. године, а збирку поезије “Осми Влашић - избор и нове пјесме” 2001. године. Био је члан Удружења књижевника Црне Горе. Умро у Пљевљима 2007. године.

Милић Ђековић (1931)

Милић Ђековић, пјесник, рођен је 1931. године на Лиси код Андријевице. Завршио је поморску школу. Писао је поезију, прозу, а бавио се и новинарством. Објавио је збирку поезије “Кроз сазвежђе тумарам” 1986. године. До 1998. године радио је и живио у Пљевљима, затим у Београду гдје је и умро.

Бранко Радошевић (1932 - 1998)

Бранко Радошевић, просвјетни радник, пјесник и публициста, рођен је 1932. године у Оџаку код Пљеваља. Завршио је филозофски факултет у Београду на групи за педагогију. Објавио је низ радова и књига из области образовања и школства. За живота је објавио збирку пјесама за дјецу “Мали ловац” 1996. године. Постхумно му је објављена збирка пјесама “Тврда капија” (2002. године) и књига “Школе у пљеваљском крају до Првог свјетског рата” (1999. године).

Бошко Пушоњић (1934 - 1986)

Бошко Пушоњић, књижевник и новинар, рођен је 1934. године у селу Црљеницама код Пљеваља. Филозофски факултет завршио је 1959. године у Београду од када се бавио новинарством. Поезију и есеје објављивао је у бројним часописима и листовима. Поезија превођена на неколико свјетских језика, а репортаже заступљене у читанкама и другим уџбеницима. Објављене књиге: “Време у звезде расковано”, пјесме, (1967), “Звезда над Злодолом”, пјесме (1971), “Коначишта времена”, пјесме(1971), “Балада о Пиви”, пјесме (1973), “Црна Гора изблиза”, документ, проза, (1976), “Љубишња”, пјесме (1978), “Од Обода до Су-

тјеске”, документарна проза (1979), “Нордијка у Тари”, пјесме, (1980), “Заум-пољем Тара тече”, поезија (1985). Постхумно: “Тара, лепотица света” (1987), “Младост Јабуке” (1987), “Неуништиви народ” (1988). Живио је и радио у Подгорици, односно Титограду гдје је и умро 1986. године.

Милица Павловић (1934)

Милица Павловић, књижевник и новинар, рођен је 1934. године у селу Добри Нудо код Жабљака. У Београду је студирао свјетску књижевност. Био је дописник Побојде из Пљеваља, а у Подгорици новинар у истој новинарској кући. Био је на специјализацији журналистике у Риму, боравио у многим земљама Европе. Сарађује у више листова и књижевних часописа. Значајније збирке пјесама: “Вретено времена” (1968), “Чиста страна” (1974), “Млади снијег” (1982). Пјесме су му превођене на стране језике и уврћене у више антологијских избора. Живи и ствара у Подгорици.

Богдан Џувер (1936)

Богдан Џувер, књижевник, рођен је 1936. године у Ограђеници, општина Пљевља. Породица се, у вријеме колонизације 1946. године, доселила у Сивац, гдје је завршио основну школу и нижу гимназију, гимназију у Сомбору, правни факултет у Београду. Радио је у правосуђу и као управник Градске библиотеке, све у Зрењанину. Значајније књиге поезије: “Колиште” (1974), “Повесмо вида” (1979), “На усни земље” (1984), “Рало, отпори” (1987), “Ограђеница” (1987), “Врх на брегу” (1995), “Светле таме” (1996), “У непобегу једнаком” (1999), “Чаша поредуша” (2005), “Љуштење карактера” (2005), “Одгонетање порекла” (избор) (2005). Добитник је награде Блажо Шћепановић за поезију.

Члан је Удружења књижевника Војводине. Живи и ствара у Зрењанину.

Ненад Нешо Жугић (1936 - 2006)

Ненад Нешо Жугић, пјесник, рођен је 1936. године у Новаковићима. Радио је 22 године у Пљевљима у Осигуравајућем заводу и у његовој испостави у Жабљаку. Објавио је збирке пјесама: “Пламен огњишта” (1974) и “Вучја звезда” (1979). Живи и ствара, како сам каже, у Пљевљима и Жабљаку.

Витомир Србљановић (1937 - 1991)

Витомир Вито Србљановић, књижевник, сликар и историчар умјетности, рођен је 1937. године у Пљевљима. Историју умјетности завршио је на Филозофском факултету у Београду. Послије завршеног факултета радио је једно вријеме у Завичајном музеју у Пљевљима, затим у Умјетничкој галерији у Мостару, а од 1971. године ради као професор умјетности у Гимназији у Пљевљима. Објавио је збирке пјесама: “Са рукама испод главе” (1972), “Беседа на гори” (1979), “Недремано око” (1979), “Никад, никад више” (избор) (1986). Добитник је награде “Блажо Шћепановић” за поезију и награде за цртеж “Пиво Караматијевић”. Био је члан Удружења књижевника Црне Горе. Умро је 1991. године у Пљевљима, гдје је и сахрањен.

Тадија Поповић (1938 - 2000)

Тадија Поповић, књижевник, рођен је 1938. године у Подгори код Жабљака. Завршио је студије југословенске и свјетске књижевности на Филолошком факултету у Београду. Добитник је неколико награда на конкурсима поезије за студенте, а касније пише и са-

рађује у многим листовима и часописима. Објављене су му збирке пјесама: “Јата благодатна” (1978), “Време песме” (1984), “Одбрана цвећа” (1986), “Излазак сунца” (1987), “По милости самоће” (1991), “Искушавање пејсажа” (1995) и “Песме” (1997). Пјесме су му превођене на стране језике. Био је члан Удружења књижевника Црне Горе. Умро је 2000. године у Пљевљима, гдје је и сахрањен.

Руждија Крупа (1938)

Руждија Крупа, пјесник и просвјетни радник, рођен је 1938. године у Пљевљима. Ради као професор књижевности у Прибоју. Поезију објављује у многим листовима и часописима, а објавио је и књигу поезије “Засечено небо” 1996. године. Добитник је награде за поезију “Блажо Шћепановић” и награде “Лимске вечери поезије”. Члан је Савеза музичких аутора Југославије. На његове стихове писана је врло популарна музика (“Мали мрав”, “Мостови на Морачи”, “Сви пљеваљски тамбураши”). Живи и ствара у Прибоју.

Вукашин Вуко Безаревић (1940 - 1987)

Вукашин Вуко Безаревић, књижевник, рођен је 1940. године у Пљевљима. Филолошки факултет, група за југословенску и свјетску књижевност, завршио је у Београду. Радио је као професор српског језика и књижевности у Гимназији “Танасије Пејатовић” у Пљевљима. Био је главни и одговорни уредник “Пљеваљских новина”, уредник “Мостова” и “Трагова” у МРЗ. Добитник је награде “Радоје Домановић” за сатиричне приче. Објавио је збирку пјесама “Из необјављене књиге”, а постхумно је објављена књига хумористичке и сатиричне прозе “Приче о причама” (1989). У знак сјећања на Вуково дјело основана је ху-

мористичко-сатирична манифестација “Дани хумора и сатире Вуко Безаревић”. Умро је 1987. године у Пљевљима, гдје је и сахрањен.

Ђуро Раонић (1942)

Ђуро Раонић рођен је 10. фебруара 1942. године у Косаници код Ђурђевића Таре. Осмогодишњу школу завршио је у Сивцу, гимназију у Сомбору, завршио је Медицински факултет у Београду. Данас је субспецијалиста у Бајиној Башти. Објавио је већи број радова и пјесама у часописима и листовима. Своју прву збирку пјесама написао је чиста срца, растерећен професионализма, осећајући да има своју муку - људску и пјесничку.

Миленко Пејовић (1943)

Миленко Пејовић, књижевник и новинар, рођен је 1943. године у Глисници, селу код Пљеваља. Завршио је филозофски факултет, група за филозофију, у Скопљу. Радио је као професор филозофије у Гимназији у Пљевљима. Објавио је збирке поезије: “Гутач ватре” (1981), “Писаћа машина” (1985), “Злехуди врт”, “Немушти папагај”, “Отворени кавез”, “Индиго”, “Дарована невоља” (2001), “Медаљони Шехерезадиног потомка” (2003). Члан је Удружења књижевника Србије и Удружења новинара Србије. Пјесме су му превођене на словеначки и македонски језик. Живи и ради у Београду.

Ђоко Драгаш (1943 - 1999)

Ђоко Драгаш, пјесник, рођен је у Крушеву код Пљеваља 1943. године. Војне школе завршио је у Сарајеву и Београду. Објавио је збирке пјесама: “Доцвјета-

вање” (1994), “Звуци немира” (1997), и “Вјетрови душе” (1999). Посљедњих година радио је у Подгорици на одговорним војним дужностима. Умро је 1999. године у Подгорици, гдје је и сахрањен.

Василије Голочевац (1946)

Василије Голочевац рођен је 1946. године у Видрама код Пљеваља. Прве пјесме објавио је као студент руског језика у “Алманаху младих” 1967. године. Објавио је књиге пјесама: “Запис” (1987), “Жилава земља” (1987), “Крилата барка и саномора”, “То човјек тече”, “Прахом предака” и збирку “Ништа него” (2004. године). Члан је удружења писаца Србије. Живи и ради у Београду.

Слободан Вучинић (1947)

Слободан Вучинић, књижевник, рођен је 1947. године у Павином Пољу, општина Бијело Поље. Филозофски факултет завршио је у Скопљу, група за југословенску књижевност. Поред књижевног рада, бави се књижевном критиком и новинарством. Добитник је награде “Блажо Шћепановић”, награде “Лимских вечери поезије”, награде “Ристо Ратковић за младе пјеснике”, награде листа “Рад”, и више других награда и признања. Објавио је збирке поезије: “Откуп главе” (1972), “Има нешто” (1976), “Кап завичаја” (1982), “Пријатељи, добар дан” (1982), “Земљом је тако” (1988), “Откуп главе” (1989), “Брашњеник” (1991), “Ново давно” (1997), “Кључ од куће” (избор) (1999). Члан је Удружења књижевника Црне Горе. Од 1971. године живи и ради у Пљевљима, а посљедњих година и у Подгорици, као новинар.

Милица Војиновић (1949)

Милица Војиновић, пјесник, рођен је 1949. године у Пренђанима, општина Пљевља. Завршио је студије филозофије и социологије. До сада је објавио збирке поезије: “Обичан живот” (1995), “Живот” (2000), и 2004. године “Причи краја нема / причом живот путује” и “Живот путује”. Поред поезије пише и прозу а бави се и књижевном критиком.

Милоје Ковачевић (1949)

Милоје Ковачевић је рођен у Козици, код Пљеваља, 1949. године. Завршио филозофски факултет, група филозофија, у Приштини. Радио као просвјетни радник, а сада ради у “Бокситима” у Никшићу. До сада је објавио запажену збирку пјесама “Пјесма на судилишту”, у издању “Стручне књиге”, у Београду 2002. године и збирку “Цвијет под каменом”, у издању “Ваше књиге”, у Београду 2006. године.

Живи у Пљевљима.

Радмила Аранитовић Арамбашић (1949)

Радмила Аранитовић Арамбашић рођена је 1949. године у Пљевљима. Завршила је студије француског језика у Београду. Кратко вријеме радила је као професор француског језика у Гимназији у Пљевљима. Објавила је збирке поезије “Дотакнути снови” (1999) у издању Удружења Пљевљака у Београду и “Не гасите светлост” у издању Књижевног клуба “Ђока Павловић”. Члан је Књижевне заједнице Југославије, Удружења текстописаца УТЕКС, председник Књижевног клуба “Ђока Павловић” у Београду. Живи и ради у Београду.

Милорад Јокнић (1950)

Милорад Мишо Јокнић, новинар, публициста и пјесник, рођен је 1950. године у Крћама, општина Пљевља. Завршио је факултет политичких наука. Радио је као новинар а онда као директор и главни и одговорни уредник “Пљеваљских новина”. Један је од оснивача часописа “Брезнички записи”. Био је и уредник листа “Соа небеска”, који је издавао Национални парк “Дурмитор”. До сада је објавио књиге: “Искре пљеваљске гимназије” (1994), “У огледалу времена” (1995), збирку поезије “Камен свјетлости” (1997) и збирке афоризама “Са дна истине” (1998), и “Домишљаји” (2005), “Панорама пљеваљске привреде 1948-1990”, “Становништво у пљеваљском крају” (2006). Живи и ради у Пљевљима.

Миленко Ђировић Љутички (1950)

Миленко Д. Ђировић Љутички рођен је 31. маја 1950. године у Љутићима код Пљеваља. Пише поезију, хаику поезију, књижевну критику, анегдоте, афоризме и бави се истраживачким радом у области историје. Поезија (углавном хаику поезија) му је превођена и објављивана на следећим језицима: енглеском, јапанском, руском, француском, грчком, румунском, словеначком, шведском и македонском.

Објавио је књигу поезије “Пртљаг завичаја”, књиге хаику поезије “Вртача” и “У загрљају сјенки” (на српском и енглеском) и зборник докумената “Каме-ногорски батаљон”...

Заступљен у преко 80 зборника и антологија у земљи и у иностранству. Добитник је више признања за хаику поезију у земљи и иностранству. Члан удружења књижевника Србије, Савеза књижевника у отаџбини и расејању и Књижевне заједнице Југославије.

Живи и ствара у Београду.

Владимир Ђуковић (1950)

Владимир Ђуковић, пјесник, рођен је 1950. године у Пљевљима. Завршио је средњу техничку школу. Добитник је награде “Блажо Шћепановић”. Његове пјесме су заступљене у антологији “Новија поезија Санџака”. Објавио је збирку поезије “Круг се склапа” 1998. године.

Миленко Јовић (1951)

Миленко Јовић, економиста и пјесник, рођен је 1951. године у Пљевљима. Економски факултет завршио је у Подгорици. Радио је у служби ДК, у привреди и Скупштини општине Пљевља. Објавио је збирке пјесама: “Мост па такав” (1979), “Запис о граду” (1985). Члан је Удружења књижевника Црне Горе. Живи и ради у Пљевљима.

Иван Комарица (1953)

Иван Комарица, пјесник, рођен је 1953. године у Крњачи, општина Прибој. Пише поезију од раних гимназијских дана у Пљевљима. Објавио је збирке поезије: “Важан је ово дан свемира” (1984), “Пишти пиле пауне” - изворне пјесме, “Овај дан”, пјесме, “Сумњи-ва земља” - пјесме, “Наде и сумње” - пјесме (1991), “Верујем” (1995), “Корак човека” (1996), “Свеска српског војника” (1999), “Слово горуће” (1999). Добитник је награде “Блажо Шћепановић” и награде “Марко Миљанов”. Члан је Удружења књижевника Црне Горе. Живи и ради у родном мјесту.

Блажо Стевановић (1954)

Блажо Стевановић рођен је 1954. године у Мештревцу, општина Пљевља. Завршио је Филолошки факултет у Београду. До сада је објавио збирке поезије: “Тишина Поља” (1992), “Јачање семена” (1994), “Јахачи зоре” (1995) и “Извору на дар” (2004). Члан је Удружења књижевника Србије. Живи и ради у Великој Плани као професор српског језика и књижевности.

Радомир Бојић (1955-1987)

Радомир Вуле Бојић, пјесник, рођен је 1955. године у Томашеву. Основну школу и Гимназију завршио је у Пљевљима, гдје је иначе живио све до преране смрти, 1987. године. За живота је објавио збирку пјесама “Зашто ја” (1987).

Ратко Станимировић (1955)

Ратко Станимировић рођен је 1955. године у Збљеву, код Пљеваља. Завршио је филозофски факултет у Београду. Пјесме и ликовне прилоге објављује у Политици, НИН-у, Интервјуу, Борби, Новостима, Енигми, Пљеваљским новинама... Објавио је 2006. године збирку пјесама “Аурорине благовјести”. Живи у Београду.

Зоран Раонић (1956)

Зоран Раонић, пјесник, рођен је 1954. године у Ђурђевића Тари. Објавио је збирке поезије: “Вилино коло” (1995), “Четири мијене” (1996), “Диоба ватре” (1997), “Други круг ватре” (1998), “Иза бране” (2001). Афирмисани пјесник хаику поезије и познат ван бивших југословенских простора. Превођен на многе свјетске је-

зике. За хаику поезију добио многа признања. Члан је Удружења књижевника Црне Горе.

Ненад Цуверовић (1956)

Ненад Цуверовић, пјесник, рођен је 1956. године у Црљеницама код Пљеваља. Један је од активних оснивача Књижевне омладине Пљеваља. Објавио је збирку поезије “Пјесме” 1988. године. Живи и ради у Београду.

Милко Грбовић (1957)

Рођен је 1957. године у Пљевљима, студирао Економски факултет у Београду. Пише сатиричне прилоге и пјесме. Објављивао је пјесме у више листова и наступао на разним смотрама. Аутор је пјесничке збирке “Пирови порази”.

Живи и ради у Лондону.

Душко Боровић (1959)

Душко Боровић рођен је у Пљевљима 1959. године. Објавио је књиге поезије: “Снови и синови” (1988), “За твој дан” (1996) и “Порука љубави” (2002). Дипломирао економиста. Живи и ради у Београду.

Бајо Цаковић (1960)

Бајо Цаковић, књижевник и новинар, рођен је 1960. године у Јагодини. Значајније књиге - поезија: “Зар ја то причам” (1984), “Живо небо” (1986), “Неке нове песме” (1987), “Повратак југу” (1988), “Долазак ватре” (1989), “Соколово око” (1994), “Живо небо” (1996), “Песме о сновима” (1998)... Пише драме и бави се књижевном критиком. Добитник је награде за поезију

“Блажо Шћепановић”. Члан је Удружења књижевника Србије. Живи и ради у Јагодини.

Магда Безаревић (1970)

Магда Безаревић, пјесник и спортиста, рођена је 1970. године у Пљевљима. Студирала је књижевност. Објавила је збирку поезије “За све сате” (1991) и збирку “Испричано ћутањем” (2002). Бави се професионално кошарком.

Гојко Божовић (1972)

Гојко Божовић, књижевник, рођен је 1972. године у Бобову, општина Пљевља. Студије књижевности завршио је у Београду. Још као ученик гимназије објављује поезију и књижевне критике у многим листовима и часописима. Објавио је збирке пјесама “Подземни биоскоп” (1991) и “Душа звери” (1993), збирку афоризама “Чекајући Кафку” (1992)... Добитник је награде “Спасоје Пајо Благојевић” за млађе пјеснике до 27 године и награде “Млади јеж”. Живи и ради у Београду.

Хасена Луиновић (1973)

Хасена Луиновић, пјесник, рођена је 1973. године у Пљевљима. Директор је РТВ “Панорама” у Пљевљима. Објавила је збирку поезије “Прозопоја” (1997). Живи и ради у Пљевљима.

Драган Палдрмић (1974)

Драган Палдрмић рођен је 1974. године у Пљевљима, гдје је завршио гимназију. Студирао је у Београду.

Пјесме је објављивао у “Мостовима”, “Пљеваљским новинама” и другим листовима и часописима. Наступао је на више пјесничких сусрета. Заступљен је у збиркама поезије “Рукописи” које издаје “Дом поезије” у Панчеву. Добитник је награде “4. април” коју му је 1999. године додијелио Књижевни клуб “Бранко Миљковић”.

Живи и ради у Пљевљима.

Аида Скорупан (1976)

Аида Скорупан рођена је 1976. године. Још као ђак Гимназије у Пљевљима пише и објављује пјесме у многим листовима и часописима. Била је врло активан члан у драмској и рецитаторској секцији у Гимназији. Једно вријеме радила је у Радио Панорами у Пљевљима. Објавила је збирку пјесама “Кад се зарумене моје трешње” (1995). Сада живи и ради у Рожајама.

Јања Раонић (1987)

Јања Раонић, студент, рођена је 1987. године у Пљевљима. Поезија јој је објављивана у више листова и часописа, зборника, билтена. Признања: финалиста “Лимских вечери поезије”, Прибој 2003. године, трећа награда на конкурс “Радуле Жељко Дамјановић”, Плужине 2004. године, награда на конкурс “Банатско перо”, Житиште 2004. године, трећа награда за младе пјеснике на конкурс “Ристо Ратковић”, Бијело Поље 2004. године, награда “Млади Дис”, Чачак 2005. године, награда “Дејан Манчић”, Ниш 2005. године, награда “Момчило Тешић”, Пожега 2005. године. Објавила збирку пјесама “Пенелопа у транзицији” 2005. године.

Жељана Андрић (1988)

Жељана Андрић, ученица Гимназије “Танасије Пејатовић” у Пљевљима, рођена је 1988. године у Пљевљима. Добитник је награда за пјесме о свом граду (1999, 2000, 2001. године) и за пјесму о мајци (2000. и 2001. године). Објавила је запажену збирку пјесама “Кораџи” 2002. године.

С а д р ж а ј

Ријеч приређивача	5
У овом граду песничка речувек била жива...	7
Богомир Аћимовић Далма (1899 - 1963)	12
Венац за Плевље	12
Признање	13
Пазарни дан	14
Богомир Аћимовић Далма	15
Ђушан Грбовић (1918 - 1945)	18
Аутобиографија*	18
Немири	19
Љубишња	20
Пјесник и борац	21
Брехтовска исповијест пјесникова	22
Изет Садагић (1918 - 1994)	25
Вражије језеро	25
Стихови	25
Конопља	26
Поетски пантеизама Изета Садагића	26
Мишо Јанићијевић Злодолац (1922 - 1997)	28
Песма о првој песми	28
Врх Брезнице	29
Ослушкивање времена	30
Белешка о песнику	31

Мирко Вранеш (1925)	32
Очи зоре	32
Мој град	32
Звекет пролећа	33
Тематска неограниченост...	34
Изван уобичајеног	35
Мићун Шиљак (1931)	36
Родослов	36
Брезница	37
Љубавници из коминске некропоље	38
У времену бити или не бити	39
Пред лирским опусом Мићуна Шиљка	41
Милић Ђековић (1931)	44
Балерина	44
Игра	45
Хамлет	45
Слојевитост и асоцијативност	46
Обично необично...	47
Бранко Радошевић (1932 - 1998)	48
Поука	48
Мисао	49
Не дадоше сујете робови	50
И нешто неисказано...	51
Бошко Пушоњић (1934 - 1986)	52
Љубишња	52
Време је овде у звезде расковано	52
И шум узрелог жита у пољу	53

Време у звезде расковано	53
“Време расковано у звезде”	54
Присна тематска и лирска садржина	55
Милица Павловић (1934)	57
Чудилиште	57
Атови и сватови	58
Ријеч из ведра неба	60
Сугестивна химна завичају	62
Стихови саме сентенце	63
Богдан Цувер (1936)	64
Из Диодатусових “Анала”	64
Присуствујемо одговору	64
Запис,	66
Чистота минерална	67
Светле таме...	70
У загрљају са језиком	71
Нешо Жугић (1936 - 2006)	73
Вучја звезда	73
Записи камена	73
Мала Ли	74
У митској равни	75
На темељима традиције	76
Витомир Србљановић (1937 - 1991)	77
Теорија земље	77
У урок те повијала	77
Пљевља	78
Нова књига стихова	78
Сублимација пјесничких трагања	80

Тадија Поповић (1938 - 2000)	82
Нова сазнања	82
Подгорје	83
Градски јутарњи расвит	85
Лебдећи вртови Подгорја	86
Богатство лексике	87
Руждија Крупа (1938)	88
Засечено небо	88
Мајка за разбојем	89
Река	90
Скривени светови засеченог неба	90
Вукашин Вуко Безаревић (1940 - 1987)	94
Храбре речи	94
Ми дневни ред знамо	94
Пођем, клицем...	95
Отпор фарисејству	96
Вуко и Еко - у име руже трнове	97
Ђуро Раонић (1942)	100
Све пролази	100
У самици	100
Круни се небо (избор)	101
Лирске минијатуре	102
Инспирације из народа	102
Миленко Пејовић (1943)	103
Сенка	103
Учитељ говора	103
Школа у Глисници	104

Рана која пева	105
Ђоко Драгаш (1943 - 1999)	107
Звуци музике су остали	107
Закорачиш ли	108
Пролазници	108
Мисаоно тражење и посматрање	109
Василије Голочевац (1946)	110
Трен	110
Одоше један за другим	110
Кад ћеш вамо	111
Песма као завичајни зов	111
Слободан Вучинић (1947)	113
Брашњеник	113
Везитка	114
У Студен граду	115
Неколико импресија о поезији	
Слободана Вучинића	116
Жена	118
Милика Војиновић (1949)	118
Вага	118
Лијепо је	119
Живот путује даље	120
Стари тестамент зденци Милике Војиновића	122
Милоје Ковачевић (1949)	123
Мерсоу	123
Планинска ријека	124

---

* * *	125
Умијеће казивања	126
Радмила Аранитовић Арамбашић (1949)	127
За тебе ћу ноћас у црвеном бити	127
Љубавни ватромет	128
Видари моје душе	128
Видари душе	129
Песмом против туге	129
Милорад Јокнић (1950)	130
Родослов	130
Свети Сава	131
Отац	132
“Камен свјетлости” Милорада Јокнића или пјесник из потаје	133
Миленко Д. Ђировић Љутички (1950)	136
Импресија	136
Дубочица	136
Уздизање светих арханђела	137
Завичајно надахнуће	138
Владимир Ђуковић (1950)	139
Скривена мисао	139
* * *	139
Предвечерје	140
Миленко Јовић (1951)	142
Запис о граду	142
Прије него уредник дође	143

Пожури пјесниче	144
Чарлс Виљем - Топ	146
Поетско обликовањенепосредних доживљаја	147
Пјесник душе	149
Иван Комарица (1953)	150
Нада у Нову победу	150
епилог	153
Важан је ово дан свемира	156
Важан је ово дан свемира	157
Блажо Стевановић (1954)	159
Ноћас сам волио	159
Ријеци Тари у завичају	159
Горске очи	160
Ток што точи вријеме...	161
Неимар II	162
Радомир Вуле Бојућ (1955-1987)	162
Неимар	162
Туга	163
Неимар сунчаног села	163
Ратко Станимировић (1955)	164
У магновењу	164
Под оком свевидећим	164
Аурорине Благовијести	165
Доброта као полазиште	165
Зоран Раонић (1956)	166
Како је грађен мост	166

Пријатељство ватре	167
Свјетови	167
Одгонетање смисла живота	168
У кључу модерне исповједности(Изводи)	169
Између размака	171
Ненад Џуверовић (1956)	171
Пјесма	171
Продор у тајне времена	172
Тајне времена	172
Милко Грбовић (1957)	174
Чарновање	174
Вишњићу	175
Чарновање Милка Грбовића	177
Има нешто...	178
Никни више	179
Душко Боровић (1959)	179
Потеци	179
Само ти	180
Непрестано мијењање	181
Бајо Џаковић (1960)	183
24.	183
20.	184
Сан о књизи“Песме о сновима”	184
Сажимање и распрскавање форме	185
Извод из приказа	186

Магда Безаревић (1970)	187
Ја сам пјесник	187
Колико	188
Далеко од заборав	189
Љубавна руковџ Магде Безаревић	189
Гојко Божовић (1972)	191
Кућа једна	191
Провинција	191
На крају	192
“Подземни биоскоп” Гојка Божовића	192
Хасена Луиновић (1973)	194
* * *	194
* * *	195
* * *	195
Прекрижени стихови	196
Драган Палдрмић (1974)	197
* * *	197
* * *	198
* * *	199
Аида Скорупан (1976)	201
* * *	201
* * *	201
* * *	202
* * *	202

Бојана Радојевић (1976)	203
Телефон ћути	203
Оче наш	204
Мотивска пробирљивост...	206
Јања Раонић (1987)	207
Порука	
(увијек најбољим другарицама Маји и Маји)	207
Уоквирени жал	207
Затишје	208
Поетски захвати на отвореном срцу	209
Из нових предања	210
Жељана Андрић (1988)	211
Кораци	211
Само она има времена за све	212
Моја мајка	213
Самоћа и болећивост према мајци	214
Аутори и њихова значајнија дјела	217

CIP - Каталогизација у публикацији
Централна народна библиотека Црне Горе, Цетиње

821.163.4-1(082)

ОДБИР: поетски записи пљеваљски / приредио
Радисав Џуверовић. - Пљевља: Општина Пљевља,
2007 (Ужице : Графичар). - 244 стр.

Тираж 500. - У овом граду песничка реч увек била
жива . . . / Драгомир Брајковић: стр. 7-9. - Биљешка
о ауторима уз све радове.

ISBN 978-9940-512-00-2

1. Џуверовић, Радисав

COBISS.CG-ID 11570960